

SZINES KÖNYVEK

BÁRSONY ISTVÁN

INGOVÁNY

TARTALOM

Csellő felé
Hela
Emlékek
Nóra
Flammárion meséje
Lapok a Zalár naplójából
Együtt
Nóra dala
Belzebúb
Édes!
Tündér Ilonánál
Pistukának szerep jut
A szivárgói vadászat
Az ördög titka
A lidércfény meg az égő tűz
Befejezés

ROMANTIKA

Csellő felé

Délután négy óra volt s a barkácsi vasútállomásra éppen berobogott a személyvonat.

A rezes orrú kalauz élesen és vontatva kiáltotta: »egy peeerc!« - s közben egy első osztályú kocsizhoz futott, hogy az ajtaját kinyissa.

Egy nő szállott ki a kocsiból, s mialatt a kalauz, jó borraivaló reményében, maga segített le-adogatni egy vasúti málházónak a kis bőröndöt és a kalapdobozt: tétovázva tekintett körül.

Az állomás mögött egyetlen fogat várt. Négyes a javából. A lovak toporzékoltak a türelmetlenségűtől; sallangos szerszámjok vadonat új volt; a bakon kéklibériás, fehér zsinóros, nyegle kocsis ült s úgy csittította a lovakat, hogy fincoltatásnak is beillett volna.

A kalauz megkapta borraivalóját s a nő kisietett az állomásról.

- A Sárdyék kocsija ez? - kérdezte odakint a kocsist.

- Kezét csókolom nagysága, igenis.

- De ezen nincs hely a nagy ládámnak.

- Azt majd az igás hozza, csókolom a kezit. Már itt is van, ni.

Csakugyan, éppen befordult az akáczfák alá két erős muraközi deressel az urasági igás.

A nő átadta neki a podgyász-levelet s maga könnyedén szállott be a rugalmas kocsiba.

- Mennyire van ide Csellő? - kérdezte a kocsist.

- Két órányira; de ha nagysága parancsolja, megjárjuk másfél alatt.

Fiatal suhanc volt a kocsis; még csak ezután kerülhetett sor alá. Ebben a korban a parasztember még nem zárkózott, mint később elég gyakran. Öntudatlanul is elárulta a legény, hogy hevíti, sarkantyúzza valami. Ki akart volna tenni magáért, - nyilván, hogy kedvében járjon annak, aki most rá van bízva.

Az igaz, hogy féltős portéka volt. A mai nap után elmondhatta magáról a kocsis:

„Én is voltam valaha

Szép asszonynak kocsisa”...

Asszony volt-e, leány volt-e, azt kitalálni nehéz lehetett. Különben is mit ért ahhoz a paraszti ember, aki nem tudhatja az úri öltözködés divatját.

A maga fajtájabelinél könnyű azt megösmerni; asszony nem hordja úgy a haját, mint a leány, másképen is köti be a fejét. Ezek az úrfélék nem adnak arra semmitsem. Kalap-kalap, egyik olyan, mint a másik, csakhogy ki szélesebb karimájú, ki keskenyebb. Punktum.

Ilyesmiket gondolt magában Gyurka kocsis és várta a parancsot, hogy szabad-e hát kiereszteni a suhogót. Magától még sem merte. Ha megizzad a gyeplős, meg az ostorhegyes, a két remek Gidrán-csikó, abból nagy patália lehet otthon.

- Nem bánom, siessünk, - mondta a vendég.

Milyen furcsa a hangja, mint a sárgarigóé, gondolta Gyurka, s nagy feszengéssel egyenesedett ki a bakon. Kieresztette az ostorát, egyet csördített vele, megcsípte a csapóval az ostorhegyes nyakát; arra a négy gyönyörű állat megkapta a kocsit s nekivágott a nagy világnak, mintha meg sem akarna állani, amíg a végére nem ér.

A nő nem igen szokhatott ehhez, aggodalmasan kérdezte: nem lesz baj? hallja!

A legény peckesen ült a helyén, egy kicsit visszafordult, úgy felelt, büszke önérzettel: ne tessék félni; én hajtok!

Nem telt bele két perc s már kint robogott a fogat a síkon, a gyepes réti uton, amely eleinte még porzott ugyan, de hova-tovább beleolvadt a pusztába, s nemsokára már csak a kerékvágás alatt megfonnyadt fű mutatta, hogy merre kígyózik.

Szeptember eleje volt s a nap jó melegen sütött. De a pusztai szél, meg a gyors hajtás, egészen elvette a nap erejét. A nő kissé kinyitotta a száját, úgy szívta be nagy gyönyörűséggel a mezei levegőt.

Érdeklődve nézett széjjel az egyhangú és mégis szép tájékon. Azzal a tekintettel jártatta szemét minden irányban, amely elárulta, hogy új neki ez a világ, ez a véget nem érő róna, amelynek csak egy dísz van, de az csudaszép: az a remek zöld, a mi egy-egy jó eső után mindjárt jelentkezik a mezőségen.

Ez a zöld mindent beborított a tájékon. Jobbról egy ezer holdas legelő terült; rajta itt-ott vadvizes laposok látszottak; arról lehetett megösmerni az ilyen pontokat, hogy a környékükön sokkal sötétebb volt a fű s bíbicek röpködtek fölötte. Ha leszálltak, el is tűntek a pocsogóban, a sima mezőn ellenben csapatosan futkostak, bogarásztak.

Balról már nem volt a síkság ennyire nyílt, de még zöldebb, még bujább. Arra terült a széki mocsár. Kezdődött alacsony zombikossal, amely behajlott a sötét kákába; azután jött a hajlós gyékény s végül a susogó nád. Az pedig úgy folyt egymásba, mint a rengeteg. Ha a szél végigsuhintott rajta: zöld árnyék szaladt át fölötte, bús sóhajrással. Nem tudni az ilyen árnyékról, hol kezdődik; nem látni, hol végződik.

- Merre van Csellő? - kérdezte a nő.

A kocsis a legelő felé mutatott, jobboldalt. Arra. - S mindjárt hozzátette: »Amott, a másik oldalon, a nádason túl, látni egy facsoportot, az a tekintetes Zalár úr tanyája.«

A nő megremegett. Arca egy pillanatra még pirosabb lett. Eltűnődött. Merengve nézett az égre. Odafele apró, kerek, fehér foltok úsztak; alakra olyanok, mint a tearózsa. Kifodrosodtak, betüremlettek, középütt mintha legsűrűbbek lettek volna. Még a szára is látszott némelyiknek. Még az illatukat is mintha érezni lehetett volna.

A kocsislegénynek az főtt a fejében, hogy sose látott még ő olyan haját, mint ezé az új nagyságáé. Szinte meggyúlt, amikor rásütött a nap.

Lehet, hogy festve volt, de azt a legény honnan sejthette volna? Az igaz, hogy ragyogott, mint az arany. S úgy folyta körül a nő arcát, mintha keret lett volna. Rá volt fésülve a fülére, amelynek csak a cimpájából látszott ki egy piciség. S az egész arc fiatal volt és bájos; de mintha mégis egy vonása húzódott volna el rajta a bágyadtságnak. A szája körül volt valami, ami dacot és zárkozottságot sejtetett. Pedig a szája felséges volt. Íves, piros, finom, kicsike. Nem duzzadt; inkább keskeny; de még a levegőt is csókolta, amint csak egy szóval is megszólalt.

Széles karimájú, fehér úti kalapját kissé a szemére húzta, úgy nézett - szinte lopva - a Zalár-tanya felé.

*

Jóval azelőtt, hogy a Sárdy Tamás kocsija kirobogott a barkácsi állomásról, egy fekete leány sietett végig a csellői legelőn.

Vörös viganója volt, s hogy könnyebben lépjen, feltűzte a csípejére; így aztán térden felül látszott a lábaszára.

Ilyen barnára már nem éget a nap, ezzel csak születni lehet. Göndör, borzas haja is olyan volt, mint az éjszaka árnyéka. Keze-lába pedig csak egy csöppség. Kivált a keze úri kisasszonynak is beillett volna. Dolognak ugyan nem volt nyoma rajta.

Kebléből fehér papiros csücske kandikált ki. Egy levél volt az. Most jött a leány a cégérdi postáról; az volt legközelebb a Zalár-tanyához, oda szólt a levél.

A fekete leány a szeme elé tette a kezét, úgy nézett végig a rónán. Megakadt a tekintete egy fehér folton. Ott legelt a gulya. A Sárdy Tamás kis gulyája, amely mellett Sámson, a törpe gulyás, szokott gunnyasztani.

A fekete leány mosolygott s arra vette az útját. Hogy boszankodik majd Sámson megint! vagy tán nem is boszankodik olyan nagyon. Csak úgy mutatja; magában pedig örül. A kis Sámson! a pici Sámson! a szerelmes bolond Sámsonka!

A cigányleány tudta, kitalálta, hogy bomlik utána az apró gulyás. Melyik nő nem tudja az ilyet? - Olyan ostobának, olyan mulatságosnak találta a kis vakarcsembert. Hogy ő! ... *a fekete rózsza*, aki után urak vesztek már meg, szíves legyen egy szurtos gulyához! Ó, a Zalár uraság «fekete rózsája»!

De azért, hogy közeledett a gulyához, megigazgatta a haját; néhány székfűvirágot tépett, azt dugta sötét fűrtel közé, összevissza, hogy úgy látszott, mintha kis csillagok jelennének meg az éjszakában.

Még a viganóját is leeresztette, de csak kurta volt az azért. Derekat riszálva haladt; aki messziről nézte, elkáprázhatott bele s azt gondolhatta: «ni ott, mekkora pipacs! hogy lengeti a szél!» - Mert a vörös viganó alja minden lépésnél oldalt suhant: jobbra-balra, - jobbra-balra,

A gyepen egy helytt barna pont volt. Ott lopta Sámson a napot. Hanyatt feküdt a szűrén. Talán elnyomta a meleg s aludt. Hogy el lehetne most lopni a makra-pipáját!

Igen, de ott van Pandúr is, a nagy fehér komondor. Az, a bolond, még a fecskét is megugatja, ha közel jön hozzá. Már kezdi. Már vakog, ámbár nem mutat nagy felháborodást; hisz jó ösmerős jön.

Sámson egyet hengeredik maga körül s rátámaszkodik a könyökére. Úgy mereszti a szemét.

- Pandúr nye! Nye! hallatszik a leány hívó hangja. A nagy kutya elhallgat s restül verdesi lompos farkával a gyepet. Menne is, nem is. A gazdájától kér tanácsot.

Sámson felfortyan. Azt sem tudni miért, hozzá suhint botjával kenyeres pajtásának s csöndesen káromkodik. Pandúr hátracsapja a fülét s nyihogva, szűkölve ugrik el: menti az irháját.

A leány azalatt egyre közeledett, s amint vagy tíz lépésnyire volt a gulyástól, megállott.

Mínthogy a gulyás hasalt, ő sem maradt állva. Lekuporodott de csak úgy, hogy talpon lehessen mindjárt, ha kell.

- Jó estét, na! nem látsz? - szólt a gulyához, kötekedve.

A gulyás nem viszonzta a köszöntést. Komor arccal mondta: - Már megint megjöttél? miért jössz ide? Bántotalak, hogy nem hagysz békemet?

- Bántanál, ha tudnál, vigyorgott a leány, éles hófehér fogát mutogatva. Meg is ennél.

A gulyás sunyin nézte. - Jó, jó! dünnyögte halkán, a többi gondolta.

Egy darabig egyikük sem szólott. A leány úgy guggolt a földön, mint a rebbenős madár; le nem vette szemét a törpe gulyásról. De Sámson csak maradt, elnyúlva, mint aki hozzánőtt a hanthoz.

- Rosszúl jársz egyszer, meglásd, morogta. De nem volt nagy harag a hangjában.

- Én csak nem járok teveled sehogysem, meglásd, felelt a leány.

- Megfojtalak s beleduglak a nagy zsombékba; soha ott rád nem akadnak.

- Már mondtam a gazdámnak, hogy rajtad keressen, ha eltalálok veszni. Te vagy a haragosom. Sámson kérésre fogta a dolgot. - Hát akkor békíts ki. Békülök ám, gyere.

Szomjazta a békülést, látszott rajta. Minthogy a leány mosolygott, azt hitte szegény, hogy talán hajt a szóra, - lassan felállott.

A leány is kiegyenesedett. Úgy tett, mintha szörnyen csodálkoznék. Megnőttél ám, te! Mekkora árnyékos van!

Ez fájt a törpének. Most már igazán boszús volt. Cselt eszelt ki. - Jön a uraság! - kiáltotta s a leány mögé mutatott. Abban a percben neki is iramodott, hogy megfogja, de elkésett. A leány észrevette s gyors lábbal eredt futásnak.

Addig kergette a kis gulyás, amíg egészen el nem tikkadt. Amikor már végkép kifogyott a lélekzete, Pandúrt uszította a leányra. Oda is loholt a nagy kutya, de csak azért, hogy játszik, nem hogy kárt tegyen a vörös viganóban.

A leány egy csöppet sem volt fáradt. Kacagott s nagyokat pattantott az ujjával, csúfolódásképen. - Gyere no! fogj meg no!

Ment is volna talán a kis gulyás, de nagy morgás támadt a gulya közt, arra csak megfordult.

Hát a nagy kormos bika kocogott errefelé; lihegve, ümmögve, mintha a föld alul, kürtön keresztül jajgatna elfojtott hangon egy megkötözött titán.

- De most már szaladj ám, kiáltotta a kis gulyás ijedten, s nagy sietve kapkodta le karikását a nyakáról. Utálja ez a vöröset, tette hozzá magyarázatképen. Filire Pandúr, hej, filire!

Vagy nagyon vakmerő volt a leány, vagy nagyon megijedt, de biz ő nem mozdult. Pedig jött a bika morogva, hánya maga mögé a port s bojtos farkával nagyokat csápol.

Pandúr neki ment s nagy virtussal, hörgő marakodással próbálta visszaszorítani. A kis gulyás, amilyen apró volt, olyan bátran ugrott elibe a feketenyaku nagy baromnak; elkezdte vágni csípős ostorával a szeme táját; úgy járt a karja, mint a motóla. Kurjongatott hozzá veszettül. Itt már ő volt az úr, elemében találta magát talpig.

Épp' ekkor robogott arra a csellői négyes fogat az aranyhajú nővel.

A bikát ez az újabb lárma még bolondabbá tette. Megszegte a nyakát, elbődült s apró, dühös bakugrásokkal inalt a közlgő kocs felé.

Bizony a legrosszabbkor. Mert ott, egy pár száz lépésnyi vonalon, hepehupás, dökögös volt a rét; amolyan törpe zsombik borította. Az útról letérni nem lehetett, a gyors hajtásban összetört volna a kocs rugója.

A hetyke kocsislegény is megsokalta az állapotot.

- Ne ereszd Sámson! hej! kiabálta. De a bika már túl volt a rubikonon, sokkal gyorsabb is volt a törpe gulyásnál; már nem aprózta, hanem kinyúlt, s bolond nagy szökésekkel, gyilkos nagy szarvát ide-oda fenve az üres levegőben, szaladt, éppen neki a két első lónak.

Nehéz pillanat volt.

Ha a lovak megijednek, egyenesen belerohannak balra a lábba, ott megreked a kocsi, összetörik minden.

Az aranyhajú nő halálsápadt volt; görcsösen fogódzott a legénybe, akinek most nem jutott eszébe egy biztató szó sem.

A mocsárban egyszerre, minden érthető ok nélkül, ezer meg ezer béka kezdett kotyogni, csacsogni, veszekedni, hogy zúgott bele a környék. Azok is ijedtükben jajgattak tán.

Ekkor hirtelen megtorpant a bika. Egy vörös folt himbálózott előtte, egy óriás pipacs. A cigányleány, azzal az örültséggel, ami azt jelentette, hogy nincs tisztában vele, mit cselekszik: magára vonni igyekezett a bestia figyelmét.

Ott táncolt, pörgött a bika előtt, lebegve, mint a pille. Csudálatos könnyedséggel, villámgyors és mégis bájos mozdulatokkal. Nincs a világnak az a táncosnője, aki ne irigyelte volna.

A bika meredten nézte, buta tehetetlenséggel bámulta egy darabig. Végre feleszmélt s most már vak dühvel vetette magát a vörös viganóra.

A cigányleány mintha csak erre várt volna. Őzgyorsasággal szaladt bele a pocsgóba, neki a zsombikosnak. Rápattant egy zsombik tetejére, onnan a másikra, a harmadikra. Amikor a tizedikig eljutott, megállott s megfordult.

Kinyújtotta nyelvét a bika felé. - Ide gyere, ha tudsz! kiáltotta, vihogva, szemtelenül.

A nagy, nehéz állat, térdén felül süppedve a sárba, bambán meredt rá. Megpróbált előre lépni, de majdhogy derékig nem szakadt le alatta az iszap. Attól megijedt, elkezdett megint kongódongó hangon ümmögni s tanácstalanul gyomrozta meg széles homlokával az előtte emelkedő zsombikot.

A kocsislegény megkönnyebbülten csapott a lovak közé; azok horkolva, riadozva rohantak bele a pusztaságba.

Néhány másodperc múlva visszafordult az aranyhajú nő; dobogó szívvel nézte, hogyan szökik a vörös viganós leány egyik zsombikról a másikra, be a lábba.

A bikát már akkor megint szorongatta a törpe gulyás, meg a nagy kutya.

A kocsislegény úrnak érezte magát, hogy elmúlt a nagy baj. Hátrafordult s mintha kitalálta volna, min tűnődik a »nagysága«, így szólt:

- A Zalár tekintetes úr levélhordója volt az; - a cigányleány. Úgy hívják, hogy Hela.

Hela

A nyáron múlt három esztendeje, hogy Zalár a kondori pusztá déli határán húzódó Szivárgót járta, ahol a mocsárban sárszalonkát keresett.

A nagy pusztaságot itt csekély emelkedés szegélyezte; az úgynevezett Homokos, ahol a barkácsiak meg a cégérdiek megpróbáltak szőlőt termelni, de a kísérletnél nem sokkal jutottak tovább. Negyedmértföldnyi hosszúságban húzódott a sovány homok a Szivárgó pocsogója fölött; az elhanyagolt szőlők között széles út vitt s a csendes területen foltokban sűrűsödött néhol a magyar fa, a mindennel megelégedő szívós akác.

A méhészmadarak már vándorútjukra készülődtek.

Július vége felé hajlott az év. Gyöngye, könnyen szakadozó fodrokban úszott az égen néhány felhő. Úgy tetszett, mintha könnyű csipkeshálótba burkolódzott volna a remek kékség. A légi szövet milliányi repedésén át bőven hintette le sugarát a nap.

S a méhészmadarak mégis vándoroltak.

Búcsúztak innen; kercegő, egyhangú szólamokkal köszöntötték egymást, mialatt nagy köröket írtak le odafönt. Néha egy-egy íves lendüléssel egymáshoz fordult kettő s szinte ölekezett. Aztán a homokbuckás táj fölött lassan vonultak tova, vagy le-leszálltak a nagy melegben kissé megfonnyadt akácosba.

Szép tarka, sárgába, zöldbe, barnába játszó tollak s idétlen hangok emlékeztetett némileg a kis papagájokra. De egyébiránt testalkotásuk a seregélyéhez hasonlított inkább; míg a libegő, sokszor egy helyben vergődő röpködést s utána a könnyed nekilendülést mintha a vércsétől tanulták volna el.

Ezek a cifraköntösű vándorok hamar elsietnek tőlünk. Későn érkeznek, korán mennek. Homokos partokba vájt fészkeik környéke augusztus végén már hangtalan; üres már olyankor a fészek.

Zalár, puskával a vállán, nézte-nézte az élénk sürgés-forgásban levő madarakat, aminők a Szivárgó környékén máskor nem szoktak mutatkozni. Itt, az elhanyagolt, elvadult szőlők közt, nem volt nekik való állandó tanya. De a homokon zöldelő oázis megállította őket útjukban. Ott kavargott a széles út fölött, ahol Zalár ácsorgott, egymagában.

Az út kanyarogva vonult az elhagyott, alig lakott szőlőtelepről, ki a nagy pusztára, a hosszan terpeszkedő mocsár mellett. Néhány viskó fehérlett az út szélén, a szőlő alatt, jó távolra egymástól; de embert sehol sem lehetett látni.

Zalár teljesen egyedül érezhette magát a kercegő méhészmadarak közt, amelyek a figyelmét ugyancsak lefoglalták.

Folyvást fölfelé tekintgetve, nem is vette észre, hogy milyen különös karaván közeledik feléje a Homokos végéről.

Féltucat rozoga szekér és kordély nyiszorgott, nagy keservesen haladva, az omlós talajon. Mindegyik ilyen alkotmányföle piszkos, rongyos vászonból készült ernyő borult s valamennyi elé egy-egy hitvány gebécske volt fogva.

A dülöngő, támolgó, könnyű kis szekerek ötven, sőt száz lépésnyire következtek egymás után; az így támadt közöket pedig elszórtan, nagy össze-visszaságban, gyalogszerrel tiporta egy mezítlábas, fekete, fölöttébb hiányosan öltözött had; férfiak, nők, gyermekek, vegyesen.

Sátoros-cigányok voltak. Ki tudja, honnan jöttek; ki tudja, hová mentek. Nincsen hazája az ilyen népnek. Olyan ez, mint a vadmadár, amely a kalitkában összetöri magát; amelynek hiába kínálnak finom vályúcskából minden neki való jót: inkább kiröpül a csikorgó télbe, a viharba, a kietlenségbe, ahol tán éhen vész, de legalább övé a szabadság.

Zalár úgy elbámúlt volt, hogy szinte megrezzent, amint egy sipító, sunyi, alázatos hang ütötte meg a fülét. Az idősebb cigányasszonyok közül előre szaladt valamelyik, hozzá, s amikor már csak két lépésnyire volt, megszólalt Fáraó népének a hang hordozásával:

- Csokolom kezsit-lábát á tekintetes úrnák, ágyik é' kis bágót.

Zalár kivette szájából a félig elszítt szivart s odadobta. A banya úgy csapott le füstölgő zsákmányára, mintha gyémántgyűrűt talált volna. A többiek, ott hátul, észrevették. Elkezdtek sietni mind; kocogtak előre, lomposan, kíváncsian.

Nem telt bele két perc s Zalárt az egész cigánytábor körül vette.

Az asszonyok jóval bátrabbak voltak, mint a férfiak; rézgyűrűs fekete kezöket mohón nyújtogatták Zalár felé; dűnnyögő, jajgató, de éppen nem fájdalmas hangon kunyoráltak valamit, akármit: magok sem tudták, mit.

Néhány meztelen csóré-kölyök oda tolakodott eléje. Kidülledő pókhasuk úgy megfeszült, mintha lakodalomból jöttek volna, ahol egy hétre valót zabáltak össze egy szuszra. Borzas, napszitta, fakószösze haja volt némelyiknek; de azért látszott ezen a paraszt hajszínen, hogy nem lesz tartós, megfeketedik nemsokára.

A vajda felesége egy csomó szurtos kártyát kezdett mutogatni a vadásznak; kínálta erősen szerencsemondó tudományát. Fogatlanul, vigyorogva selypítette: - szíp úr! nagy úr! drága úr! hádd mondok jövőndöt.

A vajda ott ácsorgott mögötte s rátámaszkodott a pejkóra, amely szokva lehetett már az ilyen epizódokhoz, mert megállt a nyiszorgó szekérrel magától is. A bandát vezető vén cigánynak vállig ért a haja, kormos körszakálla pedig úgy benőtte a képét, hogy csak éppen a szeme látszott ki belőle. De ez a szem egy intéssel is tudott itt uralkodni. A férfiak odagyülekeztek a vajda köré, akinek a derekát széles tüsző övezte; válláról pedig diónagyságú fényes acélgombbal ékes ködmön lógott le, hanyagul.

Zalár mindezt csak úgy nagyjából látta. Nem törődött sem a hozzá türeuszkölődő purdékkal, sem a vén kártyavetővel; valami egyeben akadt meg a szeme.

A vajda szekereből, a piszkos vitorlavászon-ernyő alól, egy fej kandikált ki. Egy kékesfekete hajjal dúsan körülvett leányfej. Olyan szeme volt, mint a párducé, amely világít az éjszaka sötétségében is.

A leány fitymálva nézte, hogyan töri magát atyafisága az idegen vadász úr szivarjaiért. Zalár észrevette, hogy még őt magát is csak úgy félvállról mérte végig a cigányfruska. Kíváncsian fordult a vajdához.

- Ki az?

Az öreg cigány felelet helyett egyet kacsintott a leány felé s recsegő, morgó hangon kiáltotta: Helá!

Zalár a következő pillanatban nemcsak a szemét láthatta a fekete párducnak, hanem a természetét is. A leány egyetlen szökéssel kint volt a szekérből s oly gyorsasággal toppant a vadász elé, hogy alig lehetett megérteni, hogyan tudott a szűk nyíláson, ahonnan kikandított, oly könnyen kiférni.

Fiatal volt, sőt nagyon fiatal. Éppen hogy kidomborodtak rajta a nőies formák. Meztelen válla kissé soványnak sejtette; de egészben véve mégis nő volt már. Minden mozdulata könnyed, hajlós, sima volt; a szellő ingatta vadrózsagaly jutott róla eszébe Zalárnak.

- Hogy hívnak; kérdezte a leányt, alig titkolva meglepetését.

- Helá! - ismételte a cigányfruska s dallamosan nyújtotta el az »á«-t, mintha egy kicsit csúfólódott volna. Nem látszott rajta, hogy valami nagyon meghatja a »ténsúr« közelléte. Pedig a többi mind alázatosan sunyított, még maga a vajda is.

- Micsoda név ez? kérdezte Zalár, félig önmagától s élvezve valamit, amit meg sem tudott volna magyarázni; valamit, amit a fekete fruska látása s hangjának a hallása együttesen szított benne.

- Heléna! csendült meg újra a leány hangja, mintha fülemüle lett volna a torkában elrejtve.

A vajda kedveskedő mosolylyal egészítette ki; - mi csak így mondjuk reviden, Helánák!

Aztán intett a leánynak: - táncsolj mán egy kevéskét, no!

Hela nem kérette magát. Előre kapta mindakét kezét, aztán kitárt karra, negédes tartással, mosolygó, lángoló arccal dobant le a földre.

A cigányok egy pillanat alatt félkörbe állottak mögötte s zúgó és panaszos, vad és ujjongó danába kezdtek, halkan.

És ekkor olyan valamit látott Zalár, amiért érdemes volt neki ide vetődni ma a véletlen jóvoltából. Látott egy paradicsom-madarat, amely csudafinom, selymes, hullámos, bársonyfekete szárnyával libeg előtte, hogy oda kérezkedjék a vállára. Látott egy darab barna felhőt, amelyet szédülve lehanyatló leányalakban ringat feléje a nyári szél. Egy tengerörvénynyé átváltozott asszonyt látott, akiből már csak a két égő szem emberi, az is lidércfényű; az is igézettel ver meg.

Zalár elnézte volna estig. Akárméddig. S amikor vége volt, az az érzése támadt, hogy talán álmodott s most felébredt.

A ráncosképű jövendőmondó nagyon tolakodott: Zalár odadobott neki néhány krajcárt, hogy lerázza magáról. Arra a sok dade megint vérszemet kapott. Majd letépték a ruhát róla. Úgy tetszett Zalárnak, hogy a zsebe felé kapkod az egyik, aki mögötte van.

Szeretett volna szétütni köztök, de ezt a leányt nem akarta megijeszteni. Harag nélkül vette le válláról a puskáját s körülsuhintott vele. Hess!

A purdék nagyot nyíffantak: - Jájj!... S nagy taszigálás közt loholtak hátrább; bujtak a morék mögé, akik magok is háttal indultak előre. Sehogysem akartak belenézni a puska csövébe.

Zalár csak a tánctól hevült, pihegő, párducszemű leányt bámulta, s minél tovább nézte, annál jobban ragaszkodott egy bolond gondolathoz, aminél bolondabb kevés ötlött eszébe ebben az életben.

Hátha itt fogná? Nem eresztené tovább. Ezt az egyet.

Ha csak pénzbe kerül, azt engedi a módja. Milyen különös vadászat lenne akkor a mai. Hogy irigyelnék sokan, akik ezt az ezeregyéjszakai zsákmányt látnák.

Vitte a képzelete. Látta magát, hogyan díszeleg ezzel a boszorkánypillével; hogyan köt a nyakára kék bársonyszalagot, hosszút, amelynek a szabad végét ő fogja majd, úgy vezeti ezt a forró égövi, gyönyörű jószágot.

Nekihevült a hóbertos tervnek s mintha már alkuban is lenne, ráförmedt a vajdára: hogy adod?

A vén cigány nem értette. Kimeresztette a szemét s bámúlt.

- Megveszem tőled ezt a leányt, add el, szólt Zalár, parancsoló, követelő hangon.

A cigányok közt halk moraj támadt. A méhészmadarak csapatosan keringtek e pillanatban a karaván fölött, lenéztek a magasból, úgy kercegetek. Zalárban bizony most szunnyadt a vadász-szenvedély, a méhészmadár úgyszólván csak ornithologusnak való. De azért jól tudta, mit csinál, amikor hirtelen odakapta a puskát, ahol a tarka madarak zajongtak s gyors kézzel lepörkölt közülök egy párt.

A sok cigány mind oda rohant, ahová a széptollú madarak leestek. Ott marakodtak rajtok. Nem maradt más a helyén, mint a vajda, meg a leány, meg egy serkedő bajúszú legény, akinek éppen most akadt sürgős dolga a pejkó körül.

- Add el nekem a leányodat. Kell érte egy százaz?

A vajda az első ajánlatra csak mosolygott az imént. Most elkomolyodott. Maga is megijedt. Egy százaz!... A lelke fenekén fölkiáltott rá: jájj!

A cigányok amott megosztóztak valahogy; kezdtek visszazálingózni. Zalár türelmetlen volt, sietett. Addig akarta ütni a vasat, amíg meleg.

- Ha nem töprengsz tovább, kapsz ráadásul még egy százast, - sürgette a vajdát.

De már erre a szóra odacsapta ócska kalapját a vajda.

- Náncsáságos herceg úr! kiáltotta a képéből kikelve; de nem fejezte be, hanem a leányhoz fordult. Helá! üvöltötte s a nyakába borúlt.

A leány elhalványodott. Mozdulatlanul állta, hogy a vajda ölelje, símogassa s azalatt egyre beszéljen hozzá - *cigányúl*.

Zalárnak nem tűnt föl, hogy a karattyolás alatt, a cigány szótól, hogyan múlik el a fekete szépség sápadtsága; arra sem ügyelt, hogy a cigányok mind oda fülelnek; tátott szájjal lesik, amit a vajda mond. Egy sem búsult, inkább vidám volt mind, pedig a nagy búcsúztatásból tudhatták, hogy itt marad közülök valaki: mindnyájuk szemefénye.

Egyetlen egy volt, aki sehogysem tudott együtt örvideni az örvidőkkel. A kicsi, fekete bajúszos legény. Lehorgasztotta a fejét s úgy oldalgott Zalár felé, sötét tekintettel, mintha rosszban törné a fejét.

A vajda arra is cigányúl szólt rá. Zalár nem értette, de kitalálta a hangjából, hogy korholja, szidja. Arra a legény fogcsikorgatva fordult vissza.

Zalár kivette a tárcáját. Most bevált jó szokása, hogy nem járt-kelt pénz nélkül sohasem. Volt annyija, amennyi kellett; odalökte a bankókat a vajda lába elé; a vénség hirtelen rájuk toppant, nehogy a szél markoljon beléjük.

Aztán fölcihelődött a karaván s nagy zűrzavarral, sikogással-vihogással készült tovább.

Amint elindultak, vissza sem igen néztek többet.

A fekete leány ott állt az út közepén s nézte a távozó atyafiságot, hogyan halad a Szivárgó mentén, egyre messzebb.

A kis purdék nagy lubickolással csosszantak bele egy helytt a mocsár szélébe: ott fehér házi rucák úszkáltak, azok közül szerettek volna kifogni egy párt.

Nem sikerült a vállalkozás. Beúsztak a rucák a nád közé; onnan hápogtak ki, mintha kacagtak volna.

Már elérték a kanyarodót a cigányok; már az utolsó kordély is befordult a pusztai útra, ahol nemsokára eltűntek szem elől mindnyájan.

- Hela, - szólt ekkor Zalár szelíden s gyöngé mozdulatot tett, hogy megsimogassa a leányt.

Amíg látni lehetett a gyanús, kósza hadat, addig nem akarta megsajgatni ezt a hozzájuk tartozó szívet. Ha sátoros cigányé is: csak szív az. Ki tudja, mi hullámszik benne e pillanatban.

- Hela! - ismételte.

A leány a hívásra megremegett; vadul, félénken, sokkal félénkebben, mint amíg a társai itt voltak, bámult Zalárra s félre kapta a kezét.

Zalár lassan, hízelegve közeledett feléje, oly óvatosan, mintha egy fürgé pillangót akarna elfogni.

Már csak egy kicsi mozdulatot kellett lennie, hogy megérintse a cigányleány sima, puha bőrét.

Ekkor nagyot szökött hátrafelé Hela.

Igazi párdúcugrás volt az. Félig már elfordult Zalártól, aki azt találgatta magában, hogyan édesgesse közelségébe a megriadt teremtet.

Hiába ismételte megnyugtatóssal, kedveskedéssel: Hela! a cigányleány tudta, hogy csak addig szabad, amíg senki hozzá nem nyúl. Ösztönszerűleg hátrált tehát a vadász elől, aki több engedelmességet remélt s kissé türelmetlenkedett.

Most gyorsan odakapott a leány karjához, hogy végre elfogja. Csak ez kellett a rebbenős lepkének. Megfordult mint a villám s futott, futott, ahogy csak bírt, a cigánysereg után.

Zalár egy pillanatig sóbálványnya meredve állott; azalatt a leány nagy előnyt nyert. De két másodperc múlva már nyomában volt a szökevénynek, akit jog szerint a magáénak tartott, mert megvette. Talán az apjától, talán mástól, aki igazság szerint senkije. Van is ezeknek valakijök. Eleinte azt hitte, hogy könnyen utoléri, de csakhamar belátta, hogy egy valószínű gazellát üldöz. Hela könnyű volt mint a szellő; ő neki pedig cipelnie kellett vadászpuskáját s tölténnyel megrakott nehéz tarisznyáját.

Ugyancsak nekirúgott hát. Ha kiérnek a pusztára, a nagy sivatagra, ahol a nádas szélén vonul a karaván, ott már nem ő az úr. Ott az a két tucat bandita agyon is verheti; meg is teszi. Az már nem lenne hősies, ha ész nélkül keverednék valami végzetes bajba. De kinevetetni sem akarta magát. Bárhogy szorította, a távolság egyelőre nem fogyott köztök. Belátta, hogy addig nem sokra megy, amíg ki nem fárad a leány. Akkor majd alább adja.

Egy kiszögellő kákacsomó mögül, éppen Hela mellett, kiugrott valaki az útra. Megragadta az elsurranó leányt s új erőt öntve belé, vitte magával, futva.

Zalár ráösmert. A kicsi feketebajúszos legény volt, aki eszerint hátramaradt. Most értette meg csak, hogy mit csacsoghatott a vajda annyit cigányul.

Most már haragudott. Most már visszaveszi a jószágát akármi lesz is. Hisz' ezek összebeszéltek, hogy bolonddá tegyék.

Edzett és erős volt. Elég fiatal is; jóval közelebb a harminchoz, mint a negyvenhez. Bírta a fáradságot. Atletamódra, hosszú, szabályos szökésekkel iramodott a szökevények után. Föltette magában, hogy a rogyásig üldözi őket; hogy közéje rohan értök az alattomos cigány tábornak is.

Aligha erre nem került volna a sor, de a véletlen kedvezett Zalárnak. Láta, hogy nagyot botlik a leány s hogy néhány lépés után már csak sántítva próbál tovább futni.

A legény meglassította rohanását, hátranézett s amint meggyőződött róla, hogy most már semmi sem használ, utoléri őket a vadász: valami fényeset rántott ki tüszőjéből. Egy keskeny, hosszú kést.

- Vagy úgy! dörmögte Zalár. Eszébe jutott, hogy lankaszterét kilőtte volt. Hamarjában hát újra megtöltötte, meg sem állott aközben.

Már csak néhány lépés volt köztök.

Hela nem bírta tovább; megállott s leroskadt a mocsár szélét borító puha, nedves fűre.

A cigánylegény megmaradt mellette egy szempillantásig, mint ahogy a lelőtt madárhoz leszáll a párja; de egyet gondolt, nem várta be Zalárt. Beleugrott a mocsárba, meg sem állott a zsombikosig; ott egyik földpúpról a másikra ugrálva menekült, gyáván és okosan. Ösztöne megsúgta, hogy a vadásznak azon az úton nem lesz most kedve utána menni; van más valaki, akivel törődjék.

Zalárnak eszéágában sem volt, hogy a kis cigányt üldözzé. Szelíden ült le a szegény szepegő sánta leány mellé, aki már nem mert riadozni s nem is ellenkezett.

Elkezdte simogatni, gyöngéden bátorítani: ne félj, Hela, ne félj!

Emlékek

A kondori tanyán, az urasági ház tövében, van egy nagy kert, amely jobban hasonlít vadonhoz, mint művelt területhez.

Legalább is húsz holdon nyúlik el, s az elejét kivéve, ahol mégis csak van nyoma gondozásnak: mindenütt egybefolyó, gazos, csalitas. Némely pontja szinte járhatatlan, olyan sűrű. Hatalmas tölgyek vannak benne elszórtan, amelyek környékén aztán akad egy-egy tiszta folt; itt-ott útnak is van nyoma. A vén, lombos fák alatt néhol rozoga padok terpeszkednek; vagy fatuskóbból faragott karosszékek, amelyeket körös-körül ellepett már a korhadástól eredő barnaság.

Ha az ember keresztül csörtet a csaliton, rábukkan véletlenül egy darab felásott földre, ahol konyhára való vetemény terem. A gaz elárasztja azt is. A magas paszulykaróra éppúgy felkúszik a paszuly indája, mint a futókáé. Sok a paraj mindenütt, meg a bogáncs. A gaz közt elvadult gyöngytyúk lapúlnak meg, s ha véletlenül fölveri őket valami, olyan robajjal s rikácsolással szállnak arrább, hogy szinte megrettentik az embert.

Mindenütt némaság s elhagyatottság uralkodik az egész nagy kertben. Nem is jár bele más, mint néhány nőcseléd, aki a veteményes részeken böngész, tallóztat; meg a hetes, aki a füvet s a lucernát kaszálja időnkint.

Gyümölcsfa van elég; de a tizedik sem terem. Minden erőt elszí a fától a gaz, ami a legnagyobb következetességgel borítja a talajt. A málna szinte vadon terem, amikor ideje van; most már, így szeptember felé, csak elkésett málnaszemek piroslanak a keshedt, barnuló levelek közt; az is savanyú, csenevész mind; még a seregélynek sem kell.

A kert nincs bekerítve sövénynyel, de mély árok veszi körül, amelyet lazán dobáltak tele tüskevesszővel. Aki rálépne, lesüppedne a föld alá egy ölnyire s onnan ki nem tudna kapaszkodni a millió apró szuronytól, amelyek legkisebb mozdulatára is megvéreznék.

Virág sehol sincs máshol, mint a ház előtt, ahol néhány nemes fajtájú rózsabokor díszlik; de amellet megfér aztán minden egyéb, vegyesen, rendszer nélkül.

Karcsú georgína hajladozik a rózsabokor mellett s piros-vörös, egészséges fejét elbizakodva emelgeti, mintha hencegve kötekednék a halvány rózsával: ki szebb no, pajtás, mit gondolsz?!

A virágágyak szélén nagy összevisszaságban tarkállik a bágyadt őszirózsa; sok van belőle, s a fehér, meg a lila uralkodik közte, szelíden, szerényen.

S hogy tökéletes legyen a henye kapkodás: a virágágyak sarkán magas napraforgó nyújtózik helyenkint. Van amelyik javában virágzik s remek sárga karéjával kibékít azért, hogy úgy nem illik ide. De némelyik már régen elhullatta aranyszirmát, s maggal telt, széles kerek fejét nehézkesen fordítja lefelé a földnek.

Ide pedig, ebbe az elvadult világba, az úriház üvegajtós terraszáról lehet bejutni. A cselédség messze, az istálló mellett, jár be egy kis ajtón, amit kívülről el szoktak reteszelni.

Valamikor gyönyörű park lehetett itt, ezt sejteti még a nagy rendetlenség is.

Zalár Gedeonné, a mostani uraság nagyanyja, itt élte le egyhangú, szomorú napjait, attól fogva, hogy alig huszonnégy éves korában özvegyen maradt.

Szép asszony volt Zalár Gidáné s az ura nem tudta levenni róla a szemét egy pillanatra sem. Pedig ilyformán volt a szemének dolga elég, mert sokan jártak a házhoz, nemcsak a környékről, hanem messze vidékről is. A krónika szerint bizony több volt a férfilátogató, mint az

asszonyféle, s kivált Dali Balázst lehetett gyakran látni, amint a pér-kevei irányból erre lovagolt remek sárga lován, a kondori pusztára.

Dali Balázs is megérdemelné, hogy regényt írjanak róla; hisz' ő maga, ha nem írta, legalább csinálta, átélte a régényes dolgokat, ahol csak lehetett.

Nem tudni mi történt, mi nem; de a kondori pusztá ura azt mondta egyszer ennek a barátjának: - Tolvaj járt a kertemben az éjjel Balázs pajtás. Ott láttam a csizmája nyomát ma hajnalban a feleségem ablaka alatt. Szerencsére magas ám az az ablak. De azért nem venném tréfára, ha akár csak a nyomot is meg kéne még egyszer pillantanom a' tájt. Jól tennéd tán, ha te is ügyelnél s ott vernéd végig a gazfickót, ahol éred. Mert én bizonyosan így fogok vele cselekedni, ha egyszer elcsípem.

Dali Balázs rákvörös lett erre a szóra s foghegyről felelte: - Aki a magáét tolvaj gazdától lopja vissza, nem gazember az, Gida.

Értetni kellett ezt a virágnyelvet. Zalár Gedeon megértette. Valamikor, mielőtt még ő megkérte a világító szemű Rostonyi Ella kezét, Dali Balázs próbálkozott ott, de kikosarazták a leány rátartós szülei.

A két férfi azután egy szót sem szólt egymáshoz, hanem rábízta a pisztolyaira, hogy azok mondják el a többi mondani valót.

Zalár Gedeonnak az a pisztolylövés volt utolsó szava ebben az életben. Az után már a fiatal özvegy mély gyásza következett. Hogy *tiszta* volt az asszony, azt eléggé bizonyította azzal, hogy Dali Balázsnak mindörökre el volt azután tiltva a kondori pusztá; a szegény szép asszony pedig eltemette az urát ebbe a nagy kertbe, két nehezen növő fenyőfa közé, iszalagos, vad komlóval befutott lugas alá; állított följe egy sziklatömböt, roppant nagy terméskövek-ből, s a kövek közé beékeltetett egy sötét márványlapot, amelybe feketén volt bevésve ez az egy szó. *Édes!*

A hogyan egymást szólították.

A kötömb s a szívetremegtető fölírás a fekete márványlapon, most is megvan; ámbár azt senki sem olvasságta már azontúl, hogy az özvegyet is melléje tették az urának, ahogyan kívánta volt halála esete.

Zalár Gedeonnak egyetlen fia maradt, a kis Zsolt, aki hamar elkerült a csendes pusztáról, ahol búskomorra kellett volna válnia a szakadatlan gyászban.

Úgy nőtt föl, messze az édesanyjától, aki nem bírt elszakadni attól a köhalmaztól s a mellette örökdő két fenyőfától.

Sohasem tudta megtanulni a fiú, hogy mi a honvágy, mi az igazi otthon. Hazája lett lassankint az idegen világ. A néma pusztától fázott. Mozgás, sok élet, zaj kellett neki. Közöny és ridegség keveredett össze a szívében. Semmi sem érdekelte más, csak a jó élet; a nagy város lázas izgalmai. Megházasodott annak idején, szív nélkül, szokásból. S amikor egyszer, egy ziman-kós novemberi hajnalon, lóhalálában hívták haza a kaszinó kártyaszobájából, azzal a hírrel, hogy fia született: hányiveti hangon, anélkül, hogy a gusztálást abban hagyta volna, így kiáltott föl: - Ebadta kölyke! nem várhatott még legalább egy órát? Most én hagyjam abba miatta a játszmát, amikor éppen jár a kártyám.

Ettől az embertől ugyan elárvúlhatott a kondori kert, ahova az anyja minden gyönyörűt összehordott volna. Ennek ugyan eszébe nem jutott, hogy ellátogasson a két fenyőfához, a hol a mindjobban begazosodó sűrűség közt kimondhatatlanul bánatos magányban pihentek azok, akik egymáshoz csak így szóltak valamikor: *édes!*

Ha lement is néha Zalár Zsolt az apai birtokra, nem tette be a lábát az elvadult kertbe; meg-nézte sebtében a gazdaságot, úgy mutatta, hogy nagy szakértelemmel s érdeklődéssel vizsgál végig mindent, nehogy a gazdatisztje vérszemet kapjon s túlságosan sokat merjen lopni. Aztán sietett vissza Budapestre, onnan is tovább: ki a külföldre, ahol könnyű volt elvernie a kondori pusztá jövedelmét.

Zalár Jenő, a pusztá mai ura, ennek az embernek a példáját látta egész gyermekkorában; sőt még ifjúkora javarészában is.

S amikor ő idekerülhetett, ebbe a napsugaras és mégis annyi mélabút rejtő környezetbe: már akkor meglett férfi volt. Férfi, akit meghurcolt s összekínzott az élet. Aki élete legszebb idejében, harminc éves korában, megtépett lélekkel csak egyre vágyott már: arra, hogy pihen-hessen.

Ridegszívű apja félig-meddig kitagadta, magától végkép eltaszította volt.

Már nem is a vitorlájától megfosztott hajóé volt a pályafutása, hanem a nyomorúságos deszkaszalé, amelyet legfőlebb a vízbefülő tart elég jónak arra, hogy a végső reménytelenség hatása alatt bele fogódzék.

Végzet lebegett fölötte, amely megsemmisítéssel fenyegette, s amelynek az átkától csak egy váratlan eset mentette meg.

Meghalt az édesapja, akitől bensőséget, gyöngédséget sohasem tapasztalt. Aki legfeljebb abban tudta volna örömét találni, ha fiában magához mindenkép méltó utódra lel, olyanra, aki pajtása, cimborája, s aki már kölyökkorában sejteti, hogy valamennyi eddig élt Zalárt túlszár-nyal egykor a virtuskodások minden fajtájában.

Ó, be keserves idők előzték meg az apja halálát!

Első esztendeje volt annak, hogy beleült az örökölt birtokba, amelytől, hogy mindenkorra el nem búcsúzott már, igazán vak véletlen volt, semmi egyéb.

Csak a tavasz óta került haza erre a délibábos rónaságra. Alig néhány hónapja hogy mélézésre hajló lelkületével megint bújhatta itt a susogó nádat, a szikes mocsártól kezdve, végig a Szivárgón, ahol bölömbika ijesztgeti a langyos esték csöndjét.

S a méhészmadarak vonulása idején történt, hogy elfogta Helát a Szivárgó partján és vitte haza, a kondori pusztára.

Maga sem tudta, miért.

Túlzásokra hajló, minden hirtelen támadt szándékához makacsul, szinte csökönyösen ragasz-kodó fejéből már oszladozott a bolondos mámor, mihelyt vége volt a regényes helyzetnek; mihelyt elmúlt a pillétánc hatása s aztán a rákövetkező hajsza, amelyben megtörténhetett volna, hogy egy boszút lihegő, párját féltő cigány lekéseli.

A párját féltette az istenadta! Ez a gondolat nem ment ki többet az agyából. Hiába nézte a leányt, hiába mondta magában százszor is: »igazi fekete rózsa«, határtalanul butának és lehetetlennek tartotta már, hogy ő, a nemes úr, aki patyolatba takart illatokkal élt valamikor, most arra vetemedjék, hogy vágytársa legyen egy sátoros cigánynak.

Mire Helával a tanyára érkezett, már csak úgy nézte, mint bármelyiket a cselédsége közül. Csak annyiban érdekelte már a cigányleány, mint egy vadmadár, amelynek a megszelidítése időtöltésnek megjárja néha.

Úgy is eresztette be a kert virágai közé, mintha egy roppant nagy kalitkába zárná: hadd szokja meg ott lassan a fogságot.

Ha az öreg Eszter, a ház kulcsárnéja, akire Helát bízta, kétségbeesetten jött hozzá és siránkozva panaszkolta, hogy a cigányleány már megint sehol sincs: Zalár mosolygott, fütttyentett Bullnak, öreg vizslájának s elindult vele, hogy megkerestesse a vadmadarat, akár ha igazi lett volna.

Bull, a hűséges, játszott ezzel a földadattal; hisz Hela a körülárkolt kertből ki nem juthatott semmikép sem. A kertben egyet kanyarodott Bull Zalár körül, aki már rászoktatta erre a különös fajtájú vadászatra, s kevés keresés után gyönyörű biztossággal kezdett húzni valamely irányban. Bizonyosra lehetett venni, hogy ott van Hela, vagy a legsűrűbb vadkomló közt, vagy az áthatolhatatlan köszméte-bokrok tuskéi közt.

Még ha fára mászott is a cigányleány, nem ért neki semmit. Bull megállt annál a bizonyos fánál s fölszimatolt rá. Zalár csakhamar fölfedezte a »fekete rózsát«, aki hol egy nagy diófa lombjai közt, hol a kőhalmot őrző fenyőfák egyikén nyílt akkor.

Utóbb már csak azért bújt el Hela, hogy mulatsága legyen Zalárnak a bolondos keresésben.

Ő maga is örült, ha a gazdája ily módon fölfedezte s aztán nevetve csalogatta elő.

A vadmadár - úgy látszott - eléggé megszelídült.

Már nem is őrizték. Már szabadjára mozoghatott a tanyán, sőt az egész pusztán.

És ekkor egyszer nagyon is eltűnt.

Hiába sipította Eszter néni napestig a nevét: Hela! Hela! - Hela nem jött elő. Hiába kutatta végig Zalár Bullal a kertet: a vén vizsla nyugtalanul, türelmetlenül száguldott ide-oda s végre is hangos, panaszos, elégedetlen bögésben tört ki. Nem tudta fölfedezni a cigányleány nyomát.

Elveszett egészen.

Zalár még a Szivárgót is átkerestette a szikes mocsár pákászaival: azok sem akadtak nyomra seholsem.

Hol is lenne ott nyoma egy kicsi leánylábnak, ahol cuppanó sár s loccsanó víz borúl minden lépés fölé.

Néhány hét múlva kint bolyongott Zalár a kondori tarlókon. A síkság azon a részén, egészen kopár volt már; a termést rég behordták róla; de a szérűskertben még folyt a cséplés; a nyolc lóerőre járó gép zúgása, dohogása végigrezdült a pusztán s egyhangu zenével kísérte a gazdát, aki mellett elválhatatlan társa, a hű öreg Bull, szimatolva ballagott akkor is.

Egy falka házigalamb röpködött a széles tarló fölött. Néhol leszálltak s szorgalmasan szedegették össze az elhullott magvat; aztán nyugtalanul keltek szárnyra megint s tétova keringéssel vonultak arrább, szerencsét próbálni. Zalár észrevette, hogy van köztök egy, amelyik mindig utolsónak száll le, és sem a levegőben, sem a földön nem keveredik össze a többivel. Egy hamvaskék, magányos vadgalamb volt az, megösmerte.

Arra fordult, amerre a galambok éppen leereszkedtek. A tarló elég magas volt, hogy eltakarja a közte bujkáló szárnyas hadat. Csak a fehéréket lehetett látni messziről is. Még vagy százötven lépésnyire volt tőlök Zalár, amikor az az egy újra felszállt, elkezdett emelkedni s egyenes irányban indult neki a végtelenségnek, oly gyorsasággal, amiből kitűnt, hogy nem köti ide semmi többé; búcsúzik innen, talán mindörökre.

Zalárnak eszébe jutott valaki, aki szakasztott mása ennek az eltűnő vadgalambnak. A cigányleány, Hela.

- Vajjon megvan-e még; él-e? - gondolta, eltűnődve. Csak ez az egyetlen kérdés érdekelte, aggasztotta.

Ezt kérdezték a tanyai cselédek is, de egyre ritkábban.

S amikor mindenki kezdte már elfeledni, akkor előkerült Hela.

A jó isten tudja, hol járt. Hiába fakgatták, nem vallott, csak mosolygott.

- Itt vagyok, jól vagyok; mondta azzal a bátorsággal, amiből kiértett, hogy nem tart büntetés-től. Miért is büntették volna? Dolgot nem mulasztott, dolgozni nem tudott. Csak arra való volt, hogy néha mulattassa az *urat*, a gazdáját, akit lassankint megszokott; akihez ösztönsze-rűleg vonzódott, mint ahogy a gyöngye mindig vonzódik az erőshöz, akitől védelemre számít.

Ha Zalár a csendes kert valamelyik zugában olvasgatott, álmodozott: megzörrent néha mö-götte a bokor s a Hela feketepiros, mosolygó arca kandikált ki a lomb közül.

Kijött a gyepre, nesztelenül, mintha önmagának az árnyéka lett volna, s elkezdett eleinte lassan, ütemesen, bájosan lejtve forogni; fölemelt kézzel, mint a táncoló dervisek; aztán meztelen kicsi lába könnyed, lenge szökéssel olvasztott bele a gyorsuló forgásba valami buja táncot, amire soha senkisé sem tanította, amit Zaláron kívül soha talán még senki sem látott; s halkán, zümmögve dalolt hozzá maga, hogy azt hihette volna az ember: ime, a lombok titkos tündérzenéje szól.

S aztán egyszer csak megint eltűnt. Megint nem látták heteken át a kondori pusztán. Nem volt nyugta, nem volt maradása egy helyben; hajtotta kóbor természete, sátoroscigány vére.

Egyetlen egy feladata volt, amikor hazajött. Ő hordta a postát Cégérdről Zalárnak. Erre büszke volt; ezt mint fontos bizalmi küldetést tekintette s nem volt rá eset, hogy ebben valaha pontos ne lett volna.

Miután három évet így töltött nomád bizonytalanságban, ijesztő szabadságban, mint a széki mocsár bujdosó szelleme: elkövetkezett az a bizonyos nap, amikor a Sárdy Tamás aranyhajú vendégét megmentette vakmerőségével a törpe Sámson vad bikájától.

Alkonyatra, a zombikoson át rövidítve meg útját, beállított a levéllel Zalárhoz.

Az erős, nagy férfit remegés fogta el, amikor a címiratot megpillantotta.

Majdhogy a levelet is össze nem tépte, úgy szakgatta föl a borítékot s zavaros elmével olvasta ezt a pár sort:

Megtalálalak végre, Jenő. Nem bírom ki tovább; jövök hozzád. Sárdyéknál vagyok; de az Isten nevére kérlek, el ne áruld magadat egyelőre. Úgy kell először találkoznunk, mintha idegenek volnánk. Majd meghalok érted.

Nóra.

Nóra

A barkácsi állomásról jövő négyes fogat befordult a csellői kastély porondos udvarára s a Gidrán-csikók úgy toppantak le a folyosó feljárata előtt, mintha cövekké váltak volna.

Gyurka kocsis feszesen ült a bakon s halk sziszegéssel csittította a megizzadt lovakat, amelyek már úgy neki szelesedtek, hogy egy csördítésre a harmadik pusztáig is elszaladtak volna.

Sárdy Tamás a lépcső alsó fokán állott s mosolygó arccal, mindakét kezét magasra emelve, örvendezett a kedves vendégnek. De öröme sem tartóztatta vissza, hogy amint az agyonhajtott csikókra esett a szeme, így ne kiáltson föl magában: »gazember!«

Nem kell mondani, hogy ez a becsületsértés Gyurka kocsisnak szólt. Máskor tán nagyobb baj is lett volna a dologból, de most nem illett lármát ütni a szép asszony előtt.

- Isten hozta báróné, isten hozta, - kiabált Sárdy papa. Csakhogy ide kaptuk! Tudom azt az egyet, hogy nem is eresztjük el egyhamar. Ezzel sietett a kocsihoz; nyakra-főre szíveskedett a vendégnek; karon fogta s cipelte föl a folyosóra, ahol a felesége, meg a leánya várt rájuk.

Tera mama jóságos tekintetű, negyvenötven év közt levő nő volt; kissé hízásnak indult már s párnás arcán egyetlen ráncot sem lehetett volna fölfedezni. A haját simán viselte, ami némileg falusias külsejűvé tette. Egyeneslelkű, szigorú erkölcsű asszonynak látszott már az első pillanatra. Olyannak, akinek semmiféle léhaság iránt sincs érzéke.

Erről tudna is egyetmást mondani a kedves ura, Tamás, aki, ámbár a harmincon túl levők is kezdték már bácsizni, sehogysem engeded még a negyvennyolcból. Tetszelgő volt ez az öreges ember a naivságig. Szerette kicsípni magát, mint a legények; őszülő ritka haját közé-pütt választotta el s az unalomig tudott babrálni azzal, hogy jó helyen legyen a választéka. Állát kiborotválta, bajúszát brillantinnal kente, zsebkendőjét állandóan beillatozta. Az asszonyok körül pedig mindenkor kész volt legyeskedni.

Áldott jó felesége nem féltékenységből, hanem az öreg hiú ember érdekében szólt rá néha: «Ugyan-ugyan Tamás!» Ilyenkor Tamás rendesen ideges mozdulatot tett, mint a jóvérű csikó az égő tapló szagától. Hisz' az ösmerősök közül mindenki tudta már, mit jelent az, amikor Tera mama csóválni kezdi a fejét.

Irénke tulajdonkép egyikökre sem ütött.

Szép kis leány volt, a se nem szőke, se nem barna fajtából. Szántovayné, az öreg kegyelmes asszony, aki ezelőtt vagy tizenennyolc évvel keresztvízre tartotta, olyasmit beszél, hogy szakasztott a nagyanyja. Annak volt ilyen okos szeme, ilyen hamis vonása a szája körül; fűzöt sosem látott dereka is annak volt ilyen karcsú. Hát annyi igaz, hogy az édes mamája nagy egyszerűségét nem imádta ez a városban nevelkedett fruska. Frufru kellett neki, meg rizspor. Mert ez *divat* s a divat elég nagy úr arra, hogy ne lehessen ellene tenni.

Sárdy azt vélte észre, hogy a faképnél maradt. Az aranyhajú asszony gyorsabban akart haladni s magában szaladt föl a nénihez, akivel nyomban össze is csókolódzott. Aztán a kis leányhoz fordult. - Te Irénke vagy, úgy-e? kérdezte, örvendő, kacagó kedveskedéssel. Te *akkor* nem voltál anyuskáddal, de azért ösmerlek ám. Sokat beszéltünk rólad s én már régóta szeretlek. Úgy-e nem haragszol, hogy mindjárt tegezlek? édes!...

Az ilyen gyors barátkozás csak nők közt lehetséges. Hát még az a véget nem érő ölelkezés, ami az ilyen szónoklatra mindjárt következik!

A vendég észre sem vette, hogyan szedi el tőle a kalapját s napernyőjét a házigazda. De még azt sem látta meg, hogy egy különös alak, aki Tera néni mögül igyekezett volna előre jutni, már harmadszor üti össze a bokáját, meghajtja magát s így szól: «van szerencsém magamat...»

De sohasem jut el a bemutatásig, mert mindenki mással van elfoglalva.

A különös alak egy köpcös férfiú: gömbölyű, jó nagy feje van, amely a saját súlyától hol egyik, hol másik oldalra billen. Ez a kerek fej rövidre nyírt sörtével ékes. Egyébiránt gyors mozdulatú ember az illető; egy kicsit ragyaveréses, ami szinte illik is neki. Már azt igazán nem lehet kívánni, hogy sima, fehér és piros legyen az ilyen ábrázat.

- Van szerencsém magamat, - kezdi újra, de megint rosszkor, mert Tamás éppen a vendég úrnő kis kabátjával csörtet el előtte s e közben félretaszítja. Az alak mindazonáltal nem tágít; most már dühös és olyat szokell előre, hogy majd feldönti az alkalmatlan házigazdát. Nem is kezdi már elülről a mondókáját, hanem elsüti a végét.

- Bemutatni! - kiáltja hangos szóval, s bosszúsan pislogva Tamásra, hozzáteszi: - Én Szikra Pista vagyok.

A kis leány nem állhatja meg, hogy hamisan föl ne kacagjon. Jézus! Pistuka bácsit majd el is felejtettük.

- Rokonunk, - felügyelő a gazdaságban, egészíti ki Sárdyné a bemutatást. Volt katonatiszt és...

- Nagy lócsiszar, - vágott közbe Tamás a háttérből. Minden lovamat agyonhajtja. Csapni való kocsis, de jó ember. Iszen majd meggyőződik róla a báróné.

A kerekfejű úr öntelten mosolyog. Neki jól esik ez a körülírás. Meghajtja magát s egyelőre távozik. Vacsora előtt még el kell intéznie egyetmást annak, aki felügyelőséget vállal a gazdaságban.

Hanem alighogy a vacsorát feltálták, megjelent s ugyancsak megnyílt a szája.

- No de kérem, méltóságos báróné asszonyom; ej-ej, ki is hallott már ilyet?! Milyen könnyen baja eshetett volna azzal a bikával. Nem tréfa az ilyesmi, tessenek elhinni.

A bárónénak csak most jutott eszébe, hogy az úton micsoda veszedelem fenyegette. Amíg Irénke körülhordozta a kastélyban, nagyon megfélelkezett minden egyébről. Most aztán maga előtt látta megint azt a hátborzongató csúf állatot, ott, a széki mocsár szélén, s megrázkódott.

- Igazán nagyon féltém, - mondta.

Tera mama követelte, hogy neki mindent mondjanak el. Pistuka bácsi aztán el is mondta, amit ő tudott, ő neki Gyurka kocsis vallott, akinek az izzadt lovak miatt volt egy kis szorongása.

- No bizony, ilyenkor nem lehet kímélni a lovat, - förmedt Tamásra, aki pedig egy szót sem szólott; inkább még ő is megnémult az ijedtségtől.

De amikor a cigányleányról kezdett beszélni a jószágfelügyelő, már azt nem engedte át neki az aranyhajú asszony. Abba beleszólt. Isteni volt, mondta, érdekes, regényes! - Mintha egy nagy vörös pillangó libegett volna a dühös bika előtt. Csak mi féltünk, - ő nem.

- Ért az az ilyesmihez, 'iszen búbáj van a szemében, - jegyezte meg a kerekfejű ember, fontoskodva.

- Szeretném megösmerni, - szólt a báróné érdeklődve.

- Lesz rá alkalma bőven, azt hiszem, - mondta Tamás. Eleget kóborol, hol itt, hol ott; három vármegyében mindenütt otthon van. Nyughatatlan, mint a vándormadár.

- Ne bánts Helát, apus; tudod mennyire szeret engem, szólott Irénke, az elkényeztetett gyermek duzzogó hangján. Aztán Nórához fordult, úgy ismételte: bizony, nagyon szeret.

A holdvilág gyönyörűen sütött, s vacsora után az egész társaság lement a verandáról a kertbe.

- Emlékszik báróné, mikor abban a cseh fürdőben oly önfeláldozással ápolta szegény jó feleségemet? Az Isten küldte önt nekünk akkor. Férfi nem ért az ilyesmihez, s te, Irénkém, még az intézetben voltál, - mondta Tamás.

Megragadta az alkalmat hálája különös kifejezésére s ezen a címen néhány csókocskát nyomott a báróné kezére.

- Ugyan-ugyan, Tamás! szólt Tera mama, aki mindjárt észrevette, hogy a nagy köszönet mögött még valami egyéb is rejlik. De nem foglalkozhatott tovább az ura nevelésével, mert valami történt, ami a tréfára hajló hangulatot egyszerre tönkretette.

Irénke a nyakába borult a bárónénak s egy darabig úgy csüngött rajta, szónélkül, aztán hirtelen támadó ösztönrel letérdelt eléje és sírva csókolt neki kezét.

Az aranyhajú asszony megijedt.

- Az istenért, Irénkém! - mondta izgatottan, s fölemelni igyekezett a leánykát a földről.

- Még meg sem köszöntem, lásd, - mondta a kis leány, csöppet sem rejtve megindulását.

Tera mama halkán mormolta: édes kis leányom, - és a zsebkendőjét rászorította a szemére.

Megtelt a levegő illattal, annyi volt a virág mindenütt. Ünnepi csönd honolt a környéken.

- Istenem, - mondta a báróné röstelkedve, - hisz az csak nem életmentés, ha az ember néhány vizes borogatást rak egy szegény lázas fejre.

- Nono, már abba nekem is van szavam, tud az én fejem fájni, - hivalkodott Szikra Pista, a kiszolgált katonatiszt, némi hengeccsel.

Tamás iszonyodott az érzélgéstől s feszengve próbálta más térre vinni a beszélgetést.

- Azon a napon, amikor a bárónéval megösmarkedtünk, tudod mama? te akkor siettél volna a kúthoz a poharaddal; oszt' a sok kürtös fejű német mind rád förmedt: »nicht stossen!« »nicht stossen!« Ha a báróné nincs, talán meg is vertem volna miattad valakit, ő magyarázta meg, hogy még a főhercegeknek is sort kell ott tartaniok.

- De milyen jól esett, hogy magyar szót hallottam! Azután, bezzeg, nem is tudtak a nyakokról lerázni, - mondta a báróné.

- Volt okunk rá, hogy annak örüljünk. No, csak hogy ennyire vagyunk; csak hogy itt is szívesen láthatjuk, - lázongott Tamás.

Irénke boldogan ölelte meg újra az aranyhajú nőt.

- Amíg itt leszel, egy percze sem engedlek el mellőlem. Együtt is lakunk, úgy-e édes? Az én kis szobámban, amelynek az ablaka a kertre nyílik.

Amit a család zsarnoka akart, azt megfelebbezni nem lehetett. Irénke elsietett, hogy a terve szerint rendelkezék. Tamást Pistuka bácsi hívta félre valami gazdasági dolog miatt. Tera mama néhány percre egyedül maradt Nórával. Odahajolt hozzá.

- Úgy-e nem haragszik - kérdezte bizalmasan - ha érdeklődöm, hogy áll a porével? A fürdőn, emlékszik? elmondott nekem egyetmást. Úgy sajnáltam! Szeretettel tudakolom ám, - tette hozzá gyöngéden mentegetődzve.

Az aranyhajú nő megragadta a kezét, úgy felelt:

- Egy kő esik le a szivemről, nénikém, hogy módot ad a nyilatkozásra. Mind azon töröm a fejemet, hogyan tiltakozzam a régi megszólítás ellen. Vége a válópörömnek s én már nem vagyok báróné. Báró Roheim azóta talán Indiában van, ahova állandóan készült, s én, hál' istennek, végkép megszabadultam tőle. Mindössze annyi közöm van hozzá, hogy esetleges

férjhezmenetelemig évjáradékot tartozik fizetni; de anélkül is szépen megélnék a magaméból. Kiegészíttem a Görgényiekkel, akik anyai ágról rokonaim. De a nevem már nem Roheimné, hanem *csak* Fóthy Nóra.

Sárdynénak nem volt ideje, hogy kimondja, amit gondolt, mert Irénke már jött. De kézszorításában benne volt a felelet. Bátorítás volt az; mintha csak azt mondta volna a derék, egyeneslelkű nő: »Aminek te örülsz, annak én is szívemből örülök. Adjon a jó isten sok szerencsét az új élethez, amitől boldogságot váród.«

*

Az egész ház pihent s a nyárvégi éj felséges magányában; csak a két új barátnő volt még ébren: Irénke meg Nóra.

A kertre nyíló ablakon néztek ki; egymáshoz simultak s hallgatták a zöld kabóca pörögését, szítták a meleg éj fuvalmát.

Fát és bokrot egyaránt megvilágított előttök a hold. Csak a sűrű lombok alatt volt homály. Egy fehér cica lépdelt nesztelenül a gyepon; elnyúlva lopódzott a virágos kertet körítő tamariszk-sövény felé, amely széles, alacsony, sötét falként húzódott el, messzire, félkörben.

Boldogságos éjszaka volt ez.

Nóra, tűnődő arcát a csillagos ég felé fordítva, mondta: milyen nagyon jó itt.

- Olyan vagy most, mint egy Szűz Mária-kép, - rebegte Irén áhitattal, s megsimogatta barátnője aranyfényű haját. - Olyan vagy, folytatta, mintha szenvednél; mintha valami fájna ott belől. Úgy-e majd elmondod? Elmondasz nekem mindent!

Anyáskodó komolyság volt a hangjában. Nóra mosolygott és megcsókolta.

- Igen szívem, - mondta. - Te leszel az én kis titkárom, én pedig a tied. Ha csak összenézünk is, megértjük egymást; amit te gondolsz, azt én kitalálom, amit én gondolok, azt te az arcomról leolvasod.

Irén tapsolt.

- Csak aztán soká itt maradnál. Minél tovább. Meglásd, nem olyan nagyon unalmas itt. Járnak ám hozzánk sokan. Megösmarkedel majd Zalárral is...

- Zalárral!!...

Ezt Nóra mondta, vagy inkább sóhajtott. Úgy volt, mintha a visszhang felelt volna a kis leánynak. Ugyanazzal a szóval, de egészen más hangsúlyozással. Mintha egy hallgatódzó virág szólalt volna meg odakint a kertben; egy titkon szenvedő virág, amelynek most egyszerre a szívébe nyilallott.

Irén megrezzent.

- Ösmered talán? - kérdezte zavartan.

- Nem ösmerem! - felelt Nóra sietve, élénken.

Későre járt már. A ház környékén semmi jele sem volt az életnek. Még a kabóca is elhallgatott. Nem lehetett messze az éjfél. Az udvar felől éles, vontatott kukorikolással szólalt meg egy kakas. A többiek is fölriadoztak rá s elkezdtek neki felelgetni.

Nóra, mintha attól tartott volna, hogy első szóra nem hisz neki a leány, még egyszer mondta: nem ösmerem.

Flammárion meséje

Egyszer, egy csudálatosan szép tavaszi este, amikor a föld mintha összeölelkezett volna az éggel s a hold fényében fürdő világos felhők mintha lekíváncoztak volna a csöndes mezőkre: fehér jázminvirággal hordta tele Zalár a szobáját s reggelre majdnem meghalt tőle.

Most, hogy a Nóra levelét olvasta, ugyanazt a kábultságot kezdte érezni, amit akkor. A levélből erős édes jázminillat áradt. Az apró betűk mintha mind izgatottan lélekzettek volna; mintha az utolsó mondatot már alig bírta volna leírni valaki, akinek akkor nagyon doboghatott a szíve.

Majd meghalok érted!...

Zalárt égette ez a három szó. Nyughatatlanság fogta el; nem bírt egy helyben maradni; kiestett a kertbe s céltalanul indult neki az elvadult ösvények egyikének.

Egyelőre nem tudta rendezni gondolatait. Minden egyszerre tolúlt eléje, kérdés és felelet alakjában, ami azzal a levéllel összefügghetett. A világ születése előtt sem volt nagyobb a sötét zűrzavar, mint most az ő lelkében. Elméjében összesodródott a mult a jelennel s a gondolatok nagy gomolygásában, mint a vihar villáma cikázott egy napnak, egy órának, egy pillanatnak az élénkebb emléke.

Az öreg Eszter meg akarta neki mondani, hogy itt járt Gyurgyalag, a szivárgóbeli pákász, a ki kileste már a kócsagok szállását. Most nem bánta azt Zalár. Nem is felelt az öreg nőnek, ment tovább, szóltalanul.

Hela bátrabb volt, utána rugtatott, hogy ő majd megállítja. De Eszti néni rászólt: - Maradhass most, te csóka. Kikapsz az úrtól, ha háborgatod.

Hela vállat vont. - Nem félek én a mi urunktól. Sokszor láttam már így bujkálni a kertben. Éjszaka is. Olyankor úgy sunyitok utána, hogy nem is tudja. Szeretném meglesni, kivel beszélget annyit. Úgy meg-megborzadok, amikor a lelkekkel parolázik.

- Megbolondúltál?! - szörnyűködött Eszter s keresztet vetett magára. - Te csipicsóka, beárullak, ha ilyeneket beszélsz.

Helának már máson járt az esze. Fölkapott egy hosszú nádszálat, amit az istálló fedeléről sodort volt le a szél, annak a végére rászúrt egy darab ócska ujságpapirost, amiből egy csavarintással két kis lapátos szárnyat csinált, aztán az így fölékesített nádszálat maga elé kinyújtva, futni kezdett. A légáramlás megmozdította a papirosdarabkát, amely a tengelye körül gyors forgásnak indult.

Máskor Zalár el tudta volna nézni a cigányleány bolondos játékát; gyönyörködött volna libegő, kecses mozdulataiban, amikre senkisémet tanította; ez a vadmadár veleszületett azzal a képességgel, hogy szárny helyett használja a lábát. Inkább lehetett volna rebbenő tovaszállásnak mondani futását. Még a karja ritmikus lengetésével is azt az érzéki csalódást tudta kelteni, hogy csak suhan a föld felett.

Most nem volt, akinek a kedvéért Hela az ő bájos kis pördülését százszor ismételje. Zalár a két fenyőfáig meg sem állott. Az volt a legmagányosabb zúg, ahová még ösvény vezetett. Leült arra a mohos padra, amely valaha imazsámoly volt a kettős sír előtt. A szálló nap alig bírt odáig hatolni a sűrű lombok között, amelyek a hallgató kövek közvetlen környékét övezték. Az alkonyati sugarak szemmel láthatólag húzódtak vissza; egyre fogytak. Ha ilyenkor gyöngén lehunyja az ember a szemét s csak pillái közt enged egy kis rést; megláthatja a millió mértföldeket megfutó sugár egész útját. Ilyenkor a villám élességével, de tartósan

nyúlnak bele a fényes sárga sugártúk a mérhetetlen ürbe; és futnak, röpülnek tovább, egyre tovább, a fény gyorsaságával, negyvenkétezer mértföldet egy szempillantás alatt.

Zalárnak eszébe jutott Flammáron csudaszép meséje Lumenről, a földi nyügtől megmenekült, a test béklyóiból kiszabadult szellemről, aki a gondolat szárnyán változtathatja helyét a világűrben.

Egy aggastyán meghal a földön s abban a percben szabaddá válik a benne rejlő eszményi erő.

A *világosság* nem rabja többé a sötétségnek. Lumen - az eszme - korlátlanul suhanhat végig a mindenségen. A halandó ember halhatatlan folytatása abban a pillanatban jut el a Vega csillagra, amikor odajutni akar...

Hol van ide a Vega!!

A legmesszebbre van mindazok közt a csillagok közt, amelyek távolságát a földtől eddigelé kiszámították a csillagászok. Pedig a csillagász olyan, mint a nagykereskedő, meg a hadügy-miniszter, aki csak milliókban beszél.

Irdatlan távolság az, ahol a Vega van. De csak minekünk. A világegyetem távolságaihoz képest a Vega útja még egy arasznyit sem számít.

De azért ezt az utat a fénysugár több mint hetven esztendő alatt teszi meg!

És most következik a nagyszerű mese.

Lumen megáll a Vegán és visszanéz a gyalgó, piciny földre, amely szerényen húzódik meg valahol a fekete ürességben, a rohanó, kolosszus égitestek mögött.

A föld, a legkisebb csillagok egyike, szintén küldözgeti naptól kölcsönzött fényét a határtalanságba. S ezek a sugarak most Lumen szemét érik. Ezek a sugarak, amelyek hetven esztendővel ezelőtt indultak el a földről, most meghozzák Lumennek mindazt, ami az ő testi hazájában *akkor* történt. Lumen egyszerre meglátja ebben a remegő fényáramlásban a hetvenéves multat. És abban megpillantja önmagát is, mint kicsiny gyermeket.

Az édesmamája éppen megmenti attól, hogy a pajtásai meg ne verjék. Aztán kézen fogva viszi haza.

Ha Lumennek tetszik, vár hetven esztendőt a Vegán s végignézheti onnan, a folyvást érkező földi sugarakban, egész életét. Ha csak húsz évet vár, akkor megérkeznek majd azok a sugarak, amelyekbe le van rajzolva első szerelme, amikor örök hűséget esküdött kedvesének.

Zalár úgy érezte, mintha már ő sem élne; mintha az ő lelke is elszállt volna már a csillagos ürbe s onnan tekintene vissza ide, abból a nagy messzeségből, ahová a múlt idők képeit elviszik neki a néma sugarak.

Egy kis dunai csavargózós földéjzetén két fiatal teremtest pillantott meg. Látszólag nem igen törődtek egymással, de lopva annál többet.

Férfi az egyik, a másik meg nő.

A férfi papirosban rejteget valamit, amiből időnkint titokban csipeget. A nő nagyon formás kis dáma; könnyű nyári pepita-ruha van rajta, fűző nélkül; a kalapja, meg a napernője fehér; csipkéből készült félkezyű van a kezén; ujjai kilátszanak. Rózsás körmű, nagyon édes fehér ujjacskák azok.

Senki más nincs a földéjzetén s így némileg rá vannak utalva, hogy egymást észrevegyék. A nőt már hagyományos kíváncsisága is izgatja, mert nem látja jól, mit nyalakodik az az úr, aki valahányszor a szájához emeli a kezét, mindig úgy tesz, mintha csak a bajuszát pödörgetné.

Augusztus van, meleg van. De mégis jobb a földéjzetén, mert ott legalább jár egy csöppecske fuvalom.

Egyszer aztán meglepetten és kissé fennhangon mondja az asszony: szőlő!

A férfi meghallotta. Odafordul a nőhöz, aki fülig pirul s lesüti a szemét. De azért maga is nagyon hóbortosnak tarthatja ezt a helyzetet, mert röstelkedése mellett sem tudja mosolyát elrejteti.

A férfi úgy érzi, hogy ízetlenség volna a szigorú etikett révén zavarban hagyni ezt az édes kis teremtet. Megemeli a kalapját s tolakodás nélkül, de a pillanatszerű bizalmassággal mond valamit.

Azt már bizony a sugarak el nem hozhatnák messze újtokra, de azért Zalár jól hallja mégis. A pokoli hőség - úgy hiszi az a fiatalember - jogot ad rá, hogy felajánljon a kíváncsi dámácskának egy fürt édes gohért.

Az asszonykának a szája padlásához tapad a nyelve a nagy szomjúságtól. Máskor bizonyára kitérne az ügyes közeledés elől; de most törvényt bont a szükség. Szemével már lefoglalta a szép sárgásfehér fürtöt.

- Nem is ösmerem önt, - mondja tétovázva.

A férfi hódolattal emeli meg újra a kalapját.

- Zalár Jenő a nevem, - feleli; - becsületes név, de nem híres még. (Oly arccal mondja ezt, hogy nem tudni, komolyan beszél-e vagy csak tréfál.)

- Még nem híres? hát az lesz? (Már nyúlt eközben a szőlő után.)

- Talán. Előbb-utóbb valami szépet festek.

- Művész! - kiáltja az asszony. Ó, hogy rajongok a művészetért. Nézze, milyen remek szőlő ez; maga is lászon hozzá... Én pedig színésznő szerettem volna lenni mindig. Milyen csapás, hogy utamba hozta a végzet a bárót! De hála Istennek már válok tőle. A nevét is megmondom. Mért ne?! Roheim! - Roheim Zdenko. Tudja, lengyel volt az anyja, vagy orosz, aztán szerette ezt a furcsa nevet. De a báró maga német, a feje bubjáig. Porosz junker. Ha hallaná egyszer, hogy beszél, «áh jott!...»

A fiatalember csak nézte a finom, keskeny, csacsogó, piros száját, amely most nedves volt a szőlő levétől. Az egész bájos, eleven alak, mintha egy bokor jázmin közepén lett volna, úgy hintette a jázminillatot.

Zalár a kondori bozótos kertben is érezte azt és fölriadt tőle álmodozásából. Kezében volt a levél, a Nóra levele: a jázminillat terjesztője.

Fölkelt a köpadról. Már este volt s a fölszabadult szellők susogva bújkáltak körülötte.

Az égen sok-sok csillag fénylett. Azok között volt valahol a Vega.

Meg egy másik, amelyik jóval közelebb van, ahová a sugár hat vagy hét év alatt is eljuthatna a földről. Az imént onnan nézett vissza a dunai jelenetre Zalár Jenő.

Harmat szállott a fűre; hűvösödni kezdett; vagy talán lelki borzongás volt az, ami Zaláron végig futott.

Sietett vissza, be a házba; integetett a kezével, mintha tiltakoznék; szakgatottan, hevesen ejtett ki néhány szót, mintha vitatkoznék.

Nem is sejtette, hogy a bozót közt, a nedves fűvön, egy árnyék igyekszik utána; úgy csúszik a gazban, mint a macska; egyetlen zörrenés se jelzi, hogy jön, hogy itt van a sarkában. Mintha egy nagy szárnyaségér suhanna el a föld fölött, oly nesztelenül szökik át néhol az alacsony bokrokon.

Hela volt az, aki szerette volna látni a lelkeket, akikkel a kondori pusztá ura parolázik.

Lapok a Zalár naplójából

Eszter néne kétségbeesve látta, hogy a gazdája besiet a dolgozószobájába, ahelyett, hogy az ebédlőbe menne, ahol a kész vacsora várta.

- Ma megint nem eszik, dörögte a vén cseléd leverten. Pedig milyen remek halpaprikásom van! Soha ilyen szép halat még nem hozott Gyurgyalog.

De szólni nem mert.

Zalár úgy tette be maga után az ajtót, mintha ki akart volna zárni valakit, aki mögötte van.

Eszter odatipegett s egy darabig hallgatta, hogyan jár le s föl a gazdája a teremnek is beillő szobában; aztán csöndesen és reménytelenül sompolygott el.

Odabent égett a lámpa. Zalár szétterítgette, kisimította a levelet. Leült az íróasztal mellé s merőn szegezte szemét arra a néhány sorra.

Az ablak nyitva volt. Behallatszott, hogyan nógatja egy béres a vízfordó ökröket. Ilyenkor, este, töltötték meg a ház körül a vizes kádakat. Ez volt a cselédség utolsó munkája; azután már elcsöndesedett minden.

Egy lombos hársfa susogott az ablak előtt. Arról apró éjjeli lepkék keredzkedtek be a szobába.

Zalárt nemsokára olyan csend vette körül, hogy még a kicsi lepkék koppanását is hallotta, amikor hozzácsapódtak a lámpa tejüvegéhez.

A bakker elkezdte fűjni bűgő kürtjével a tíz órát.

Arra a tanyai kuvaszok néhányszor fölbuffogtak. Kezdődött aztán az igazi hallgatag éjszaka.

Zalár fölkel az asztal mellől s úgy nézett körül, mintha arról akart volna meggyőződni, hogy csakugyan egyedül van-e. Szinte lábujjhegyen ment be a szomszéd szobába, ott gyertyát gyújtott s megállt egy ócska szekrény előtt, amit valaha remekbe készítettek.

Azt a szekrényt még a nagyanyja kapta volt a hozományával. Gyönyörű faragványok díszlettek rajta; fantasztikus alakok, domborművű mithologiai istenek, akiknek olyan üvegszemök volt, hogy azt lehetett volna hinni, igazán látnak vele.

Zalár megérintette egynek a szemét s arra egy titkos ajtócska pattant ki az öreg butordarabból. Benyúlt a nyílásba s egy összekötött papírcsomagot vett ki, azzal sietett vissza a lámpához.

Néhány másodpercig összeráncolt homlokkal nézte a csomagot. Elgondolkodva kezdte bontogatni. Sűrűn teleírt lapok voltak előtte. Az első oldalon ezt lehetett olvasni: *Napló*.

- Már azt hittem, örökre eltemetlek, - mormolta magában, s tűnődő arccal, amelyen bánatos, komoly vonás látszott, kezdte olvasgatni a saját írását.

Az egész kézirat ugyancsak vaskos kötetet tett volna ki. Néhol vörös vonal jelezte benne a fontosabb pontokat. Zalár most csak ezeket kereste, ezeket futotta át. Sok helyütt csupán elsiklott tekintetével a fekete betűkön; de voltak olyan lapok, amelyeket izgatottan, lázasan olvasott el az utolsó sorig. Aztán előlről kezdte, magába szívta újra.

Flammáron meséje vált valósággá ebben a feledésnek szánt, már el is temetett, de most föltámadó naplóban.

*

Az első lapok egyike így hangzott:

»Mily szerencsétlenség, ha olyan egy pár embernek születik fia, mint az én szüleim. Édesanyám maga a költészet, a tiszta eszménység; édesapám ellenben maga a megtestesült próza. Az édesanyám soha sincsen egészen a földön, félig az égből lakik már is. Az édesapám a földet soha sem cserélné föl az éggel a maga jószántából. Anyám élete végig szenvedés; nagyon nagy a szíve s szinte megöli a benne lakó érzés. Apám tetőtől talpig reális elme és hozzá bonviván, aki a szenvedést kineveti, mélyen meg is veti.

Ha tőle függne, a Zalárok valamikor királyok lennének, akiket egy egész nemzet félne. Ha az anyámtól függne, akkor a Zalárok mind költők s művészek lennének, akik forró szívökre ölelik ezt a nagy világot.

S e közt a két, egymáshoz idegen lélek közt állok én.

Mindakettő magának követel. Mindakettő a saját folytatását szeretné látni bennem. Az apám azt mondja: Fiam, a Zalárok sohasem érzelegnek, hanem cselekszenek. Előre törni sírva nem lehet. Vigyázz, hogy anyád el ne rontson. Az édesanyám pedig csak rám néz édes szelíd szemével s így tanít: Fiam, tiszteld apádat, de ne kövesd. Te az ő utait soha meg nem érted. Te az én fiam vagy; hisz' nagyon is szereted a magányt, ahol szerepelni sosem lehet és nagyon szépnek tudsz látni egy szál mezei virágot, amiért az apád bizonyynyal kinevetne.

Igazad van anyám. Az apám, érzem, mindakettőnket lenéz és megvet némileg. Látja ő, hogy inkább tehozzád húzok. Tudja Ő, hogy az ő világa nem az én világom.

Nekem szárny kellene és hozzá az egész nagy mindenséget ölelő szabadság. Engem lenyom, megöl az anyag, a benne rejlő nagy tehetetlenséggel. Én nem tudom, nem akarom hinni, hogy minden csak abból áll, amit reggeltől estig kínlódik az ember hiú, véges, ostoba célokért, amelyek közt legkínosabb a küzdés a kenyérért.

Szabadságot, ó szabadságot nekem; testemnek lelkemnek! Hadd dobhatnék el minden nyögöt, amit gyarló érzékeink zsarnokul raknak ránk!!«

Milyen fiatal voltam még, amikor ezt írtam, gondolta Zalár s kinézett a csillagos égboltra, amelyből a hársfa lombja mellett látszott egy darab.

Szegény anyám, - szötte tovább emlékezését, - azután te már nem sokáig vezetted áldott kezedd a fiad sorsát. Milyen nagyon üressé vált előttem a világ azon a napon, a mikor te itt hagytál mindenkorra!

Tekintete a hársfák közé tévedt. Hirtelen összerezzen. Mintha egy pár égő szem nézett volna rá onnan, merően. Megdörzsölte a halántékát s az ablakhoz sietett. A lámpa fénye egy darabon bevilágította a nagy fát, de Zalár nem tudta többé fölfedezni a különös látományt.

Eszébe jutott, hogy egyszer, amikor nagyon szomorú volt, megjelent álmában az édesanyja, s megsímogatta izzó homlokát, meg is csókolta, szelíden, mint naponkint anyai éven át. Mintha bátorította, vigasztalta volna. «Ne veszítsd el a reménységedet, édes fiam, - súgta az álombéli szellem, - én örökös fölötte, amíg élsz.»

Vajjon nem az ő túlvilági tekintete villant-e meg az imént a csillagos éjben?

*

Zalár gyorsan lapozott tovább a naplójában, amíg csak oda nem jutott, ahhoz az álomlátásos naphoz. Akkor ezt írta volt:

»Tele van a világ rejtelemmel.

Alig mozdúlhatunk, alig nézhetünk körül, hogy oly tüneményekkel ne találkozzunk, amiket gyarló értelmünkkel semmikép sem magyarázhatunk meg. Amit a természettudományok mai fejlettsége tudunk enged: csak éppen egy pillantás a titkok csarnokába. Még föl sem fogtuk egészen, amit tapasztalunk, s már előttünk van a sötét függöny, amely a tudás útjának minden arasznyi térsége után megállít bennünket.

Csak együgyű fölfuvalkodás hitetheti el velünk, hogy a világ urai vagyunk. Hisz' amióta a mindenség milliárdokban számított esztendei telnek-múlnak: a megmérhetetlen anyag folyvást átalakul. Ami az ösmeretlen időkben forró gőz és izzó láva volt, az részben már is eljutott a kihülés törvényei szerint az örökös fagy, a mindent jéggé dermedtő hideg korszakába, amely felé földünk is, velünk együtt, folyvást közeledik.

Örökös fagy?!... De hisz ez sem igaz. Ha a kihült holdak, amelyeken már semmi élet sincsen, egyszer valami világkatasztrófa következtében behullanak a napokba: megint megolvadnak, megint gőzzé válnak; kezdődhetik rajtok az új égés korszaka, amelynek a vége egyszer majd megint kihülés lesz.

S mi, akik itt vagyunk, csak egy pillanatát töltjük be ennek az időbeli két szélsőségnek. Amikor az őanyag annyira lehült, hogy az emberi szervezet megélhet rajta, akkor az ember meg is terem, éppúgy, mint az erjedő vízben az ázalag. S amikor az égitestek annyira kihűlnek hogy minket is elér a dermedés: akkor az ősprotoplaszma semmiféle fejlődési törvénye szerint sem kelhet ki többé a homo sapiens magva.

Ez az egész idő pedig csak egy parányi része a világegyetem életének.

Mire odáig jutnánk, hogy talán rájönnénk lassankint a bűvös »szezám« szóra, amely az ösmeretlen világok titkaihoz megnyitná számunkra az utat: akkorra már el kell múlnunk megint. Mit tudunk eddigelé a földön túl levő világokról? Hogy azok is forognak? Hogy vagy bolygók vagy napok s mind együttvéve vonzzák egymást; szabályszerű utakat írnak le, amelyek pályáját egyik-másikra vonatkozólag ki tudjuk számítani? De hát meri-e hinni a legvakmerőbb képzelet is, hogy bele nézhet valaha a csillagokon levő életbe? Hogy innen, erről a gyarló földről, látni s tanulmányozni fogja: mit csinál, hogyan él, küzd és fejlődik a másvilági ember?

Hisz' a hold itt van tözsomszédságunkban; a többi égitestekhez képest csak annyira, hogy majdnem elérjük a kezünkkel s mégis csak odáig jutott a tudományok tudománya, hogy hegyeket és völgyeket különböztet meg rajta s a fénytörésből magyarázza, hogy nincs levegője, tehát földi ember meg nem élhet rajta.

De hát ki meri mondani, hogy másforma szervezettel nem lehetnek lények? Olyanok, amelyeknek soha sincs szükségük levegőre. Hisz' a befalazott varangyot évek múlva is életben találták; a kárász ha rövid időre befagy a vízbe s ott dermed, nem pusztul el. Pedig ezeket a mi földünk szülte, nevelte; ezek lélekzenek, levegő kell nekik.

Mit hivalkodunk mi a mi tökéletességünk emlegetésével? holott a világ tele van hanggal, amit mi nem hallunk s tele van színnel, amit mi nem látunk.

Tudunk annyit, hogy rezgés mindakettő, a fény is, a hang is; de amint a hangrezgések száma egy bizonyos határon túlemelkedik: azt a végtelenül vékony cincogást már nem fogja föl a fülünk. Az a mi hallóérzékünknek, már nem hang többé. S a fényrezgés, amely meghatározott számokban fejezi ki a színek változatát: több és kevesebb is lehet, mint amennyiből ami szemünk ösmerte színek kikerülnek. Vannak tehát színek, amelyekről nekünk fogalmunk sincs.

Minket megvakít a nap erős fénye, amelybe a sas még bátran belenéz; mi tehetetlenül tapogatózunk abban a sötétségben, amelyben a bagoly még biztos szemmel csap le a rög közt moszatoló egérre. S a teljes vaksötétben, ahol már a bagoly sem mozoghat: a szárnyas egér még

villámgyorsan röpköd a keresztül-kasúl kifeszített húrszálak között, mert csudafinomságú tapintása, ami már inkább sejtés, érintés nélkül is megérzi az útjába eső tárgyat. Mi ehhez képest a mi tapintásunk?

A túlvilági életet mivel cáfolják azok, akik vakondtúrásra állva hirdetik, hogy ámbár nem sokkal tovább látnak az orruknál, mégis csak azt hajlandók elhinni, ami előttük van?

A holttestben az élőtestek anyagának minden része megvan s mégis mozdulatlan és hideg mindörökre, soha többé semmiféle hatalommal életre nem kelthető. Hiába cserélnők ki azt a részt, amelynek a betegsége vagy elváltozása a halált okozta, hiába töltenők meg ereit friss meleg vérrel, nem használna többet. Mi hát az, ami eltávozott; ami a halottból hiányzik; ami testünk tehetetlen anyagát kormányozza; ami nélkül nyomban enyészetnek indul földi létünk?

Én láttam az éjjel az én megholt anyámat és éreztem a csókját.

Ki merné szemembe mondani, hogy hazudom? Ki elég hatalmas, hogy ezt az én vigasztaló hitemet meg bírja cáfolni?

Az édesanyám itt volt!«

*

Zalár sietve forgatta tovább a napló lapjait.

Eszteendő múltak el előtte a fekete sorokban, telve tünődéssel és vágyakkal; azután kalandokkal, amiken a legtöbb fiatal ember átmegy, csakhogy rendesen sokkal vidámabban, könnyelműbben, mint ő.

Szüleinek roppant különbözősége állandóan két ellentétes vonzás hatásával volt rá. Amikor az apja lénye támadt föl benne erősebben: nyugodt egykedvűséggel tudott nézni mindent, kibékült olyankor a jelennel. Amikor az édesanyja álmadozó lelkülete ejtette jobban hatalmába: a jelen szerepe alárendeltté, jelentéktelenné vált előtte. Szeretett volna olyankor belátni a messze jövőbe, de nem türelmetlen kíváncsisággal; csak mint akinek igazi múltja, ami foglalkoztassa, még nincs, s akit a mai nap céltalansága nem érdekel, tehát le sem köthet.

Ez a céltalanság, ez fájtn neki sokszor. Ez kínoztá, gyötörte titokban. Fázott attól a világtól, amelyben az édesapja élt, amely az apját az édesanyjától egészen elvonta. Az a világ az ő célja sohasem lehetett. S ezt a hidegséget meg sem próbálta eloszlatni a Zalár-család feje.

«A fiú kötelessége, hogy kedvében járjon az apjának, nem pedig megfordítva», mondta Zalár Zsolt, ha a felesége néha arra kérte, hogy bánjon több szeretettel egyetlen gyermekükkel. Különbösen is, folytatta, csöppet sem tetszik nekem a fia, (a világért sem mondta, hogy a *fiunk*) annyira *csak* a maga vére. Tudja, asszonynak nagyon jó az; de én férfit szerettem volna látni benne s így röstellem a dolgot.

Az asszony kipirúlva kelt fia védelmére: Nincs igaza, mondta szenvedélylyel. Jenő férfiasabb valamennyiöknél. Vagy tagadhatja-e, hogy a legjobb lovas, hogy tökéletes vívó, hogy...

- Igen-igen, szólt közbe Zsolt úr, fitymáló dűnynyögéssel; mindez jó gimnasztika; tornatanár is válhat még belőle, elég atléta hozzá. De a hajlamai!

Ennél a szónál fölhúzta a szemöldökét és leeresztette a szája két szögletét, amittől egyszerre hasonlítani kezdett ahhoz a mandarin-szoborhoz, amely a szoba egy kis állványán kuporodott, s két kezét, a tenyerével fölfelé fordítva, nyujtogatta, valahányszor ingó fejét megbillentette valaki.

- A hajlamai! Igaz, azok nem nagyon közösek a mai lovagokéval, válaszolt Zalárné. Tud rajongani az eszményi szépért s ha ön azt mondja, hogy ezt tőlem örökölte, akkor köszönöm a bókot. Kártyaasztal mellett sem virradt még rá a nap.

Ez egy kis törsturás volt. Zalár úr majdnem fölszisszent rá. El akarta vágni a kellemetlen beszélgetés fonálát. Jó, jó, mondta, csak írjanak hát verset. Hallom, festeget is a fia. Miattam isten neki. Én már úgyis lemondtam arról, hogy ember lesz belőle.

Az anyja halála nem hozhatta közelebb Jenőt az apjához. Ez a két ember talán életében sem váltott egymással két bizalmas szót. Zsolt úr az maradt, aki volt. Jenő évjáradékot kapott tőle a gyászeset után. Ritkán látták egymást. Nem is nagyon igyekeztek rajta. Hisz' egy gondolatuk sem volt közös. Ha némelykor nem lehetett kikerülniök, hogy érintkezzenek: mindketten fellélegzettek, amikor túl voltak a találkozáson.

Zalár Zsolt szinte szégyelte, hogy olyan hóbotos fia van, akinek minden társasága a «jöttment bohémnépség.»

- Elbolondítják egészen, gondolta magában, de már nem mondta; úgyis hiába lett volna. Bizonyosan tele beszél a fejét, hogy művésztehetség. Még megérem, hogy kiállítják valami mázolását s azzal csúffá leszek.

Jenő is inkább csak hallomásból tudott egyet-mást az apjáról. Például azt, hogy sokat vesz a kártyán s kéz alatt vevőt keres a kondori birtok egy részére.

Már-már írt neki. Tisztelettel és gyöngéden akarta figyelmeztetni a szállongó hírekre; de ekkor megtörtént, hogy járadéka, amit havi részletekben kapott, egyszerre kimaradt. Helyette mentegetődző levél érkezett az apjától. Pillanatnyi pénzzavarokat emlegetett Zsolt úr. A pénzt néhány nap múlva okvetetlenül küldi, ígérte.

Jenő elképzelte, mit érezhetett büszke fennhéjázó apja, amikor ezt a halasztást kérő levelet elküldte, s ekkor megmozdult benne az anyja szíve. Az a nagy, érző szív, amelybe az egész világ is elfért volna; amely nem bírta el, hogy más szenvedjen, de maga mártírkínokat tudott szenvedni, szótlánul.

Válaszában jókedvvel hivalkodott: »Van pénzem, mint a pelyva; eladtam egy képet a napokban. Még apámnak is adhatok, hogyha kell.«

Ezt biz' ő maga is csak tréfára vette. Egy arcképet festett volt s valamit kapott érte. Más körülmények közt talán jótékony célra adta volna; de most szinte boldog volt, hogy íme a maga keresményéből is tud élni. Ez volt az első pénz, amit a munkájáért kapott.

Azon az augusztusi napon, amikor tiszteletdíját kifizették, igazi bohémnek érezte magát; koránérő szőlőt vett egy csemegésboltban s egy Budán lakó barátjához indult. A csavargózós földézetén csak egy pepitaruhás, fehérkalapos fiatal nő volt akkor kívüle.

Néhány nappal később ezt írta Zalár Jenő a naplójába:

»Ma megint láttam a pepita-ruhás asszonyt. A Kecskeméti-utcán kísértem Sugárnét, amikor szemközt jött ránk. Van valami ebben az asszonyban, ami nagyon hat rám. Talán az a tudat, hogy olyan elhagyatott. Egy szegény fiatal teremtes, akinek a kerek világon senkije sincs! Egy virág, amelyet az élet vihara bármikor fölkaphat, elsodorhat s aztán ki tudja, hol ejt le! Egy furcsa kis találós mese, amely akkor is szórakoztat, hogyha meg nem fejtjük... Mintha nagyon szomorú lett volna. Nagy, nedves szemével valóságosan búcsúzott tőlem. Mintha azt mondta volna: milyen jószágos a véletlen, lásd, hogy egymást újra látjuk, - talán utoljára. Érzem, hogy te igaz barátom tudtál volna lenni. Be' kár, hogy minden késő!

Kissé egyetlen sietséggel búcsúztam Sugárnétól. Ez a derék asszonyság kegyetlenül elfog mindenkit, aki ösmerőse, aztán utcahosszat kísérteti magát. Rohantam a pepita-ruhás asszony után.

Most mondja valaki, hogy nincs előérzet, hogy ilyesmi csak regényekben szokott megtörténni! Abban a bús nézésben csakugyan búcsú volt. Szegény Nóra! Ha a vaksors engem éléd nem hoz: selymes aranyhajaddal talán a Duna hullámai játszottak volna még ma! Jól sejtettem. Kimondhatatlanul elhagyatott vagy te.«

Zalár idegesen fordított néhány lapot. Ettől kezdve már alig volt olyan jegyzete a naplónak, amelyben a Nóra nevét ne olvashatta volna. Kezdődtek a csendes tűnődések, amik a lelkiállapot zavarát, bizonytalanságát jelentik; aztán a tűnődés átment lassankint áradozásba, ahogyan ír az olyan ember, akinek hovatovább megtelik a szíve; akinek a lelkét mindjobban betölti valami, amiben öröme van, amit dédelegve növeszt magában.

»Most már naponta találkozunk, - írja. Most már nem tudna többé meglenni nélkülem. Különös érzés fog el mellette. Mintha már régóta ösmernők egymást, s ámbár mindketten tudjuk, mégis titkolnók, nehogy egy meggondolatlan szótól örökre elmuljék a varázslat, ami bennünket így összehozott. Sokszor rajtakapom, hogy amint lopva rám néz, megtelik könnyel a két szeme; de ebben a könnyező szemben nincsen bánat; boldogság ömlik el az arcán ilyenkor. Hát igaz lenne? szeret engem ez a szegény asszony?«

Ebben még benne van a hódító férfi elbizakodása. Ekkor még a sajnálkozás árnyalata vegyül a hivalkodó kérdésbe, amire magának a legkedvezőbb feleletet adja. De nem fordul egyszer a hold járása s a titkos vallomásoktól terhes napló már ilyeneket rejt:

»Hiába szépíteném, az igazság az, hogy szükségem van erre az asszonyra. Erre az egyre, aki úgy akadt belém, mint a szárnyaszegett madár, s aki meghatott, mert olyan egyedül van, mint egy szál virág a pusztaságon. De ez a sorsára hagyott madárka csudás dalokat tud. S erről az egyetlen virágról azt is elhinném, hogy sohasem hervad el.

Előttem van most is; hallom a hangját, érzem a lényét. Ha könyv van a kezemben, egyre olvasom a szavakat, amint következnek: »Nóra, Nóra, Nóra!« Nagyon kellemes ez, de mégis nagyon bolond. Egyszer még megjárom. Még beleszeretek. Baj lenne az, vajjon? Talán szabadság lenne a céltalanságból, amiben most élek. Talán vége lenne az álmvilágnak, amelynek a határa az örökös nirvána. Hátha ez az asszony az én megváltásom?«

*

Szinte falta Zalár a napló lapjait. Mintha valami nagy kint vagy talán valami nagy gyönyört akart volna átélni újra; vagy talán mindakettőt.

Következtek az áradó vallomások; hév, amely lánggá fokozódik, elkeverve hízelt marasztalással, gyöngéd öleléssel az égő mondatokban, amelyekből csoda, hogy a papiros meg nem gyúlt.

A simogató, kedveskedő szavak özönébe takart erős, nagy érzés hatalmát mintha titkolni akarta volna a napló írója.

Már nem nevezi meg a pepita-ruhás asszonyt. Már csak azt mondja: »ő«; vagy ha hozzá beszél, akkor tegezi.

A napló szakgatott, lázas, sokszor kuszált már itt. Vissza-visszatér valamire, amit a múltból ránt elő; megoldatlan kérdésekre későn keresi a feleletet; egész párbeszédet mond el, kiemelve még a szavak egynémelyikét is. Megfigyelés és töprengés éppen annyi benne, mint boldog kitörés, üdvezülés.

Ahogy csak a fülig szerelmes embertől telhet.

»Én nem tudom, mit szeretek benned annyira, - írja egy helyütt, - de még az anyámat is kezdem már miattad elfeledni. Ma, amint megcsókoltál, vad vágy kapott meg, hogy ne vegyem el a szájamat többet a tiedről. Hadd fültál volna meg: hadd nyeltem volna el a lelkedet, amint belőled kiszakad. Jó, hogy ezt nem sejtet. Nem is mondom el sohasem. Hisz' megrémülnél tőlem.«

»Roheim Zdenkóné, édes szép asszonyom, ide hallgasson kérem: tudja-e, hogy megváltanám a lelkem üdvösségével, ha önt ma is csak Fóthy Nórának hívnák? Te! ha sejtened, mennyire gyűlölöm a másik nevedet, visszaimádkoznád az istentől a multat. Hát én így hogy felejtsek?!...«

»Ma úgy szólítottál, ahogy még sohasem. Azt mondtad: »kis uram! « ... Még a gerincembe is belenyilallott tőle! Érezned kellene, hogy megbolondítasz az ilyenekkel.

Egyszer egy másik asszony is mondta. Hófehér karja volt, csudagömbölyű karja. Mint az éjszaka feketesége, olyan volt a haja, egész be tudta magát takarni vele. Annak nem örültem. S a te hangoddal kiejtve ez a két szó, megöl.«

»Különös nap volt ez a mai. Elbolyongtunk a városon túl, ahol már semmi sincsen. Nyomorúságos, aszott gyepen mentünk-mendegéltünk. Te hozzám simúlva kértél, hogy ne forduljunk vissza soha többet. Menjünk így lassacskán előre, amíg a nap leszáll s akkor haljunk meg mi is ott, ahol a nap halála utolér bennünket.

Az Isten őrzött meg, hogy így nem történt.«

»Ma mindketten átéltük a poklok szenvedését. Talán ma voltam hozzád először kegyetlen. De ha darabokban akarsz egy szívet látni, nézd meg az enyémet.

Ma elmondattam veled az egész multadat.

Tudod, hogy mit értek mult alatt. Tudod, mit kellene visszaimádkoznod az istentől.

Reszkettem, hogy hátha nem fogadsz szót; és irtóztam attól, hogy engedelmeskedel. Mindenkép csak nekem volt borzasztóbb.

S most leborúlok előtted!...«

»Sokszor gondoltam rá: elcsábíthat-e tőled valami? Ma meggyőződtem, hogy nem.

Az apám győzött meg. Nem akar mást, mint hogy hagyjalak el téged. Téged, akivel engem már *emlegetnek*! Meg is fenyeget kissé; úgy látszik, szívem, megvonják tőlem az évjáradékot; ez lesz az ára ellenkezésemnek.

Amiről persze semmitsem szükség tudnod.

Majd dolgozom. Hisz' már el is kezdtem, te csak szeress, szívem.«

*

Megannyi kiszakított pillanata a vergődő szerelemnek; egy-egy parányi fényképe azoknak a lelki viharoknak, amelyeken Zalár Jenő valaha keresztül ment.

Roheim Zdenkó báróné válópöre megakadt egészen. A báró eltűnt. Ment utána a megkeresés Grácba, Drezdába, Nápolyba, Chicagóba. És jött vissza ezzel a megjegyzéssel: »Címzett ismeretlen helyre távozott. Nem kézbesíthető.«

Mit bánta azt Zalár. Az ő asszonya annál teljesebben az övé lehetett, minél messzebb volt báró Roheim. Attól úgylis mentse meg a jó isten a bárót, hogy véletlenül ide toppanjon. A hím tigristől könnyebb elvenni a nőtényét, mint Nórát ő tőle.

A báró nevét még kiejteni sem volt szabad előtte.

Veszsen ott, ahol van! Az élet pedig hadd teljék el így, lassan, szerelmesen, ámbár sok titkos szorongással; a bizonytalanságoktól való örökös félelemmel, amit érez az asszony is, érez a férfi is. De nem mutatja egyik sem a másiknak, hanem inkább szent csalással igyekeznek egymást megnyugtatni mindketten, hogy nincs felhő az égen, nem is lesz soha többé.

Ezek voltak a gügyögéses, mámoros idők, amikor nem kellett nekik senki, csak ők magok.

Egyik jobban bolondult, mint a másik. Mintha az egész világon csak egy férfi s egy nő lett volna, mindakettő a legszebb: Apolló és Vénusz. Ők magok.

Nóra olyan volt, mint a gyermek, amikor Zalárral először találkozott. Csak azóta vált igazi asszonynnyá, aki akkor legboldogabb, ha odaadó lehet; ha érzi, hogy annak a számára, aki őt szereti, az üdvösség minden forrását meg tudja nyitni.

Zalár már megszokta, hogy az ő neve: »kis uram«; - már megkövetelte, hogy másképp ne szólítsa az asszonya.

A fészek kicsi volt, de meleg és puha. Egypár ember szépen elfért benne. Zalárnak olyan modellje volt, a kire ha csak rátekintett is, már úgy érezte, hogy Tintoretto ihlete szállja meg. Aránylag közepes készültséggel, de felcsigázott becsvágygyal s a reménységtől szinte részegen dolgozott a kiállításra szánt nagy képén. Őrlős, a Zalár egyik művész-barátja, aki egyes-egyedül látta a félig kész művet, elhordta a hírét. Le vagyunk főzve valamennyien, - kiabálta, - Zalár, a semmiházi, aki úgy csöppent ide közénk, megver az idén mindnyájunkat.

Ekkor jött a csapás. Zalár Zsolt megesküdt, hogy amíg írásban nem adja neki a fia, hogy ott-hagyja azt a kicsapott színésznőt, addig egy krajcárt sem ad neki.

Be' rosszúl ösmerte a fiát, hogy még meg is merte sérteni azt, akit szeret!

Jenő nem válaszolt az apja kíméletlen hangú levelére. Akart válaszolni, de mintha valaki megfogta volna indulatos kezét. Föltekintett s szeme az édesanyja arcképére esett. Az édesanyjának pedig mindig szót fogadott.

Nagyon nehéz idők következtek.

A fiatal asszony észrevett valamit. A művészet szép passziója, úri mulatsága lehet egy Zalárnak; de kenyérkeresetnek kissé sovány. A nagy kép, amit Őrlős annyira dícsért, még nem kapta meg a díjat s különben is befejezésre várt.

Zalár rájött, hogy Nóra már eladogatja az ékszereit. Ez a fölfedezés végkép lesújtotta. Név-napi, születésnap, karácsonyi ajándékok voltak azok, mind egy-egy édes órára emlékeztetett. S most eltűnnek. Most ő megtűri, hogy ez ékszerek ára ismét visszakerüljön az ő kezébe. Mert valamiből mégis csak kell élni.

De ha csak ez lett volna!

Zalár már hetek óta látta, hogy nyugtalan, ijedező az asszony. Hogy el-elmereng. Ha váratlanul megszólítják, összerezen. Még álmában is sóhajtozik, föl is riad.

Hiába kérdezte, faggatta, nem tudhatta meg tőle az igazat. Nem lehet leírni azt a kétségbeesést, amit ekkor érzett. Hát most, úgylátszik, elveszti legnagyobb kincsét is, az asszonya bizalmát.

Azt hitte megőrül. Szó sem lehetett arról, hogy dolgozzék. Azok, akik egész életüket nyugodtan, kényelemben töltik, a válság ilyen izgalma között mindnyájan munkaképtelenek.

Amit életében még soha sem tett, most kutatni kezdett, pedig megtanúlhatta volna Orlando furiozóból, hogy: »bolond, ki olyasmit keres, amit nem akar találni.« Lehet különben, hogy ő nem így okoskodott.

Egy levél volt a Nóra zsebében; külföldről jött, valahonnan Monte-Carlóból. Zdenkó volt aláírva.

Zalár a levél fölfedezésétől e pillanatig olyan izgatott volt, hogy majd kiszakadt a szíve. Amint megértette, hogy 'iszen ez a báró, egyszerre megnyugodott.

Tehát Roheim Zdenkó végre jelentkezik. Éppen jókor. Sőt éppen a legjobbkor. Talán ha megöli ezt az embert, akkor elhiszik majd neki, hogy nem adja oda az asszonyát egykönnyen. Pedig meg fogja ölni; ez olyan, mint ahogy egy isten van az égben.

A legnagyobb hidegvérrel olvasta el a báró levelét. Impertinens, gonosz levél volt az. Hívta az asszonyt vissza, magához, mintha sosem lett volna harag köztök. Válasról hallani sem akart.

Az asszony ezalatt szép csöndesen szunnyadt az ágyában. Most halkán, félénken kezdett nyöszörögni.

- Szegény angyalom te, mormolta Zalár s kimondhatatlan szerelemmel nézte a nyugtalan álmú nőt. Ezért vagy te olyan kétségbeesett már hetek óta. Ezt nem bírtad te nekem megmondani. Azt hitted, elrémiszt. Édes kis csacsim, te. Iszen ez csak egy *férfi*! S hozzá még éppen a férjed, akit gyűlölök. Ettől ne félj ezentúl.

Visszatette a levelet a Nóra zsebébe, ahonnan kivette volt. Az asszony éppen megfordult, föltekintett egy pillanatra, meglátta az emberét s kinyújtotta feléje a kezét.

- Édes, susogta félálmában.

Semmit sem vett észre a kutatásból.

Zalárt másnapra egy pénzügynök várta. Amíg azzal nem végzett, addig nem akart hazamenni. Ha pénz van a zsebében, egészen másképp beszélhet mindenről, gondolta. Akkor majd rendbe hozza ezt a levélügyet.

Lesújtó választ kapott. Az ügynök megdörzsölgette tarkóját s nagyot szítt a fogán, úgy mondta: - Hát oszt tudja a nagyságos úr, hogy mi van készülődben?

- Falb Rudolf szerint zivatar holnapra, felelt Jenő tréfásan, abban a hitben, hogy csupán valami fogásról van szó, amivel az ágens meg akarná szaporítani a jövedelmét.

- Nono, kérem, az a Herr von Rudolf csak abban téved, hogy ma van a zivatar, nem holnap. A tisztelt apjaura készül a nagyságos urat kitagadni. Hát akkor én hogyan adhatok pénzt?!

Zalár elsápadt. - Ezt maga honnan tudja? Erről talán csak engem is értesítenének?!

- Tetszik tudni, de ne tesszen nekem azt rossz néven venni, az ilyen üzletembernek résen kell lenni mindig. Mi adunk szívesen, de mi tapogatózunk előbb. S én rosszat tapintottam ki. A nagyságos apjaura fiskálisától ma ment ki a levél; ha haza tetszik menni, otthon már meg is tetszik találni biztosan.

Zalárnak zúgott az agyveleje. Ez az utolsó ütőkártya nagyon is erős volt. Ez nemcsak nyomort jelentett, hanem szégyent is. Volt-e joga az apjának, hogy ennyire sujtsa, azt ő nem kérdezte. Nem is tudott volna rá felelni magának. Valamikor úrnak készült, jogot végzett, meg is van a becsülettel kiáltott vizsgálatokról a bizonyítványa; de az most mind csak hiábavaló papiros. Elmélkedés most nem segíthet rajta.

Először is hazarohant.

Estefelé volt már. A lépcsőn meglassította lépéseit, hogy ne lihegjen úgy, amikor belép. Még megijedne Nóra.

De senki sem volt otthon; még a cseléd is elment. Kinyitotta hát a lakást a saját külön kulcsával.

Már homályos volt a szobában. Izgatottságát növelte az, hogy az asszonya nem várta. Alig tudta a lámpát meggyújtani.

S ekkor az asztalon szemébe ötlött egy vaskos levél.

Az ügyvéd levele volt, feltörve.

Félig öntudatlanul vette ki a boríték tartalmát. A hivatalos irat bele volt takarva egy ív fehér papírosba, amelyen Nóra írását pillantotta meg.

Reszkette bontogatta ki az asszonya levelét. Akkor kihullott belőle az a másik, amit már jól ösmert. A báró monte-carlói firkája.

Most már nagy bajt sejtett.

Káprázó szemmel, a fejét szorongatva, nehéz lélekzetvétellel olvasta, hogy mit ír neki Nóra.

»Édes, jó emberem, örökre drágám nekem!«

Ez volt a megszólítás. Aztán következett a levél.

»Szerellemmel, félelemmel, megalázkodva írom le a borzasztó szót, hogy elmentem tőled, uram!

Elmentem, mert meg kellett értenem, hogy megöllek, ha melletted maradok.

Hónapok óta kínosan nézem vergődésedet és naponta átkozom magamat, hogy mindennek oka én vagyok.

Velem az átok van; nyomomban jár a balsors és te nem lehetsz az én áldozatom, édes jó uram, te!

Szánj, de ne vess meg; könyörgök hozzád térdenállva! El ne ítélj, mert én szeretlek téged, egyetlenegyem ezen a nagy világon!

Láttam a mindennapi mártírságot, és hallottam már a szörnyű híreket is, amiket terjesztenek, hogy én miattam kitagad az apád.

Megyek az utadból. Adjon nekem erőt a jó isten ehhez a borzasztó lépéshez. Vakmerő kézzel nyúltam hozzá a neked címzett levélhez, jó uram, kis uram, mert láttam, honnan jön és a tartalmát sejtettem. Pedig megesküdtem, magamban, hogy ezt az utolsó csapást te én miattam meg nem érheted.

Jól sejtettem. A szörnyű fenyegetés bír erre a gyors elhatározásra.

Itt van egy átkos, gyászos levél, az uram levele. Hogy kutatta ki hollétemet, azt én nem tudhatom. De én hetek óta hordom már magamnál ezt a mérget.

Ezért láttál reszketni, riadozni. Ezt nem mertem én neked megmondani.

Most, hogy megmutatom, el is válok tőled.

Megyek vissza ahhoz az emberhez, aki mellett úgy folytathatom bús életemet, mintha csak édes, szép álom lett volna a kínok megszakítása.

Álmodni fogok ezentúl, amig élek, rólad, édes uram, édes nagyszívű emberem.

Bocsáss meg, ha lehet!

Ölelj meg egy utolsó gondolattal.

Ezt kéri útravalóul

a te szegény Nórád.«

Zalár reszkető kézzel nyúlt ki a levegőbe; meg akart fogni egy alakot, aki a messzeségbe tűnt már előle. Percekig állott szótalánul, az agyát tapogatva.

Végre, hogy eszmélni kezdett, egyetlen egy gondolatba kapaszkodott tévelygő elméje.

Őrlős, a jó barátja, módos ember, attól kér egyelőre valamit; csak annyit, hogy utána rohanhasson az asszonyának. Hogy elérhesse, hogy visszahozhassa.

Úgy futott az utcán, mint az eszelős. De a szerencsétlenség csak nem akart véget érni ezen a szörnyű napon. Őrlős nem volt otthon.

A gazdasszonya ingerülten mondta: - Nem tudom, mit hajtják ma egymást mindnyájan olyan löhalálában. A gazdám sem tudta, hol a feje, annyira sietett. Elutazott. Alig látjuk egyhamar, úgy gondolom. Jócskán vitt fehérneműt.

Zalár mindebből csak egyet értett meg. Hogy vége utolsó reménységének is. Vége! vége!

Mindezt a napló mondta el így, csak hogy sokkal bővebben, sokkal részletesebben ennél.

*

A nyitott ablakon hűs szellő suhant be. Zalár megborzongott tőle. Hamar összezsáptta a naplót s mintha titkos lidértcől akarna szabadulni, visszatette a faragott bálványistenekkel ékes szekrény rejtett fiókjába.

Amint a szekrény ajtaját becsapta, visszhangos zúgás támadt. Kisietett dolgozószobájába. Leült az íróasztal elé s nézte a magányos hárs lombját. A levelek egyre mozogtak, susogtak; üzeneteket hoztak neki a másvilágból.

Még benne volt az álmodozásban. Még a múlt volt előtte; az a szörnyű óra, amikor egyszerre meghalt a szívében minden. Milyen rettentő éjszaka volt az. Hát még a rákövetkező nap! A Szahara-sivatag, egyetlen oázis nélkül. - Úgy járt-kelt akkor, mint az örült. A Nóra nevét nyögte, gondolta, mondta, hallotta folyvást. Kirohant az utcára százszor: hátha beteljesül, hogy akit nagyon várunk s eléje futunk, az megjön. Aztán visszasietett, vergődő hittel remélve, hogy talán azóta otthon is van, szárnyon szállott, mint a hazájába vágó vándormadár.

S ezekben a borzasztó időkben nem volt senkije a kerek világon. Elvesztette a kincsét és még panaszkodnia sem volt kinek. Csak töprengett és búsult a kétségbeesésig. Majdhogy gyalog nem indult neki a világnak, Nóra után. De görcsösen hitte, hogy egyszer betoppan s azt mondja: »lásd, mégsem bírtam ki nélküled, itt vagyok«.

Csak most, hogy már nem volt itt többé az asszonya, most tudta, kije volt. Szomjazott utána. Ó, ha csak egyetlen hangját hallotta volna! Beosont hajnali órákban a templomokba és imádkozva próbálta visszacsalogatni. Igért az istennek mindent, ha Nórárt még egyszer neki adja.

Otthon pedig rémlátásokba merülve töprengett. Hogy tehetette ezt, hogy tehetette! Ha el tudott menni, akkor nem szeretete. Ha itt tudta hagyni, akkor rút játék volt az egész. Esztendőök bűnös, rettentő komédiája. Látományai támadtak; emlékezett olyan semmiségekre, amik most borzasztó tanúságot tettek az asszony ellen. Néha úgy ment el, hogy ő nem tudott róla; olyankor, amikor azt hitte, hogy az ura ma nem jön meg korán. Őrlős aránylag sokat járt hozzájuk. Jóformája, bonviván ember volt. S most *egyszerre* tűntek el. Ki lát a vesékbe?! De hát a Zdenkó levele... Nem lehet itt tisztán látni. Meg kell itt bolondulni...

Igazán közel volt hozzá, hogy elveszítse az eszét. Dolgozni próbált. Nem tudott. Vakon meredt a vászonra, amelyről az eltűnt asszony megkezdett arcképe nézett rá. Lerogyott elibe: sírt és vonaglott, amíg halálos zsibbadás nem vett erőt rajta.

Milyen fekete gyász fonta körül és milyen sötét közöny! Züllött eközben. Az apja levelét fölbontatlanul küldte vissza. Kitagadottnak gondolta magát. Hát vesszen minden. Már nem is élt; már csak várta a pillanatot, amelyben az az érzése lesz, hogy a következő órát meg nem érheti.

Ekkor kapta a hírt, hogy szívszélhűdés érte az édesapját. Egy izgalmas éj után, amit kártyázva töltött el, összeesett s egyetlen hang nélkül, örökre lehunyta a szemét.

Zalár Jenő azon a szomorú napon a kondori birtok ura lett.

A kitagadás nem történt meg, hisz nem volt rá már szükség, minthogy a kicsapott színésznő eltűnt. A Zalár név egész mindensége ő rá maradt. Új élet, új világ nyílt számára Zalár Zsolt örökségeként.

Apja szomorú vége fölrázta, kényszerítette, hogy egyelőre elterelje gondolatait a maga kínszenvedésétől. Emberek közé kellett mennie. A temetésen nagyon sokan voltak s az utolsó Zalár nem hiányozhatott az apja koporsója mellől. Aztán jöttek a jogtudósok; az apja ügyvédei, akik tudatták vele, hogy nincs végrendelet s így törvény szerint minden az övé, ami az elhunyt után maradt. Megérkezett a kondori jószágigazgató s az új uraság rendelkezését várta. Zalár Jenő akaratlanul is kénytelen volt százfélre szakadni s észre sem vette, hogy eközben szép lassan át megy a borzasztó krízisen.

Az új viszonyok, a szokatlan foglalkozás, a furcsa, neki eddigelé teljesen ismeretlen gondok visszaadták erejét, férfiasságát. Már nem reszketett attól, hogy valamely bizonytalan pillanatban a saját kezétől hal meg. Borzasztó seb volt a lelkén s az el nem múlhatott könnyű szerrel. De legalább a terjedése, növekedése, hirtelen megállott.

Haza sietett a kondori birtokra. Elbúcsuzott örökre a multtól. A művészetnek istenhozzádot mondott. Kerülni akart mindent, ami Nórára emlékeztette. Hadd váljék lassankint álommá, mesévé a kínok emléke. Haza most, csak haza! Ahol olyan nagyon keveset lehetett gyermekkorában; de ahova mindig kimondhatatlan bensőséggel vágyott. Haza, az ősi házba, a Zalárok pusztuló fészkebe, ahol búsan sóhajtja vissza az esti szél a régi szép időket. Emlékezett a nagy kertre, az elhanyagolt sírra, a két sötét fenyőre. Most oda kíváncszott, remetének.

S azóta itt van. A pusztai levegő csudálatosan, rohamosan gyógyította. A föld illata mintha istentől való orvosság lett volna számára. Amikor először végigheveredett a sima gyepen, majd megszakadt a szíve a megkönnyebbülés gyönyörétől. Tavasz volt s a rét akkor terítette ki fölséges üde zöldjét. Az ég biztatóan, békésen mosolygott rá. Egy kis fehér felhő úszott át fölötte a magas kékségen; olyan volt az, mint egy fehér hattyú, amely angyalt viszen a szárnyai között. Hogy hasonlított az az angyal az édes anyjához!

Az anyja költői lelkével szeretett meg itt mindent. Ezt a szegény, hűséges földet, amelyhez az emberek olyan hálátlanok. Itt már tudott foglalkozást találni magának, beállott parasztnak, földművesnek. Nézte, hogy ing-ring a kalász a rónán, hallgatta, hogy susog a Szivárgó mocsár-területén a nádas. Reggeltől estig akadt dolga a gazdaságban. Ha a sík mezőn megpihent: kakukfüre hajtotta le a fejét s szelíden, ébredező jóérzéssel gondolt rá, hogy mennyivel egyszerűbb, veszélytelenebb ez, mint a jázminillat.

Mire eljött a nyár, a forró nyár, már tudta, hogy nem pusztul bele abba a csapásba, ami majd nem egy esztendővel ezelőtt érte volt. Már megmozdult benne az életkedv. Meg tudta látni művész-szemével: mi csudálatos van egy párdúc-szemű, bűbájosan táncoló cigányleányon. Bohém vére már behajította abba a hóbortba, hogy megvegye a cigánykaraván legszebb fekete gyöngyét.

És most?! - Most itt van az élete megrontója megint! Az után a borzasztó sértés után, a kegyetlen eltűnés után, amikor már elhantolt sírban van az emlékezete: megjön és szólni mer a régi hangon, ami édesebb és mégis félelmesebb a szirének énekénél.

Zalár negyedfél év óta nem hallotta már ezt hangot s ettől az egyetlen hangtól egyszerre fölszakadt szívé a hegedés.

Együtt

Másnap alkonyat felé a Sárdyékhoz vezető sűrű ákác-sorban egy könnyű homokfutó kerekeinek a zörgése hallatszott.

Irén meg Nóra a kerti lugasban volt s amint a könnyű jármű az udvarra befordult, Irén elpirulva ugrott föl s megragadta a barátnéja kezét. - Ez Zalár! – mondta. Ösmerem a kis vadáskocsija zörgését.

Nóra tetőtől talpig fehérben volt. Aranyos haja mint sárga selyem omlott le vállára. Nem jutott most eszébe, hogy föltűzze. Gyors lélekzete valami más előtt elárulta volna, hogy izgatott. De ez a szegény kis leány mit vehetett volna észre abból?! Az aranyfürtök különben is eltakarták félig a Nóra arcát.

- Menjünk, - mondta Irén, gyermekes türelmetlenséggel.

Nóra megszorította a kezét. Ne! ne!... maradj csak, felelte halkan. Majd idejön.

Irén csodálkozva kérdezte: Honnan tudod? Ó, ne hidd, nem túlságosan keresi a nőket. Néha egyetlen szóra sem méltat engem.

A Nóra arcán e pillanatban diadalmas mosoly vonult át. Nézd, mondta s a ribiszkébokrok felé mutatott, amelyek a lugashoz vezető ösvényt szegték.

Sárdy papa hozta a vendéget. Valamit beszélt neki, de Zalár úgy lépdelt mellette, mint a holdkóros. Bizonyosan egy szavát sem értette. A kondori pusztán nem lehetett volna észrevenni, hogy nők közé készült. Csak úgy jött át, jó szomszéd módjára, ahogy a gazdaságban szokott járnival. Szürke vadászruha volt rajta, elnyűtt bőrkamásnival s viseltes keskenykarimájú loden-kalappal, amely mellett sörte-bokréta meredezett.

Ha Irén most Nórára nézett volna, észre kellett volna vennie, hogyan változtatja a színét. Zalár messziről rátapasztotta szemét arra a fehérségre, amely a lugos alól kivillant, s ment feléje egyenesen, mint a tűzberöpülő lepke.

- Ez a mi legkedvesebb, legjobb barátunk! lármázott Sárdy, amikor a lugashoz értek. Nóra nagysámat már szépen lefestettem előtte, mondhatom, - tette hozzá hamiskás, bizalmas kacsintással, amiben ez volt: úgy-e képeled, mit mondhatok te rólad, én! - te gyönyörűség!

Kezet fogtak.

Összerázkódtak mindketten.

Sárdy azt gondolta: Hm! ugyancsak megnézegeti az öcsém; kutya legyen, ha nem tetszik neki is.

Irénke halvány volt, valami szorította a torkát. Miért fogják annyi ideig egymás kezét? kérdezte a szíve fenekén, öntudatlanul.

Nóra égő szemmel nézte Zalárt. Szinte kiabált a tekintete: «Eljöttél! eljöttél!»

Az ákácfasorban megint nagy csördítés hallatszott. Több szekér közeledett nagy zörgéssel. Egy rekedt hang irtóztató hamisan énekelt: «Szép tavasz virít, lengedez a szellő...» - Sárdy papa a fejére csapott: - Ó, én feledékeny agyvelőm! - Hisz ezek a csulahátiak! Megmondta Bakányi Pali, hogy ma idelátogatnak s én elfeledtem szólni. Szépen vagyunk!

Vagy három szekér kanyarodott be az udvarra azonközben. Egy vadonatúj, meg két toldozott-foltozott. Amazon maga hajtott az úrkocsis; a másik kettőt angáriások kormányozták s az urak a hátulsó ülésen rázatták magokat.

- Bakányi Pali kitett magáért, - mondta Sárdy, amint az új sárga kocsis a szemébe ötlött. Azt is ráveszi mindenre a kedves felesége.

Az úrkocsis mellett gömbölyű asszonyszemély ült; óriás napernyőt tartott maga fölé s még le sem szállott, máris kiabálta: - Sárdyné lelkem, Terka lelkem, itt vagyunk ám, megjelentünk a jegeskávéra. Hun vagy szentem?!

A másik két kocsi is kászolódtak, akik rajta voltak. Mindegyiken két úr, piszkos-fehér porköponyegben. Egyikük még most is ezt hajtogatta: «szép tavasz virít, lengedez a szellő»...

A gömbölyű hölgy sikoltozva kiabálta: Irénke szentem, gyere már, hadd öleljelek meg! - Már lent volt a porondon s úgy forgolódott maga körül, hogy az ura nem győzött az útjából kitérni.

Sárdy mama mosolyogva jelent meg a tornácon. A gömbölyű hölgy átnyalábolta s az alatt a hátát jól megveregette. Hízol, drágám! isten bizony hízol. Nem árt neked 'iszen! Irénke! Irénke! folytatta aztán a sikoltozást. Az urak is mind törték magokat, hogy köszönjenek. Az egyik odaállott Sárdy mama elé s elkezdett bömbölni: «szép tavasz virít» stb.

Csigolya Muki volt, aki szerette, ha eredeti embernek tartják s szívesen kitalált valamit, amivel a társaságokat a maga esze és tehetsége szerint mulattassa. Eltűrték neki, mert másképp szolgálatkész, jó fiú volt s a légynek sem ártott.

Sárdy papa nyugtalankodva szólt rá Irénkére: Édes kis leánykám, hívnak; erigy már, erigy. - Bocsanat, fordult Nórához, lássa, ilyen a házi gazda sora. Most én neked *illik* odamennem. De visszajövök! Vissza!!

Magával vitte Irénkét.

Zalár ott maradt Nórával a vadszőlőlugasban.

- Mért jöttél ide? - kérdezte hirtelen, fölszabadulva a varázslat alól, amely eddig bénává tette testét-lelkét.

- Jenő! - mondta megindultan az aranyhaju asszony, - csak hogy valahára megint látlak! Csak hogy hallom már egyszer megint a hangodat! Jó az isten, hogy az első pillanatban így egyedül maradtunk. Meghaltam volna enélkül, édes uram!... Jenőm!...

- Mit keresel itt? - Hol jártál?! - Mért jössz vissza a sírból, ahová eltemettelek? - szakította félbe Zalár az áradozást és teljes erejével szorította az asszony kicsiny, törékeny, fehér kezét.

- Csak kérdezz! kérdezz! uram! Jogod van hozzá *neked*! Felelek mindenre. Hiszen azért jöttem! Ó, de boldog vagyok hogy faggatsz, hogy összetörsz, mert ez a szivedből jön - s a szerelmedet bizonyítja. Mondd Jenő, úgy-e egy órára sem, egyetlen percre sem feledtél el engem?...

Zalár halvány volt! tekintetében a múlt idő kínjainak a gyehennája kezdett kigyúlni. Lázassal gyorsasággal mondta: - El kell menned innen minél előbb. Azért jöttem, hogy megmondjam ezt neked. Azért siettem, hogy ne gondolj gyávának, aki fél tőled...

Az asszony félbeszakította: - Te akarsz megtéveszteni engem?! Siettél, rohantál, mert látni akartál, Jenő! Itt vagy, mert majd meghalsz a vágytól, hogy megtudd: mit csináltam hosszú negyedfél év alatt. Mert tele vagy féltékenységgel és azt gondolod, hogy valahára meg fogsz hát engem ölni; de nem fegyverrel, Jenő, hanem szerelemmel, egy utolsó, örökké tartó öleléssel.

Susogott, gügyögött, remegett; elfúlva, akadozva beszélt. Dalos, édes, esdeklő hangon, ahogy tudhat a szerelmes fülemüle.

Zalár fázott bele. Még nem eresztette el az asszony kezét. Ösztönből, régi szokásból kezdte simogatni.

Nóra majdnem egészen hozzásimult. Minden pillanatban kinézett a lugasból, azt figyelte, nem jön-e valaki, de azért beszélt-beszélt, folyvást.

- Majd elmondok mindent. Kérdeztél: tehát számon kéred. Követelsz: tehát a magadénak tartasz! Az vagyok Jenő! Édes uram!

- Ne mondd ezt soha többet! kiáltotta Zalár elfojtott indulattal. - Eltemettelek már. Meghaltál énnekem.

- De a tekinteted föltámasztott, - válaszolt Nóra mohó sietéssel, mint aki érzi, hogy egész jövő sorsa attól függ, megtudja-e változtatni rövid pillanatok alatt a világ rendjét egy ember lelkében. - Én élek tebenned. A míg te élsz, addig én meg nem halok; el nem pusztulhatok. Ezeket is csak miattad kerestem föl, ezeket a derék Sárdyékat. Azért ösmerkedtem meg velők, mert a nevedet kimondták. Leköteleztem őket és türtem, hogy az öreg udvaroljon nekem. Türtem, Jenő, hogy eljuthassak a közelségedbe; egészen melléd és mégis oda, ahonnan el nem üzhetsz. Mostanáig kellett várnom, amíg szinte erőnek-erejével fogtak-hívtak. Pedig hónapok óta remegek már azért, hogy itt lehessenek. Szemtől-szembe veled; tisztességgel, sértő gyanú árnyéka nélkül. Mert ezek semmit sem sejtene a múltból, Jenő. És nem is szabad, hogy sejtssenek, úgy-e?!...

Halkan, gyorsan beszélt: lágy hangon, amely mégis a szíve közepéig szúrt Zalárnak. Volt abban valami boszorkányos, ahogy az udvar felé meredő szemmel, lázasan ontotta magából a bővülő szavakat, amikkel titkokat bízott Zalárra s ezekkel a titkokkal máris büntársává tette.

- Jönnek! mondta hirtelen, éles suttogással, amivel fölkelte az álmok világába szédült embert. Hamarosan visszahúzódott, megigazgatta aranyhaját, könyes szemét megtörölte, leült egy fonott székre s nyugodt iparkodott lenni. De még ebben az utolsó pillanatban is odasugta Zalárnak; visszajöttem hozzád; hozom neked a régi üdvösséget; el ne taszíts magadtól, édes egy emberem.

- A kárhozat ez, nem az üdvösség, - mormolta Zalár, elgondolkodva, lehangoltan.

Bakányiné járt elől s nagy hangon kérdezte: - Hol van az a Zalár, na, hadd látom; persze, a szép asszony körül legyeskedik, a kujon. Aztán nekiment Nórának. Ne higgyen neki, lelkem; poéta ez, szelekótya ember, éjjel fönt van, nappal meg nyitott szemmel alszik. Csillagon jár az esze mindig. No de micsoda gyönyörűséges haja van magának!

Csigolya Muki negédesen hajtotta meg magát s elkezdte dalolni: «Én vagyok az, én vagyok az, aki nem jó!» - Már ő nem tudott másképen ilyen bizalmas körben, pedig itt a Sárdy mama előzetes leírása nyomán mindenki a házhoztartozónak tekintette.

Egy komoly úr is volt a vendégek közt, akit semmi sem hozott ki a sodrából. Állítólag sohasem haragudott, de nem is nevetett. Adta az angolt, a hidegvérűt. Előállott és mereven mozdított egyet a nyakán, a közben pedig azt mondta: Dévér! Csigolya hozzátette: keszeg. És nagyot kacagott. Szörnyen mulatságosnak találta, hogy dévér-keszeget csinál ebből a komoly úrból.

- Szerbusztok, szerbusztok! - kiabált hátul valaki. Pistuka bácsi jött meg, ő örvendezett. Megvan, minden jól van! - itt is vannak már! - ujongott s elkezdett zsebkendőjével a folyosó felé integetni. Ott nyomban rázendítette egy elrejtett cigánybanda a Rákóczy-indulót.

Sárdy papa összecsapta a kezét. - Gazemberek! - kiáltotta nagy meglepéssel.

- Táncolunk még ma! - harsogta Bakányiné.

Dévér úr mereven intett igent egy nagy pislantással.

Az urak Irénke körül forgolódtak, de a kis leány szórakozott volt s nem nyugodott addig, amíg tekintete a Zaláréval nem találkozott.

- Maga rosszkedvű ma, mondta egy picike nehezteléssel. Sokszor rosszkedvű, hogyha nálunk van, súgta oda azután halkabban, a legyezője mögül.

Az édes, üde gyermek nem is sejtette, hogy ketten mennyire figyelik.

Az egyik Tera mama volt, aki a lelke mélyén nagy vitát folytatott önmagával. - Szereti, komolyan szereti; pedig attól félek, hogy nem neki való ez az ember; az ilyen világfiaknak más kell, egészen más. - Édes magzatom, édes kis mezei virágom, csak meg ne szakadjon egyszer mind a kettőnk szíve.

A másik megfigyelő Nóra volt... Elkomolyodva, de izgatottság nélkül nézte, hogyan olvad a leányka tekintete, amikor Jenő felé fordul. Azt gondolta: - Hát igaz, amit az éjszaka sejtettem, amikor olyan elfogultan mondta ki a nevét? S valami fensőbbéggel, amiben a megváltozhatatlan miatt egy kis sajnálkozás volt, így sóhajtott magában: szegény!

Zalár gyöngén mosolygott s karját nyújtotta Irénkének. Az volt a felelete. A kis leány úgy simult hozzá, hogy Tera mamának szinte köny lopódzott attól a szemébe. Nórát Sárdy-papa foglalta le egy kedvező pillanatban. Bakányiné körülnézett s elkiáltotta magát katonásan: ide mellém! - Amire Csigolya Muki és társai egyszeribe testőreivé szegődtek. Csak Dévér maradt hátra, hogy Sárdynénak is legyen valakije. Pistuka bácsi azóta már a nagyteremben csörgött a poharakkal, és veszekedett a szobaleánynyal, hogy mért nem hoz mindjárt bort, amint úri vendéget lát.

Sárdy Tamás furfangosan eresztette maga elé az egész társaságot. Utolsónak maradt az aranyhajú asszonynyal s vitte a málnasoron végig, a nagy diófák felé. Nóra közönyösen, elgondolkodva ment mellette.

Szép asszonyom, csudaszép asszonyom, szólott Tamás úr olvadozva, mialatt fiatalos mozdulattal pödörte meg a bajuszát, elhiszi-e, ha mondom, hogy a nap csak azóta ragyog rám igazán, amióta a maga tündér szemébe néztem?

- Elhiszem Tamás bácsi, - felelt Nóra nyugodtan s útközben egy szilvafáról leszakított egy félig érett szilvát, azt kezdte kóstolgatni.

- Mennyivel édesebb lehet most az a berzencei, hogy a legédesebb asszony szája érintette! Minő gyönyör volna azt megízlelni!...

Nóra ravaszul mosolygott. - Fogja, Tamás bácsi, odaadom. S lopva nézte Tamást, hogyan csúcsorodik össze a szája a nagy élvezettől, amikor a kutyának való savanyúságba beleharap.

- Ezt elteszem emlékül, - mondta Tamás és áhítatos arccal csúsztatva zsebébe a krudélis szilva magvát.

- Tamás! Tamás! Az urak kártyázni szeretnének, - szólt Sárdyné a málnasor közül s arra igyekezett, ahol az ura volt Nórával. Meglátta, hogy a mélyen lehajló diófalombok mögött mily lelkesedve csókol kezét Sárdy a vendégének. Megcsóválta a fejét. Javíthatatlan, - mondta magában halkán. S így egészítette ki gondolatát: úgylátszik egyébiránt, hogy a menyecske is ugratja egy kicsit; hja, nagyvilági asszony!

Sárdy kénytelen volt abban hagyni az udvarlást. Kelletlenül, de tettetett vidámsággal kiabált ki a diófa alól: nagyszerű! helyes! rendelkezésre állok! - Nórának pedig ezt súgta: ördög vigye el őket. S még egy utolsót cuppantott a szép asszony kezére, ó, nem lesz ez mindig így, biztatta, mialatt a társaság felé indult; leszünk mi együtt zavartalanul is.

Nórát aztán átvette tőle Tera mama. Jöjjön szívem, nézze, hozok ám magának valamit. Pistuka bent volt a postán, ő vette át. Ezzel egy levelet vett ki zsebéből.

Lehetetlen volt észre nem vennie, mily mohón nyúl a levél után Nóra. De nem bontotta föl, csak megköszönte. Tera mama figyelmes akart lenni s nem biztatta, hogy olvassa el. Tapasztalt nő lévén, így okoskodott: ki tudja, milyen gyöngéd titok. Hogy időt adjon a fiatal asszonynak, a leánya felé sietett, aki Zalárral sétálgatott. Vinni akarta egy kicsit magával, hogy hamarosan ellássák ketten a háziasszonyi teendőket.

Iréнке négylevelű lóherét keresett s Zalár szórakozottan nézte. A szegény kis leány kétségbe volt esve, hogy egyetlen szerencsefüvet sem talál, s nógatta Zalárt, hogy segítsen neki. Majd lelünk máskor, mondta Zalár, kissé türelmetlenül, s nyugtalan tekintettel nézett szét, mintha valakit keresne.

- De én *most* szeretném, *most*! Nézze Zalár, én babonás vagyok és mindig magammal hordok egy kis talizmánt, ami engem a gonosztól megvédjen. Ha én most egy négylevelű lóherét találok *magának*, - azt megérintem a talizmánommal s akkor átszáll rá a bűvös erő, megtartalmazza magát is minden bajtól.

A lelkét kínáló szűz tiszta, ártatlan vallomása volt ezekben a félénken és pirulva kimondott szavakban. Zalár csak félig értette; Nórát leste, aki éppen Tera mamához csatlakozott.

Néhány pillanat múlva Sárdyné már feljők közeledett. Irénke is észrevette s abban hagyta a talizmánkeresést. De amint kiegyenesedett, gyors elhatározással lépett Zalár mellé s átszellemült arccal és oly hangon, amelyben szemérem és rejtett fájdalom volt, azt mondta: Nincs ma szerencsém, lássa; de azért én még sem hagyom magát talizmán nélkül; fogja, itt az enyém. Ne mosolyogjon, őrizze meg ezt az én kis amuletemet, amíg visszakérem.

Egy üveggel borított ezüst lemezkét csúsztatott a Zalár kezébe. Az üveg alatt pici Szűz Mária-kép volt, meg egy rég őrzött s már halványra száradt négylevelű lóhere.

Zalár látta, hogyan harmatosodik meg a kis leány szeme ebben a pillanatban, s mély megilletődéssel szorította meg az ajándékozó kezecskét.

Senkisé tudott erről, csak aki *odafent* lakik, magasan, nagyon magasan; és mindeneket lát.

(Vége az első kötetnek.)

Nóra dala

Sárdy mama Nórához küldte Zalárt.

- Menjen, mulattassa, amíg odafent szétnézünk.

Zalár szót fogadott. Két perc múlva megint egyedül volt az aranyhajú asszonnyal, akinek a fején, mintha szent Elm tüze gyúlt volna ki a lemenő naptól; a viharzó tengert járók e titokzatos réme, amelynek a láttára borzadva vet keresztet magára a hajós, mert tudja, hogy abban a kis villó, szökdelő lángban a romlás és a végveszély hirdeti a jövőt.

Zalárnak eszébe jutottak magányos éjszakái a lápon, a Szivárgó titkos rejtekeiben, ahol a langyos nyáreji levegőben meg-megjelent a nedves fű fölött egy ilyen pici láng; egy zöldes fényben égő, de semmit meg nem gyújtó lidérc-szem, amely ellobbant, ha valaki feléje közeledett; s táncolva, remegve gyúlt ki megint, ha mozdulatlaná vált a levegő.

A fehér asszony a karjára támaszkodott.

- Beszélnem kell veled, - mondta lágyan. - Vallomásokkal tartozom neked; ne félj, nem hallhatsz egyébről, mint az én véres szívemről, amely szinte utánad halt már. De nem itt, Jenő. Elmegyek hozzád. Azt akarom, hogy leborúlhassak eléd és sírhassak, úgy imádhassalak. Akarod Jenő? Megengeded?

Zalár nem tudott szabadulni attól a furcsa gondolattól, hogy ő nála most talizmán van, ami megvédi minden bűbáj ellen. Sokkal kevésbé volt izgatott, mint az imént.

Csudálatos, gondolta, amint elmerült a könnyörgő asszony finom arcának a nézésébe, még szebb talán, mint volt, de nem az többé. Mi hiányzik róla? Mit nem értek meg benne? Mintha vastag üvegfalon át szólna hozzám. De még így is!... Ekkor kérdezte Nóra: Megengeded?

Zalár csak addig várt a felelettel, amíg egy mélyet sóhajtott. Akkor azt mondta: - Jó, hát gyere.

- Ó, istenem susogta az asszony és összetette a kezét. De csakhamar visszakapta megint az élénkségét. Zalárhoz fordult s szirénhangon mondta: elviszlek, elragadlak innen! Megyünk együtt a világ végéig, ahogy valaha akartad, emlékszel rá?

Zalár nézte, hogyan fehérlik ki keskeny alig nyitott szája közül a fogsora; hogyan bomladozik sárga-vörös haja, amelyet valaha annyit simogatott. Megsimogatta most is egy kicsit s úgy rémlett neki, mintha villamos szikrák pattognának ki belőle. Már túl volt a találkozás első izalmán; már a régi halálos megsértődés érzülete volt benne erősebb. Tele volt fájdalommal és engesztelhetetlenséggel. Maga sem tudta mi leli. Bántotta az a gondolat, hogy mindebben van itt most valami érthetetlen, szükségtelen, céltalan és színpadias. Majdnem nyersen vágta oda:

- Szegény Nóra, ezúttal aligha meg nem bánnád.

De ha elutasította is a szavával, a szemét nem tudta elfordítani a Szűz-Mária-arcú asszonytól, aki már nem szólt, csak a tekintetével könnyörgött, melegített, részegített.

Zalár sokáig nézte és akkor, mintha lassan átalakult volna előtte az az arc. Egyre kisebbé vált, folyvást szelídebb, fájdalmasabb lett; végre egy pici kép volt már az egész: ugyanaz a kis Szűz-Mária-kép, amit ott érzett magánál az Irénke talizmánjában. Úgy vágyott rá, hogy áhítattal, bizalommal szorítsa ajkát arra a csöppecske képre és mintha meg lett volna babonázva, kezdte a fejét lehajtani hozzá, mind közelebb-közelebb.

E pillanatban, amikor még a kerti lombok is remegve fojtottak vissza magokba minden mozgulást: megzörrent Zalár mögött a futópaszuly, s halk, szomorú, fájdalmas dal sóhajtott ki belőle:

Messze-messze húz a szívem, napkeletre vágyom;
Ott pihennék piros-fehér rózsalevél-ágyon.
Napnyugaton elsorvadok, elhervadok, érzem.
Nem nyit virág fent a magas, fent a havas bérce.

Zavartan rebbentek szét. Nóra pipacsvörös lett. Egy pár fekete, szűrő szem tapadt rá mereven s egy sötétbarna arc fordult feléje a paszuly közül.

- Mit csinálsz itt, Hela? - kérdezte Zalár csudálkozva. Honnan tudod te ezt a dalt?

Hela nem szólt addig, amíg ki nem bújt a sűrű paszuly közül. Egyik karján kosárka volt, félig megszedve paszulylyal. Lengő járással jött s átlibbent az alacsony ribizke-bokrokon, éppen Nóra elé.

- Irénkétől tanultam, mondta büszkén s mindjárt elkezdte megint dúdolgatni: »messze-messze, napkeletre vágyom!...«

Zalár Nórához fordult. A mi dalunk, mondta. Tudod-e még?

- A mi dalunk, - ismételte Nóra. S lehangoltan folytatta: és te ezt már itt elmondogattad másnak. De hogy néz ez a leány!

Csakugyan, Helának még az orracimpája is remegett, amikor most hosszasan, kísértetiesen meredt a fehér asszonyra.

- Menj Hela, menj! - szólt Zalár oly hangon, amelyben több volt a kérés, mint a parancs.

Hela szó nélkül fordult meg és csakhamar eltűnt.

Besurrant a konyhába, beosont a szobákba, mindenütt titkolódzva kutatott-keresett, amíg Irénkére rá nem talált. Megérintette a karját s némán intett neki, hogy mondana valamit. Aztán odahajolt a kis leányhoz és suttogva szólott:

- Szívem, kit szeret Hela a világon legjobban?

- Tudom Hela, tudom, engem szeretsz, felelt Irénke barátságos hangon.

- Szívem, kire haragszik Hela a világon legjobban? Folytatta a kérdést, de ő maga felelt magának. A fehér asszonyra, - arra!

Úgy villámlott a szeme, hogy Irénke megijedt. Hela, mi bajod? kérdezte meglepetten.

Sárdyné jött, Irént szólította. Hela a szájára tette a kezét. Majd azután! Ne most, szívem, mondta.

Azzal kilibbent, mint a lepke. Odakint elkezdte dúdolni szöveg nélkül a Nóra meg a Zalár dalát és megcsikorgatta hozzá a fogát.

Irénke nem értette. Bámúlva nézett utána.

Az urak ezalatt egy kis hazai *csöndest* játszottak a Sárdy papa dohányzójában, ahol e pillanatban harapni lehetett a füstöt. Jófajta verpeléti meg csetneki keverék sistergett a pipákban; Bakányi meg Csigolya nem győzte dicsérni. Sárdy szivarozott, hogy Bakányinét ingerelje vele. A kitűnő asszonyság csak rövid idő óta hagyta volt el a szivarozást, amióta háziorvosa azt állította, hogy az arcán jelentkező bibircsók a nikotintól még jobban szaporodnak. Ez ugyan nem volt igaz, de hát Bakányi Pali összetett kézzel kérte az orvost, hogy fogja rá, mert különben egész nap szivarozik az asszony!

A gömbölyű hölgy maga is kártyázott, még pedig azzal a kiváltsággal, hogy őneki szabad csalni, ha tud. Így aztán óvatosságból soha se engedték, hogy osszon. Dévér vállalta el helyette egyszersmindenkorra ezt a feladatot.

Dévér volt különben a Bakányiné *ostorhegyese*. (Ostorhegyes a ferbli játékból az, aki a játszmban utolsóelőtti; ennek kerülhet a játék esetleg legtöbbbe, mielőtt még egy szót is szólhatott volna.) Ő ült a nagyhangú asszonyság balján. Ha ő nagysága megbokrosodott, - ezt az imparlamentáris kifejezést egyedül csak Csigolya Muki használhatta a közel rokonság révén, - akkor *végigkóstáltatta* az egész társaságot *blindre*, de ő maga mindig *hozta* ilyenkor a betétet, amit Dévér nagyon eredetinek talált.

- Ez a kártya öt pengő, - szólott nagyhangon a természetes hölgy és amikor Dévér, az ő angolos formáihoz híven, nyugodtan azt mondta: megadom, akkor, minthogy ő maga sosem osztott, oda intette neki a negyedik kártyát ingyen.

Eközben a többi, aki a borsos *vizit* és *beszszert* már megadta, sőt a kisebb *kóstától* sem riadt vissza: mind megfutott. Bakányiné maga maradt Dévérral. A hidegverű férfiú megnézte a kártyáját s várt egy pillanatig. Aztán azt mondta: hívok... De nem fejezhette be. Bakányiné közbevágott: osztozzunk Dévér, osztozzunk! Dévér azzal a bizonyos nagy pislantással jelezte, hogy igenis, ő beleegyezik. Ő nagysága besöpörte a kasszát s elkezdte a pénzt szétválogatni. Ez az enyém, ez a magáé; ez az enyém, ez a ma...

- Csalsz, vágott közbe az ura diadallal. Tízest adj Dévérnek is.

- Mit? tizest? az egész kasszában egyetlen tizes sincs. Nyomorúlt egy kassza!... Ember, hogy merészeltél gyanúsítani?!

Úgy állott föl, szikrázó szemmel, mintha párbajra akarta volna hívni az urát. Bakányi alázatos arcot vágott s kivett a maga pénzéből egy tizest. Odatette az asszony elé.

- Bocsánat, talán ezt a tizest láttam.

- Vagy úgy, az már más, - szólt a derék nő lecsillapodva, miközben az ura tizesét elsülyesztette.

Az urak kacagtak s a szobaleány kétszer is jelentette, hogy kész a vacsora, de nem hallották. Bakányiné vette észre, hogy ott ácsorog az ajtóban az istenadta. Tudta a maga háztartásából, hogy mit jelent az ilyesmi. Lärmásan kezdett vezényelni. Menjünk vacsorálni, menjünk!

Vacsora alatt folyvást húzta a cigány az előszobában.

A Fátyol-fiúk bandája volt az. Abból a régi fajtából, amely nem tudott még máshoz, csak a magyar sziveket remegtető s vidító dallamokhoz. Közte volt Fátyol Károly, a híres kisbögös; a legragyásabb, de legészbontóbb cigány. Akinek a kezében lelke született a szárazfának; sírt, zúgott, jajgatott, panaszkodott és regélt a gordonkája. Jöttek a hangok az égből, mintha a nefejejtsmezők felől szálló fehér galamb szárnyzuhogtatásába az erdők fülemiléje csattogta volna bele az álmok dalát. Jöttek a hangok a pokolból; mintha vérző szivekből folyó lávaáradat sisteregne ki a leküzdhetetlen érzések hevét. Soha szép asszony annyi könnyet nem fakasztott férfiszemekből, mint Fátyol Károly; de soha szép asszony annyi csókot sem kapott, amennyit ez a keshedt képű cigány azoktól, akiknek a beteg szívét gyógyíttatta, vagy még betegebbé tette. A csikósnóták megszeliidíthetetlen vad madara volt Fátyol Károly. Amíg a vidám asztalok körül nagy volt a láрма, az élénkség, addig csak meg szokott bújni a banda közt, szinte szótlánul. Az ő szerepe ott kezdődött, amikor a mulató szivek kezdtek megtelni azzal a jóleső fájással, amit csak azok érezhetnek, akiknek emlékeik vannak; borongó vagy édes emlékeik, amik azért mégis szomorúak, mert már csak emlékek. De ezt a fájást ösmeri az is, akinek reménytelen vágy égeti a lelkét.

A nagy zajban, amit főképen Szikra Pista meg Bakányiné művelt, senkisem vette észre, hogy valaki a cigányok közé furakodik, mint az árnyékruhába öltözött boszorka, s csak úgy, a nézésével, kibabonázza onnan a kisbögöst.

Pistuka elemében volt, mert az egyik oldalon ő került Nóra mellé. A másik oldalt Sárdy a világért sem engedte volna át másnak. Észrevette ezt Tera mama s ravasz mosolylyal küldte oda hamarosan a kiszolgált kapitányt. Most egyétek meg egymást, mondta magában jókedvűen.

Zalár Irénkének jutott. Bakányiné ma estére végkép rátette Déverre a kezét. Az asztalfőről kiabált át Sárdyra; vigyázzon szomszéd arra a katonára; ha nagyokat mond, csípjen rajta egyet.

A volt kapitány váltig esküdözött, hogy mindig az ilyen sárga hajért bomlott. S belefogott abba, amit minden kínálkozó alkalommal be szokott adni a társaságnak, hogy minő jövődöt mondott neki egyszer egy cigányasszony. A jóslat szerint három nagy bolondot kell elkövetnie, akár akarja, akár sem. Ez fátum, amit nem lehet kikerülni. Kettőt már elkövetett; az egyik az volt, hogy egyetlenegy kártyára föltette a vagyonát s elvesztette. Ami megmaradt, az csak annyi, hogy elég lesz egy valamirevaló temetésre. A másik nagy bolondság akkor történt vele, amikor ott hagyta a gyöngyéletet. Azóta már legalább is ezredes lehetne. A harmadik még csak következik; de ő érzi, hogy az lesz a legnagyobb; abba oszt' mindjárt bele is vész, el is pusztúl, akárki meglássa.

Minthogy a többi mind tudta már ezt, Pistuka tulajdonképen csak Nórának beszélt. Nagy fejét egyik oldalról a másikra billentve alábbhagyott lassan a hanggal s olvadó tekintettel sugdosott valamit az aranyhajú nőnek.

Sárdyt boszantotta a dolog. Majd befütök én neked mindjárt, gondolta s Bakányinéhoz fordult. Igen ám, kérem, de azt még nem tudják, mi lett a jóslás vége. Az a cigányasszony emléket vitt magával Pistukától. Azóta se tudja az öreg, hányat ütött az óra.

- Bocsánat, az az órahistória egészen máskép történt. Te rossznyelvű vagy. Tamás, vágott közbe Pistuka röstelkedve.

Bakányiné kétértelműen mosolygott. Ejnye-ejnye, mondta. Ki hitte volna, lám!

Sárdy mama a legparányibb pikáns szabadságot sem szívelte, kivált ha a leánya közel volt. Intett Zalárnak, aki már tudta, mit jelent az. Kiszólt a banda prímásához. Küldjétek be Károlyt. (Ez az egy tud most ide síri csöndességet varázsolni.)

Bakányiné meghallotta s maga rendelkezett, mint aki otthon van. Valami szépet, valami nagyon szépet Károly. Valamit, a mi új, amit még soha sem hallottunk.

Fátyol Károly rátette vonóját a kisbögő húrjára s el kezdett játszani. Olyat, amiben kimondhatatlan epedés volt; ami belenyilalt minden hangjával az ember lelkébe. Szomorú és fájdalmas dallam volt az; jött a pusztákról, amelyeknek nincs végök seholsem, csak úgy beleszakadnak valahol az égbe; ment a bércek irányába, ahol a visszhang a hólepte csúcsokig vitte el magával, bágyadtan, kimerülve, mégis fel-felujongva.

Nem volt senki, aki el ne komolyodott volna a hallatára. Nem volt senki, aki meg merte volna most kérdezni: mi ez. Pedig hárman is voltak, akik tudták. De akik így sohasem hallották. Ilyen édesen, ilyen búbájosan, ilyen ércetolvasztó forrósággal.

Nóra úgy nézett el a messzeségbe keresztül a falon, elboruló arccal, mintha félne valamitől, talán egy szellemországtól, amit csak ő lát.

Zalár a fehér abroszra meredt, s a beleszótt fehér virágok láttára a virágtalan havas bércek jutottak eszébe.

Irénke nem merte a szemét fölemelni, de a szíve legfenekén titokban zokogott. Hisz' ez a Jenő dala s ezt ezen a kerek nagyvilágon őkívüle senki más nem tudja.

Csak ő, meg Hela, - akiről nem is sejtette, hogy e pillanatban odakint a banda közt leskelődik, hallgatózik; hallgatja, úgy játsza-e Fátyol Károly a Zalár dalát, ahogyan ő tanította; és közben nézi az aranyhajú asszony fehér arcát, vadúl, gyűlölettel.

Belzebúb

Elmúlt egy hét s Zalárt egyszer sem látták ezalatt a csellőiek.

A kondori pusztá ura eltűnt. Tera mama aggodalmasan mondogatta: bizonyosan beteg.

Annál gyanúsabb volt a dolog, mert Hela is elmaradt. Ha Zalárnak akármilyen baja volt, a cigányleányt nem lehetett elverni a küszöbe elől. Arra a hírre, hogy Zalár beteg, Hela tán a világ végéről is előkerült volna. Akármerre bolyongott, ezt az egyet megtudta mindig. Talán a vándorfelhőket kérdezte meg, vagy bűbájos jelekből olvasott, ahogy Fáraó leányai tudnak.

Ha az egész házban nem vett volna erőt a nyugtalanság, könnyen észrevehette volna valaki, hogy a legnyugtalanabb Nóra, pedig mesterien adta folyvást a jókedvét. Még Irénke sem volt olyan türelmetlen, mint ő. A szegény kis leány csak búsult. Csöndes szomorúsága kivált olyankor vett erőt rajta, ha este magára maradt Nórával. Az aranyhajú asszony ilyenkor különös történeteket beszélt neki, hogy szórakoztassa. Hasonlítottak ezek a történetek az ezeregyéjszakai mesékhez, annyi volt bennük a misztikus, a lázas, a hihetetlen, pedig látszott az asszonyon s ki lehetett a hangjából érezni, hogy nem csupán mesél; hogy mindabban, amit mond, van igazság, ám bár van képzelet is bőven. Hanem azt már a lélektan nagymesterei sem tudták volna megállapítani, hogy hol kezdődik a mese és hol végződik a valóság.

Volt Nórának egy barátnője, aki jóformán sohasem hiányzott elbeszéléseiből. Valami Helén, aki nagyon érdekes, és nagyon szeszélyes asszony lehetett; akinek az egész élete egy szakadatlan rejtelem volt; aki csudálatos varázslata alatt állott egy férfinak s ezt a férfit úgy emlegette Nóra, mint a megrontás szellemét, aki maga a sátán, maga Belzebúb.

A csöndes éjszakák magányában titkos szorongással, megremegtető félelemmel hallgatta Irén a fantasztikus történeteket az ördögről meg Helénről, az ördög jegyeséről.

Ott állottak ketten a nyitott ablaknál, s a kerten végigrezgő holdfényben olyanok voltak, mint fehér szellemek.

Már nem mondta Nórának Irén: »Olyan vagy, mint egy Szűz-Mária-kép.« Már csak félénken hallgatta és rá sem mert tekinteni, mert a mesélő asszony szemében ijesztő fényt látott, ami megdelejezte.

- Ha te ösmerted volna Helént, mondta Nóra, épp úgy megszeretted volna, ahogy engem. Szívében forró vágyak égtek, amelyek soha, de soha nem teljesülhettek. Az ő vágyainak nem voltak nevők, de éppen azért lehetett kimondhatatlan boldogság; álmodozni rólok. Hisz' csak az álmokképekben valósulhattak meg. Nem volt szárnya és mégis röpült; - megfoghatatlanul és hihetetlenül. Röptében, amint a lelke vitte, szivárványos és mégis sötét felhőkbe burkolt világokat látott, amelyekről ének- és jajszó hangzott feléje egyszerre. S ha egy-egy ilyen álmvilághoz közel suhant: átváltozott a szivárvány tűzkohóvá, ahol olvasztott érc sistergett s a kohót fekete kőszénfüst vette körül.

Hatalmas, örült, boldogtalan képzelő ereje volt Helénnek. Ez boldogította s ez tette ugyanabban a pillanatban mindenkinél szerencsétlenebbé. Érezte, tudta, hogy őt soha meg nem értheti senki. Hisz' minden elme elmaradt mögötte. Abban a percben, amint valami formában megnyílni látta maga előtt a menyországot: önkényt zuhant alá a pokolba. Mert a *vágyban* érezte egyesegyedül a legnagyobb örömet; hogy is akarhatta volna hát a *beteljesülést* valaha?!

És mert a teljes, korlátlan szabadságra is csak vágyani akart: rabszolgájává lett egy embernek, aki verte a szemével, verte az akaratával és tán megverte volna korbáccsal is, ha egyszer megkísérli Helén, hogy föllázad ellene. Helén csak úgy nevezte őt: Belzebúb. A hatalma

miatt, ami nem eredt az égből. A szívtelensége miatt, amivel össze tudta törni, meg tudta alázni mindig az ő rabját.

Ah én ösmertem ezt a Belzebúbot! Milyen hideg és számító ész volt mindenkor; hogy kellett tőle félni és reszketni; - és rossznak kellett lenni miatta, - rossznak! rossznak!!

Helén sem maradhatott meg jónak. De bűnös, átkozott gyönyöre volt abban, hogy íme, mily véghetetlenül tud most epedni azért, hogy megszabaduljon ettől az embertől. És csapongó, mindent kicsinylő elméjében megvillant az a gondolat, hogy játszani fog a szenvedéssel; magába őrjíti a sátánt és akkor egymást kínozzák elérhetetlen vágyak gyújtásával, amelyektől megdermed a velő az ember csontjaiban.

Irén fázott a lázas meséktől és mégis úgy tudta szánni barátnőjét, akinek szinte elfüladt a hangja és kiszáradt a torka, amikor ezekről a dolgokról beszélt az éj csöndjében.

Mégis csak jobb volt nappal. Akkor, ha csak lehetett, kikocsikáztak. Többnyire Sárdyval. Az öreg maga hajtotta olyankor a Gidrán-csikókat. Kimentek a pusztára, amerre Nóra kívánta. Előbb oda, ahol az a veszedelmes kaland történt a törpe gulyás bikájával; aztán a zsombikos mellett egészen a kondori pusztára vezető útig. Nórának tízszer is a nyelvén volt már, hogy azt mondja Sárdynak: hajtson *arra*. De nem volt bátorsága Irén előtt. Hát csak azt kérte, követelte, hogy ereszsze neki Tamás a csikókat. Az őszeleji melegben fölséges volt az, ahogy a pusztai szél ilyenkor szemközt kapta őket. Az aranyos konty egy-egy hullámos fonata elszabadult, azt úgy lengette a szél, mint az árvalányhajból kötött bokrétát.

Sárdy nem győzött hátra pislogni. Vagy legalább az asszony árnyékát nézte, amint a pusztágyepén tovasurrant a robogó kocsival. Senki sem sejtette közülök, hogy a kondori pusztáról messzelátóval nézi valaki őket. Zalár fölfedezte, hogy egyik ablakából jó messzelátóval éppen oda látni a csellői tanyára. A Gidránok a Nóra kedvéért úgy robogtak, hogy Gyurka kocsis így szólott magában: »nem tom, mi ütött a gazdámhoz; ha én nyúznám így a lovát, menten agyoncsapna.« De ebben a rohanásban is csak oda fordult Nóra a kondori nagy fák felé. Zalárnak úgy rémlett néha, mintha éppen a szemébe nézne az asszony, ilyenkor lekapta a messzelátót s elrejtette, mintha attól tartana, hogy tetten érik.

A nyolcadik napon már magánkívül volt Nóra. Sárdyt aznap éppen nagyon elfoglalta a gazdaság, Irén fejfájásról panaszkodott. Csak Pistuka volt vidám. Előállott kétkerekű Szent László-szeke-revel s hóbortosan, tréfásan hívta Nórá-t, hogy tartson vele. Az aranyhajú asszony egy pillanatig sem gondolkodott, odaült a volt kapitány mellé.

Pistuka elképedt, kimeresztette a szemét s aztán kurjantva, mintha lakodalomra menne, nagyot csördített ostorával a levegőbe.

Úgy robogtak ki, mint a szélvész.

- Mondaná most az öreg, hogy «lócsászár»! - szólott, nagyot kacsintva Nóra felé. Széles ábrázattal vigyorgott rá s folytatta: kérem, hiába, mert egyik sem tud a lóval bánni; végre is az ebadta nem püspök, mit kíméljem? de *ezt* nem jó volna azért megijeszteni; - nagyon vad még.

Gyönyörű koromfekete állat volt a talyiga elé fogva. Nóra csak most vette jobban szemügyre. Lengő sörénye olyan volt, mintha ki lett volna sütvé göndörre. Tüzet fűjt minden lélekzetvételével. Lába alig érte a földet. Szinte kékesen fénylett sötét szőre, mint a holló tolla. Röpítette magával a kis járművet, mint a pelyhet. Ha nem a Szikra Pista kezében van a gyeplő, elragad föltétlenül.

Valami kis hibát vett észre a kapitány a kantáron, nagy hőköléssel állította meg a lāvavérű lovat s leszállott, hogy a szerszámot megigazítsa.

- Kérem, nagyságos asszony, fogja meg egy percre a gyeplőt, - mondta, - csak tartsa erősen, egy pillanat alatt rendet csinállok én.

- Felséges állat. Hogy hívják? - kérdezte Nóra, a kondori tanya felé merengve.

A volt kapitány nem felelt mindjárt. A ló nyugtalankodott s így ő azzal volt elfoglalva, hogy elibe állva, lecsöndesítse. Amikor elkészült, visszaindult a talyiga felé, közben felelt Nórának: - Ezt? ez ugyan rászolgál a nevére: Belzebúbnak hívják.

Ebben a pillanatban csak azt látta Pistuka, hogy az aranyhajú asszony elváltoztatja a színét. Aztán hallotta, hogy fölsikolt, mintha tarantella csípte volna meg. És mintha megőrült volna, kapja az ostort és bőszen, hirtelen, végigver a fekete sárkányon, amely egyetlen szökéssel elkapja a talyigát s hortyogva, vérbe borult szemmel rohan bele a pusztaságba, egyenesen neki a kondori útnak, asszonyostól.

Szikra Pista státuát állva meresztette a szemét, de hangot nem tudott adni. Annyi esze volt, hogy hiába nem futott versenyt a táltossal. De végre mégis csak elkezdett lassan, tanácstalanul, ösztönszerűleg kocogni abba az irányba, amelyben a fehér asszonyt ragadta a sárkányok fajzatja. Majd azt is meggondolta, egyet fordult és buksi nagy fejét lóbálva iramodott vissza a tanya felé. Most már legalább tudta, hogy mit csinál. Nyergel és lóháton száguldja be a pusztát, amíg a szépséges szépség holttetemére rá nem akad valahol a nagy zsombikos szélén.

A fekete ördög pedig azalatt vaktában beletalált a kondori útba s azon rohant tovább, mint a villámvonat. Az pedig egy pusztai, síma gyeput volt, egyetlen kátyú nélkül; még készakarva sem lehetett volna feldőlni rajta a gyorsaság miatt, hacsak hirtelen nem kanyarodik a ló.

De nem kanyarodott. Hanem amint elsötétült szemmel ment neki vakon a Zalár tanyájának: a borzasztó iramtól erős orrvérzést kapott s attól elkezdett lassankint hortyogni, fuladozni. Magától is lassította már a rohanását. A tanyára már szinte támolyogva, megrokkanva ért be.

Zalár a tehetetlenség iszonyatával nézte végig ezt a pokoli hajsztát s amint a talyiga az udvarra begördült, rohant az asszonyhoz. Nóra halálsápadtan esett össze, amikor Zalár leemelte. Bevitték a szobába. De ott fülledt volt a levegő. Kisiettek vele a kertbe, ott élesztgették, dédelgették, amíg nagysokára magához tért.

Elől a kertben kevés volt az árnyék, pedig az asszony nem bírta most a napot. Zalár fölkapta, mint a gyermeket s vitte befelé, mintha kincset lopott volna s most annak keresne rejtekhelyet. Ösztönszerűleg ment a két sötét fenyőfáig, ahol a hűvös gyeppadok voltak s ahol egy nagy mohos kőszikla nehezedett két kihűlt szív fölé.

Édes!

A fenyőfák környéke csöndes volt és elhagyatott; mindössze egy kis csettegő madár rebkent egyik bokorról a másikra s élénk fekete szemével kíváncsian figyelte, hogy ugyan mi történt itt most. Valahonnan vadménta illatát hozta a szellő; a fenyők sötétlő aljában mintha tömjénes templomi levegő hullámozott volna attól.

Zalár még akkor is félig átölelve tartotta Nórát, amikor a gyeppadra leültette. Az aranyhajú asszony már magához tért, de még remegett. Belekapaszkodott Zalárba, átfogta a nyakát mindakét karjával s szepegve mondta: «ne eressz el most, édes; ne!»

Kimondhatatlanul gyöngének és szenvedőnek látszott. Zalár hasogató fájdalmat érzett a lelke mélyén, a mint rátapadt a szeme. Hányszor ölelte így valaha, amikor szótlanul a nagy boldogságban beérték azzal, hogy egymás leheletét érezték hosszú éjszakákon. S aki most itt van, azt negyedfél év jóva nem tehető gyötrelmei választják el tőle.

Nóra megérezte, hogy Zalár a múlt idők viharait éli át megint. Bágyadt hangon, amelyben mintha egy haldoklónak a bocsánatkérése lett volna, kérdezte:

- Gyűlölsz engem, Jenő?

Néhány nappal ezelőtt még a szemébe vágta, hogy »szeretsz, azért sietnél hozzám!«... Most oda volt minden büszkesége, minden önbizalma; most félénken és alázatosan szólt és látszott arcán a szorongás, amivel Zalár válaszát várta.

»Milyen szép, milyen szép!« - ismételte magában Zalár ezalatt, mintha lelkében ez a gondolat százszoros visszhanggal sokszorozódott volna meg. S anélkül, hogy meg tudta volna magyarázni az okát, összehasonlította Nórát Irénkével, aki mellett mindig felüdült, holott ez itt, mintha minden tekintetével ólomnehézzé, akaratnélkülivé próbálná tenni, úgy hatott rá.

Megszokta valamikor, hogy nagyon odaadó, nagyon jó legyen az asszonyához; hiába, a régi varázserő, ami abból az aranyhajból delejes árammal sugárzott ki, nem múlt el még ma sem. De most egy jóságos kis szentnek a talizmánja védi a bűbáj ellen.

Amint ez átvillant az agyán, nem állhatta meg, hogy futó, kissé keserű mosolylyal ne fejezze ki ön maga előtt a bizalmatlanságát az ördögűző talizmánok iránt.

Én gyűlöllek?! felelt Nórának, csudálkozó hangon. De maga is megdöbbszent attól, ahogy az én-t hangsúlyozta. Ő kérdezte aztán az asszonyt: mi történt veled? Hogy kerültél ide? Mit jelent ez az örült hajsza, amely gyászos végű is lehetett volna?

A kis őszi csettegő madár oda rebkent egészen melléjük, úgy hallgatódzott. A feketezöld fenyők mintha még lejjebb borúltak volna; alattok a tér átváltozott titkos, homályos fülkévé; s mintha a gyeppad, ahol ültek, gyóntatószék lett volna.

Nóra odasimúlt Jenőhöz s hízelgő, megvesztegető durúzsolással kezdett neki könyörögni halkán, szemérmesen. Csókolj meg Jenő, - csak egyszer csókolj meg - édes! Hát ki bírod állani, hogy egy szavad sincs, amikor itt van az asszonyod és beléd akar olvadni egészen? A kutyád akar lenni, aki csak egyet tud már: neked engedelmeskedni! Uram! csókolj meg egyetlen egyszer, valahára.

Ahogy beszélt, úgy kúszott följebb följebb, közelebb a Zalár arcához; könyörgött a szava, de követelt a szeme és zsarnokoskodott a mozdulata.

Zalárnak még a lelke is elzsibbadt. Valami bizonytalan vágyat érzett arra, hogy fölugorjon és elsiessen innen. Úgy vert a szive, hogy szinte már fáj. Ez az egyetlenegy lény volt a világon,

akivel szemben sohasem tudott erős lenni; most is érezte, hogyan fut végig minden porcikáján az az égető vágy, hogy legyen hát úgy, ahogy Nóra akarja. Szegény kis talizmán, - gondolta, - még sincs elég hatalmad, íme. S a Szaharában tikkadók szomjúságával forrasztotta ajkát az asszonyéra, aki e pillanatban megint az övé volt.

Mintha egy nagy madár suhogva szállt volna el a fenyő tetejéről, úgy rezdültek meg odafönt a tűleveles sűrű gályák.

Nóra megigazgatta aranyhaját, amely majdnem széthullott a heves ölelkezés alatt. Már nem félt. Már nem volt sápadt. Már nem könyörgött. A régi Nóra volt már; a gyermekes, bohó, követelő, elkényeztetett.

Mintha a pokol sohasem is állott volna közük, úgy simogatta mindkét kezével Zalár arcát. Uram, mondta bizalmas simúlással, te erős vagy, férfi vagy, hatalmas vagy, jó vagy. El tudnád-e tiporni az olyan kis istenbogarát, amilyen én vagyok? Már nincs többé köztünk semmi, senki. Nem vehet el tetőled ezentúl még a halál sem, mert te utánam jönnél a halálba, érzed-e? Nóra a tied, édes! Sohasem volt a másé, soha! Ó Jenő, hidd el nekem, a mindenható istenre kérlek! Én a *te* Nórát voltam mindig; csak a tied! te utánad sírtam a messzeségben, azért imádkoztam, hogy itt legyek mégegyszer a te öledben; innen engem már el nem téphet senki ebben az életben.

Elfojtott hangon folytatta: - A báró nincs már, Jenő! És tenedek sem lehetek többé átkod. Üdvösségem, hihetsz-e nekem, a te hű Nórának?... Ó, hogy reszketek az örömtől, hogy megvallhatom neked végre az igazat.

Odahajolt egészen Zalárhoz nagy titkával. Belecsókolta a fülébe vallomását. Soha Jenő, soha *azóta*... tudod?! Vérpirosan ölelte meg Zalárt és átfonta a nyakát szorosan, szerelmesen, szégyenlősen.

Zalár letépte magáról az ölelő karokat, belenézett az asszony arcába s leírhatatlan keverékével az örömmel s a rettegéssel, hogy hátha nem jól hallott, vadul követelte: »mondd ezt még egyszer, Nóra!«

Az aranyhajú asszony könnyes szemmel, remegve emelte jobb kezét az égre, úgy esküdött: *soha!* És megrázta hozzá a fejét.

Az udvar felől lárma hallatszott. Vágtatva robogott be valaki lóháton.

Nóra összerezzen. Fölállott s arra nézett, mintha a lombokon át is látni tudott volna. Szeme a nagy sziklatömbön akadt meg, amelyen a szívet remegtető fölírás feketéllett: *Édes*.

Megfogta a Zalár kezét s érzelmesen mutatott oda, arra a régóta beszélő néma szóra.

Zalárt pedig az a szó most nem lágyította el, hanem kijózanította. Akik a beszélő kő alatt fekszenek, azok közül az egyiknek meg kellett a másikért halnia.

- Hol vannak? az istenért, hol vannak?! kérdezte valaki a bokrok közt csörtetve.

- Ez a Pistuka hangja, mondta Zalár. El ne áruld magadat; mondd, hogy tréfa volt az egész s magad sem hitted, hogy ilyen baj lesz a lóval. Most vele kell menned; isten ments, hogy Sárdyék valamit sejtjenek.

Úgy néztek össze, mint bűntársak.

Negyedóra múlva Nóra a Zalár kocsiján útban volt Szikra Pistával Csellő felé.

Az ex-kapitány majd megalondult örömeiben, hogy semmi baja sincs a szép asszonynak.

- Micsoda remek nő! Milyen felséges asszony! Ujongott. Ime, egyetlen hajtással tönkre tett egy lovat! Maga az én eszményem, bálványom, Nóra nagysám!

Zalár megvárta, amíg a kocsí kiért a nagy pusztára s akkor zúgó fejjel sietett be a szobájába.

Asztala előtt megrezzenve állt meg. Egy kis ezüstlemez volt ott, üveggel leborítva. A finom üveg alatt az a bizonyos négy levelű lóhere, meg a kis Szűz Mária-kép.

- Az Irénke talizmánja! - mormolta Zalár, borúsan nézve maga elé. Eszerint nem volt nálam az imént. Itt feledtem.

A nagy fenyőfák egyikéről ugyan e pillanatban szállott le Hela, akrobatákhoz illő ügyességgel és gyorsasággal.

Sápadt volt s a szeme nedves fényben égett. Zihálva vett lélekzetet. Végigosont a kerten, ki-surrant a kondori tanyáról s elkezdett futni a végtelennek látszó pusztán, kelet felé.

A nap közel volt már nyugaton ahhoz, hogy eltűnjék a pirosszegélyű felhők között.

Tündér Ilonánál

Fúj a pusztai szél. A föld sötét, holdvilág pedig nincs még. Csak a csillag ragyog, de attól nem tud megfényesedni az égbolt, mert a csillag ragyogását el-elfogja az egymást kergető felhő.

Az őszi éjszakának ezek a vándorfelhők megannyi fekete szárnyai. Tova suhannak, nesz nélkül, mintha óriás baglyok szeldesnék keresztül-kasul a levegőt. Valahonnan, a magas messzeségből, recsegő érdes hang hallik néha: »kvakk! - kvakk« - Kósza gém tévelyeg arra. Talán fölverte nyugvásából a lápi róka s most új tanyát keres; - szólítja társait: »merre vagytok? kvakk!«

A gém egyre távolabbról üzenet vissza. A pusztai szél csak fúj; egykedvűen, halkan dúdolászat.

Az égen kevés a csillag. Ami van is, mintha sűrű fátylon keresztül derengene. Egyetlen egy pont fénylik élénken. Az is idelent van a földön. Aki messziről nézi, azt hiszi, pásztortűz.

Túl a kondori pusztán, ahol kezdődik a nagyéri rétség (folytatása a Szivárgónak), a sík gyeses területen mintha sáncot vontak volna egy helyen félkörben, feketén emelkedik egymás mellett a sáncöltés vonala. Amint a szél közéje csápol, furcsa pattogást hallani, mintha vitorlát vagy zászlót rángatna, püfölne a légáramlás. Sátrak vannak ott; azokon pattog a vászon. A sátrak mögött rozoga szekerek. A szekereken túl prüszkölő gebék, kipányvázva. A sátrak előtt az éjjeli tűz. Annak a lobogása látszik el messzire.

A tűz körül árnyékalakok guggolnak. Mindegyiknek hosszú fanyárs van a kezében; valamit forgatnak a láng fölött. Sült tengeri szagát érzi az egyik sátor előtt egy borzas, mezítelen kölyök; arra föltápaszkodik s elkezd négykézláb odamászni, ahol a menyei manna készül.

A legelő gebék felől tilinkó hangjai szálldosnak erre. Ösmeretlen dallam; föl-fölsíró, majd halk csicsergésbe füladó. Most fújja először és talán utoljára is a mestere. Még egyszer nem tudná. Csak ahogy ábrándozik, aközben eresztgeti ujjá alól a tyütyükélő dalt.

Sátoros cigányok karavánja pihen itt a pusztán.

Egyszerre, nyugot felől, éles bagolysírás hallik. A pusztai szél bűgva kíséri a szomorú hangot. A tengerisütő cigányok hirtelen elrántják a tüztől a nyársat s rongy-gúnyájokkal leborítják. Arra lekuporodnak azután s villogó, sunyi macskaszemmel lesik: ki mer ide jönni közéjük, az éj magányában.

A bagolysírás elnémul s éles fütty hasítja meg kétszer egymás után a csöndet. Arra a nyársak előkerülnek megint. Aki jön, nem ellenség, azt jelenti az őrsívó füttye. De azért kíváncsian várják itt mindnyájan, hogy ki az éjjeli vendég.

Néhány pillanat múlva kibontakozik az éj árnyékából valaki, aki a tűz felé tart.

A tengerisütők egyike eldobja a nyársat s fölugrik a földről. Hela! kiáltja indulatosan, s fúj, mint a nekidühödött vadkan.

- Csak lassan Mirkó, lassan! Ne hidd, hogy megijesztesz. Tudom, hogy gyáva vagy, vetette oda a leány félvállról s a többihez fordult. Itt van Sugár, a vajda?

- A vajda amott fekszik a sátra előtt. Mit akarsz tőle? Mi közünk mi nekünk ezentúl te hozzád? - szólt az egyik marcona alak nyersen.

Mirkó vérszemet kapott. Főlemelt ököllel ment neki Helának. Te mondod, te, hogy gyáva vagyok?! Hát ki maradt melletted utolsónak? Hogy verjen meg a...

Nem folytathatta. Olyan pofon csattant el az arcán, hogy egyszerre két helyen is látta a tüzet. Felhördült. A másik két cigány fenyegető arccal közeledett a vakmerő leányhoz.

- Mi az? mit csináltok? - kérdezte ekkor egy komor hang mögöttök. Mind a három cigány egyszerre kezdte a dolgot magyarázni. Helát szidták, aki keresztbe tette mellén a karját s hallgatott.

A vajda melléje lépett:

- Miért jöttél? Már senkink sem vagy. Elhagytál bennünket. Mi közöd ezentúl még hozzánk?

- Szamár vagy, Sugár. Hát nem te adtál el? felelt a leány bátran. Jól tetted! Én nem haragszom érte. Láttam tegnap a jelt az úton; a kék rongydarab a kis fakeresztben, amit leszúrtatok a csellői határdombon, megmondta, merre jártok. Hát eljöttem most az anyádhoz, Sugár. Hol az anyád? Tündér Ilona hol van? Ő tudja már, hogy keresem, hogy szükségem van rá.

Mirkónak még most is csak a maga dolga volt a fejében. Elibe állott Helának. - Úgy-e, - mondta fogcsikorgatva, jobb kisasszonynak lenni?! De megkeserülöd, te varangyos béka, te!

Ujra neki ugrott a leánynak, de most a vajda maga fogta le. - Marha! hát miért nem szúrtad le *akkor!* vagy az úrfit vagy ezt itt; - vagy akár mindakettőt. *Most* ugatsz? *most* óbégatsz? Lódúlj!

A cigánylegény, aki a Szivárgó mellett vissza akarta lopni valamikor Helát, tehetetlen dühében legalább átkozódással próbált könnyíteni magán, ha már a vajda elkergette.

- Az én kezemtől halsz meg, meglásd!

Az egyik sátor alól nyöszörgő, halk hang szólt ki: nem kell bántani a leányt; senki se nyúljon hozzá. Hadd jöjjön csak ide; már régen nézem, hogy fut, hogy majd kiszakad a lelke. Ne bántsátok!

- Hallod? szólt a vajda lecsöndesülve. Az anyám hí. Erigy.

A szél megint belekapaszkodott a sátrakba, amelyek alól kibújtak a lármára a lakók. A vitorlavászon sátorszárnyak egyre remegtek, szinte ziháltak, mintha beteg, fáradt tüdő hörgött volna alattok. A paráztűzet megforgatta, megvájta az erősödő szél; pernyeszaggal telt meg a környék.

Hela odament Tündér Ilona sátra elé. Lehajtotta a fejét s várt.

- Vezess ki, mondta a nyöszörgő hang bágyadtan, de azért parancsolva.

A cigányleány kinyújtotta mindakét kezét, magához vonta a roskatag alakot s lassan, támogatva vitte a tűz mellé.

Ha a négyezer éves egyiptomi múmiák közül támadt volna föl egy, az sem lehetett volna vénebb, rútabb. A bőr szárazon, ráncosan tapadt csontjaira. Feje alig különbözött a preparált koponyavázaktól. Az aszottság földszínüvé tette. S hozzá vak volt. És mégis volt rajta valami szép, valami megkapó. A haja. Majdnem földig érő galambősz haj borította a fejét. Olyan volt az, mintha lágyan hullámos ezüstsálak csillogtak volna sűrűn egymás mellett, százezrével, milliójával. Mintha a holdas nyári éjek báránnyelű felhőitől lopta volna a haja fényét. Ezt a rengetegbe omló ősz haját ha fölkapta a szél, úgy lengette, mintha üstökös kévéje úszott volna a fuvalmas ürben.

Egy négylábú, kurta lócát tett le a vajda az anyja mögé. Az öreg nő leereszkedett rá.

- Érzem a tüzet, - mondta, - de nem látom. Már régen nem látok semmit sem, ami van, csak ami lesz. Ami volt, az meghalt. Ki ösmerte Tündér Ilonát közületek? Meghalt! Csak a haja van meg. A puha, fényes haja. Ha rásüt a nap: csillog. Ha rásüt a hold: csillog. Milyen fekete, hosszú, nehéz!... tapintsd meg, simogasd meg leányom.

Megkereste a Hela kezét s végigsimított vele a saját fején, - gyöngéden, önmagának hízelegve; - hivalkodva, gyönyörérettel az arcán, majdnem kacérkodva.

A legelő lovak felől megint megszólalt a tilinkó. Most a szélkiáltó hangját utánozta, búsan, elhalóan. A messze mocsár felől válasz jött rá: »Pó-li! li-póli!« Talán csak a visszhang volt, vagy egy igazi szélkiáltó volt, amely árván álmodott a vizek partján.

A százesztendő Tündér Ilona Hela felé fordult. Ámbár nem látta, mégis merőn nézte világtalan szemüregével. Te gyűlölsz valakit, úgy-e? kérdezte vontatott, éneklő hangon.

Hela megrázkódott. Megszorította az öreg nő kezét, de szólni nem tudott.

- Jó, jó! folytatta az ősz csontváz eltűnődve. A kezeden át érzek és látok. Add csak ide a másikat is. Te nem férfit gyűlölsz, hanem asszonyt. Nem érzem nagyon a szíved dobogását; nem is a szerelem éget téged.

- Mama, segíts!... szólt Hela titkolódzó suttogással, hogy a közelben ácsorgók ne hallják.

Az agg nő félkörben körüljártatta világtalan szemét.

- Menjetek el mind. Sugár, vajda, vezesd el őket innen. Semmi szükségem rátok.

A puha gyepen nesztelenül vonultak arrább a cigányok. Mirkó meg-megsimogatta sajgó piros arcát, ökölbe szorította a kezét s vak dühében belemarkolt a saját hajába, azt tépte. Az én kezemtől halsz meg, mormolta magában.

- Mama, segíts! - ismételte Hela s lihegve a fölindulástól, leste, hogy mit mond Tündér Ilona, aki vakon is lát.

- Mit segítek?! Segítsek élni tenedek? vagy segítek meghalni másnak? Valakit gyűlölsz...

- Nagyon! vágott közbe Hela s szinte sistergett ez az egy szó az ajkán.

- Te a mi vérünk vagy. Tudom ki vagy. Eldobtak azok, akikhez tartoztál. A vajda a bűnös, nem te. Én nem haragszom te reád.

Hela leborult a vén cigány nő elé, átfogta a lábát, úgy ismételte sírva: mama! mama!

- Tündér Ilona a te anyád. Jól mondod. Ha nem szültelek is, el nem hagylak. Hallgass ide. A tűznek mi a legnagyobb ellensége? A víz. Akit gyűlölsz, az az égető tűz. Változzál lidércfénynyé; csalogasd be oda az égő tüzet, ahol meg kell neki halni s ahol a lidérccláng mégis tovább libeghet, élhet.

- Nem értelek, hebegte a leány.

- Most még nem, azt tudom. De ha eljön az ideje, mégis úgy lesz, ahogy én mondom neked. Te leszel a lidércfény, ami tovább libeg a vizek fölött.

- Ne fojtsam meg? Ne étessem meg inkább? kérdezte Hela száraz ajakkal, rettentő belső hévvel. Adj valamit mama, add ide a bűbajos port, amitől tíz esztendeig alszik, aki felszította és mindent hall, mindent tud az alatt, úgy kínlódik. Vagy add a vipera fogát, hadd karmolom meg vele véletlenül; hadd lássam, hogy esik össze előttem és rágja kínjában a földet!...

Félrerántotta mellén az inget s odaszorította az agg nő aszott kezét a kebléhez. Ez nem dobog neked? ez?! - mondta elfúladván.

Tündér Ilona megsimogatta a leány szive táját s mintha látná, gyönyörködve mondta: te szép vagy, nagyon szép vagy, olyan vagy, mintha kőből volnál; még csak egyet tudok, aki ennél is szebb volt valamikor. De az az egy meghalt. Csak a hosszú selymes, lágy haja maradt meg gyönyörűnek, hollófeketének. Tapintsd csak meg...

A hold sarlója kibújt a felhők közül; egy kis derengés ragyogott szét a néma környéken. Az ezüstös égi fény ráesett a vak vénség ősz fejére s elkezdett rajta csillogva táncolni.

A rommá vált, elevenhalott Tündér Ilona mellett ott állott Hela, szétnyitott inggel s megmutatta az éjszakának a saját remek kőszobor szépségét, a minél csak ezé a múmiájé volt még szebb valaha.

- Fáradt vagyok, nyöszörgött kis vártatva az agg nő. Fázom. Vigyetek el innen. A tűz kialudt, úgy-e? Valahonnan süt mégis, hidegen. Nem bírom ki a holdat. Úgy szí magához, hogy kifagy belőlem a lélek. Leányom, fektess le.

Hela megborzongott. Összehúzta az ingét. Átfogta a roskadozó nőt s lassan vitte vissza a sátorba.

- Mama, suttogta útközben a fülébe, hát semmit sem adsz? semmit?

Tündér Ilona már nem felelt. Mozgott a szája, de nem tudott hangot adni. Teljesen kimerült; - elaludt.

Hela letette csöndesen, gyöngéden, a fekvő helyére, mint a gyermeket. Aztán kisurrant a sátor alól.

A vajda ott állott megint a kialvó pislogó tűznél. Hela odament hozzá.

- Isten áldjon meg, Sugár, mondta.

A vajda nem fogadta a köszöntést, hanem azt kérdezte: - Hová mégy most? Nem gondoltad meg, hogy jobb vón tán itt maradni? Visszafogadlak, gyere.

Hela megrázta a fejét. Mirkó miatt sem lehet, tudod, 'iszen megölne, véretem inná minél előbb.

A bozontos fejű, zömök cigány közelebb lépett Helához. Bolond vagy, mondta. Ha akarsz, megfojtom Mirkót még az éjszaka. Úgy is csak ver vele az ördög, amióta te nem vagy már itt. Iszik és örökké késsel hadonász. Azt fogják hinni, hogy nekem jött megint, mint egyszer nem régen. Beledobjuk aztán a Szivárgóba, vagy elássuk a vadvizek közé, ahol száz esztendő múlva lelik majd meg.

- Nem azt mondom én teneked Sugár, hanem, hogy menjetek innen minél hamarább, minél messzebb. Négy csendőr szállt meg ma este Csellőn.

- Bizonyosan láttad!? Nem hazudol?! kérdezte a vajda, elfojtott, ijedt hangon.

- Minek hazudnám neked? Bánom én azt, hogy ti itt vagytok-e, vagy másutt?! A ti véretek vagytok, hát jó akarok lenni hozzátok. Nincs tovább.

Azzal elosont s eltűnt, mint az árnyék.

A vajda nem állta többé útját.

Hela az éjszaka csöndjében hallotta, hogyan kezdik a cigányok terelgetni a gebéiket; hogyan szedik föl rongyos sátraikat.

- Reggelre messze lesznek innen, susogta önmagának. S megindult vissza, nyugat felé.

Pistukának szerep jut

A Belzebúb-katasztrófa mégis csak fölizgatta Nórát. Amint Zalártól Szikra Pistával hazafele ment Sárdyékhoz, valósággal kilelte a hideg. Az ex-kapitány minden hóbortja sem tudta magához téríteni. Pedig Pistuka ennyit még nem udvarolt nőnek, amióta a csöndes pusztai életbe visszavonúlt. Különben is az egyetlen asszony, akivel szabadszólása szerint társalogni mert, Bakányiné volt. A derék asszonyság nem igen jött zavarba, akármily vastagon kurizált is neki a *vitéz*. Legfeljebb nagyokat kacagott s azt mondta refrénül: maga számár!

Amíg a kondori pusztáról Csellőre értek, Pistuka valósággal és félreérthetetlenül szerelmet vallott az aranyhajú nőnek. Nóra alig hallott valamit abból. Keveset felelt az ostobaságokra, ezt pedig Pistuka inkább jó jelnek vette, semmint rossznak.

Otthon azután sietett a szép vendég lepihenni.

Irénye részvéttel és ijedten vállalta magára az ápolás föladatát. Sárdyné pedig intett Pistukának: - Gyere csak, beszédem van veled.

Titkolódzás volt a tekintetében, ami Szikra Pistát ugyancsak kíváncsivá tette.

Alighogy egyedül voltak, így szólt hozzá Sárdyné: - Tudod úgy-e, hogy ennél a háznál nekem van legtöbb eszem? Tulajdonképen én vezetek mindent. Az én tudtom nélkül semmi sincsen. Ezt már megszokhattad. Most hát légy szíves édes rokonunk és engedelmeskedjél nekem vakon, abban a tudatban, hogy nagyon fontos, nagyon életbevágó dologról van szó. Reményilem megtisztelésnek veszed, hogy az uram helyett hozzád fordúlok. De lásd, így nem csak kevésbé feltűnő minden, hanem elkerülöm azt, amit szintén elég kényesnek tartok, hogy az én jó, de néha kissé együgyű öregemet már most be kelljen avatnom. Majd eljön az ideje annak is.

Pistukát szinte lesújtotta ez a bevezetés. De egyszersmind föl is emelte. Hajh, milyen érdekes egyéniséggé vált rögtön a saját szemében! Arca nagy komolyságával jelezte, hogy várja a parancsot, mint régente, katona korában.

- Ahhoz, amit én most rád bízok, a legnagyobb bizalom kell egymás iránt, mindkettőnk részéről, kezdte Sárdyné.

*

Azalatt, amíg Csellő úrasszonya kitüntető bizalmára méltatja rokonát: nézzünk bele egy-egy szempillantással azokba a rejtelmekbe, melyeket az emberi lélek mindenkor csak magának szeret megtartani; amikről senki sem szokott beszélni, nyilatkozni s amik csak a tűnődésekben mutatkoznak igazi őszinteségekkel.

Ha Zalár még tovább is írta volna a naplóját, ma este bizonyosan ilyesmiket jegyzett volna bele:

»A sors, úgy látszik, föltette magában, hogy nagy komédiái egyikét játssza el velem. Kezdek hasonlítani a kínai elitélthez, akinek vízbe kell fúlnia s akit mindannyiszor újra lebuktatnak hóhérai, amint egy másodpercre fölszínre kerül.

Nem volna fölöttebb nehéz, úgy nevezett kemény férfinak lennem, aki mindennel dacol és mindent maga alá tipor. Az erőt (vagy tán a hiúság e gyengeségét?) érzem magamban erre. De mit érnek vele? Azt, hogy megint csak szenvednék s még az a vígasztalásom sem lenne, hogy szenvedésem okát másban keressem, ne önmagamban. A magam ereje (!) ölne, gyilkolna akkor.

Nóra, ez a titkos, kiszámíthatatlan, megösmérhetetlen asszony az én átkom, tudom. De azt is meg kell vallanom önmagamnak, hogy az üdvösség forrása ő benne van. Az édes mérgek mérge, amitől némelyik megőrül, a másik meghal. Én velem ugyan mindakettő megeshetik még. És lám, ez a gondolat nem ijeszt meg. Kinek tartozom én ma valamivel? Senkim sincsen. Jogom van elpusztulni. Aki a boldogságot hajszolva múlik el: lehel azt elítélni? Az emberek sokszor kimerülnek, elesnek, semmivé válnak a dicsőségért vívott harcaikban; aki célt ér közülök, az fáradt és izzadt homlokára megkapja a babért. De hát van-e méltóbb célja a küzdelemnek annál a boldogságnál, amit a nő adhat? Ebben a boldogságban van az emberi nem egész élete, jövője. Mit érnének a hősöknek, a költőknek, a föltalálókknak, a szent életűeknek emelt szobrok, ha nem volna szerelem, ami biztosítja az ember szívének nagy lángolását, amelyből az igazi isteni szikra kipattog az utód lelkébe. Hisz' a szerelem egyik legszebb szépsége, hogy megmagyarázhatatlan titkos erővel hat az általa támadó új nemzedékre.

Minden, ami tiszta, egészséges öröm, *lehet* igazi cél. S minden ember akkor él legbölcsebben, ha a becsületes örömeiből annyi részt biztosít magának, amennyit csak tud. Nem képzelek ostobábbat, mintha valaki jelszóul mondja ki, végső célul tűzi ki az örömtelen küzdelem. Nincs hazugabb frázis, mint az, hogy csak másokért élünk. Azon a szűkkörű kapcsolaton kívül, ami a legszorosabban egymásra utalt emberek közt van s amelyben a szülő a gyermekéért is él: mindenki elsősorban önmagáért küzd, nem másokért. Ez az igazság. A maga boldogságát pedig senki sem keresheti a más érzése szerint. A szenvedélyes vadász bolyong a rengetegben és sem arról nem bizonyos, nem tépi-e szét valamely vadállat; sem arról, hogy nem zuhan-e le a szirhasadék közé vagy nem téved-e el úgy, hogy ott vész. És az ő bére minden esetben mégis a csudáltatás. Hát én megvetett lehetnék azért, hogy kergetem, lesem a szerelem boldogságát, ami, szerencsétlenségre, énnekem csak a bizonytalan ingó lápokon jelenik meg?

Azt hittem, meggyógyultam. Egy szelíd, édes gyermek volt az orvosom, aki visszacsalogatta számomra az égből azt az elvesztett hitet, amit a férfi az ő asszonya iránt mindig érezni akar; s most eljött megint a régi bűnöm és azt követeli, hogy vétkezzem - ő érte!

Az iszákos, aki minden erejével fölteszi magában, hogy meggyógyul s lemond a bűnéről: hova jut, ha újra megízleli a gyönyörűsége mérget?! De hát volt-e a világon olyan lelki iszákos, mint én, aki úgy szomjazta volna a mámort, a szerelem mámorát?! S most újra visszaestem; - az édes, felséges mérget újra megízleltem«...

Nórának ezek a gondolatok égtek a lelkében: »Meg vagyok átkozva; egy hajsza az életem; a bizonytalanságok cél nélkül sodornak; de én csak azért is bízom magamban s abban a titkos erőben, amit néha szinte kisugárzani érzek magamból! de aminek sem forrását, sem okát nem ösmerem.

Néha azt hiszem, a világot is meg tudnám hódítani. Néha gyermekes föladatnak látszik előttem, hogy mindent elérjek, amit akarok. Ilyenkor talán nem is egész józan az elmém, úgy tudok dobzódni a bennem rejlő hatalom érzetében. S mégis, elég egy pillanat, hogy megsemmisülve essem össze; hogy a lelkem fenekén fölsikoltsak s átkozzam azt a megmérhetetlen gyöngeséget, ami a hatalom érzetének gyors eltűnése után rögtön betölt.

- Átkozok ilyenkor mindent, - és menekülnék az egyetlenhez, akiről tudom, hogy szeretett. A pokol elrabolt tőle engem. Szeret-e azóta úgy, hogy mégis úgy legyen minden, ahogy én akarom?... Talán! - Ma megint éreztem a csókját! És hányt-vetett nyomorult életem igaz örömei visszatértek emlékezetembe.

Ha őt vissza tudom hódítani, ha ő megmásíthatatlanul az enyém: akkor talán véget ér az átok, a hajsza, a bizonytalanság s az ördög hatalma rajtam.«

*

Pistuka roppant komolysággal lépett ki a Sárdyné szobájából. Egészen át volt szellemülve. Megcsókolta rokona kezét s ünnepélyesen mondta:

- Nem fogsz bennem csalódni, Teréz. Belátom, hogy ezt a földadatot kívülem másra te nem bízhattad volna. Még ma éjjel indulok és sietek vissza, ahogy lehet.

Egy óra múlva Sárdy, aki éppen lefeküdni készült, arra neszelt, hogy egy szekér robog ki az udvarról.

Fogadok, mondta magában, hogy az a gaz Pistuka megint Cégérdre megy s elferblizi az utolsó garasát is. Eh, bánom is én, tette hozzá ásítva s erszényét az asztalra dobta.

Abból kiesett az a szilvamag, amit a Nóra emlékére őrzött.

- Hm, gondolta Tamás úr, a kemény magvat forgatva ujjai közt, ez a szilva ugyancsak savanyú volt. De az az asszony, aki megtréfált vele, nagyon édes!

Másnap délelőtt újra látták Zalárt a csellőiek. Az első, aki a jól ösmert homokfutó robogására kisietett, Irénke volt.

Zalár azt gondolta, hogy a kis leánytól bizonyára legkönnyebben tudhat meg egyetmást, anélkül, hogy kérdezősködése gyanút keltene s így a megkönnyebbülés örömeivel sietett feléje. Nem nagyon szerette volna, ha az élesszemű Tera mamával találkozik először.

Irénke félreértette örömét s pirúlva, dobogó szívvel, alig hallhatóan mondta:

- És mégis annyi ideig el tudott lenni nélkülünk!...

- Mi újság? Hogy vannak? kérdezte Zalár, rosszul palástolt türelmetlenséggel.

A leányka tekintete kissé elborult.

- Maga Nóráról szeretne hallani, úgy-e? Hála Istennek, semmi komoly baja. Csak megijedt. Pistuka bácsi elmondta, hogyan történt a szerencsétlenség. De lássa, jó az Isten.

»Jó az Isten!...« visszhangzott a Zalár lelkében. Átcikázott agyán, ami tegnap a kondori pusztá nagy kertjében történt s lesütötte szemét az ártatlan kis leány előtt, akinek tiszta tekintetét e percben nem bírta kiállani. Úgy érezte, hogy kegyetlenség lenne, ha Irénkét most meg nem vigasztalná. Annyit már tudott, hogy a csellőiek véletlen balesetet látnak a tegnapi veszedelemben s hogy Nóráért nem kell aggódnia. Most hát a látszatért is tehet valamit.

- Én nem csak a vendégökről kérdezősködtem, mondta, hanem mindnyájokról. A barátnéja bizony engem is megijesztett, de ha idejövök, az nem ő miatta van, higgye el.

S hogy bebizonyítsa szavai igazságát, karját nyujtotta Irénkének és elindult vele a kert felé, mert jövet, a könnyű bricska bakjáról a sövényen át belátott oda s észrevette a veteményes táblák közt Sárdy mamát.

- Jobb, ha a menyecskét nem háborgatjuk most, - magyarázta. Neki legtöbbet érhet e pillanatban a pihenés.

Két perc múlva már egészen elfeledte Irénke azt a nyilaló fájdalmat, amit akkor érzett, amikor az villant meg lelkében, hogy Nóra miatt jött most ide Zalár.

- Hol van a talizmánom, rossz ember? - kérdezte oly hangon, amiben sokkal több volt a kedveskedés, mint a szemrehányás.

- Talán visszakéri? - kérdezte Zalár neheztelve.

- Nem, nem! - csak maradjon magánál, - mondta Irénke, boldog remegéssel a szíve mélyén. Majd egyszer visszakövetelem.

- S ha én nem adnám oda többet?

Zalár maga is megijedt attól, hogy ezt a kérdést ilyen szelesen kiszalasztotta ajkán. Hisz' ezzel többet mondott, mintsem szabad volt. Nem is értett alatta semmi különöset. Csak elgondolta, hogy most olyan időket él át megint, amikor szüksége volna valami jó szellemre, aki egy kicsit ő helyette is résen legyen,

Jó, hogy Sárdy mama eljők jött s megjelenésével eloszlatja a leánya zavarát. A szegény gyermek igazán nem tudta, mit válaszoljon; - de abban a tekintetben, amit Zalárra vetett, egy egész imádságos könyv áhítata volt.

- Derék, hogy újra látjuk, Zalár, kezdte a tisztességes asszonyság; legalább megkíméli Tamást a levélírástól. Tudja, az uram a világ legrestebb pennaforogatója. Szombaton megint átjönnek Bakányiék; vadászni szeretnének a Szivárgóban, arra kéri magát az asszony, hogy lássa szívesen őket. Csigolya Muki pompás halászlét tud főzni, talán foghatna Gyurgyalag akkora halat.

- Reményem, a csellőiek is ott lesznek; az én csónakomban Tera néni Irénkével együtt pompásan elfér; Gyurgyalag hajtja a csónakot...

- És maga lesz a mi vadászunk, vágott közbe Irénke, tapsolva örömeiben.

Zalárnak eszébe jutott Nóra, de nem ronthatta el a kis leány kedvét.

- Természetes, mondta, annyi vidámsággal, amennyi nem is volt most tőle egészen őszinte.

Tera mama tartózkodó álláspontot foglalt el, mint tíz eset közül kilencszer rendesen. - Majd meglássuk, majd meglássuk, ismételte. S közben szokatlanul komoly vonás jelent meg az arcán. Aki a lelkébe látott volna, ezt a gondolatot olvashatta volna benne: - ki tudja, mi minden nem történhetik szombatig, várjunk egyelőre!

Nóra talán megérezte, hogy ki van itt, vagy megsúgta neki valaki. Már jött a széles úton, mely a virágágyak közül s a gyümölcsösön keresztül ide vezetett a konyhakertbe. Halvány volt, de azért elég élénk. Kezet nyújtott Zalárnak s el kezdett neki hálálkodni azért, hogy tegnap úgy ápolta. Aközben elmondta hamarjában, odavetve, az egész balesetet. Zalár megértette, hogy ez az elbeszélés tulajdonképpen ő neki szól. A szemével s az arcjátékával megmagyarázta az aranyhajú asszony. »Jól figyelj minden szavamra s ahhoz alkalmazkodjál, amit én mondok.«

Zalár úgy hallgatta, mint aki érzi büntársi mivoltát. De ezt a szövetséget még az élete árán is eltitkolta volna azok előtt, akikhez Nóra most beszélt. Ahogy a fuvolahangú asszonyt nézte, megmagyarázhatatlan szorongás támadt benne. Mi lesz ennek a vége? Ez a tétova kérdés zaklatta, anélkül, hogy feleletet bírt volna adni önmagának. A megkísértetés legnehezebb pillanatában nem volt elég erős és most késő a védekezés. Mitől is védekeznek? Attól, hogy a *legédesebb* valahogy az övé ne legyen többet? Nem lenne emberi, nem lenne józan, ha csak meg is próbálná a tegnapi nap után. Még férfias sem lenne. Igen, ha mindjárt, az első percben örökre elfordult volna szomorú és mégis gyönyörű emlékeinek e bűbajos kísértetétől. Csak-hogy nem ezt tette. Az első pillanattól kezdve ingadozott, mint akinek nemcsak ereje nincs, hanem inkább titkos óhaja az, hogy bárcsak ne bírna vágyaival.

És most úgy halad tovább bizonytalan útján, mint az ingó láp süppedő felületén szokott, a Szivárgóban, ahol megállni nem szabad, mert a vízínövények összefonódott vékony gyökerei mindenütt leszakadhatnak alatta s akkor elnyelné a mélység, összeborúlna fölötte a láp s csak egy megszűkülő lék mutatná ideig-óráig, hogy hová lépett utoljára az ingovány félelmes területén.

Az őszi nap hiába ragyogott remek halványsárga világításával. A felhők, amelyek az ég aljáról lassan emelkedtek ki: bozontos fejöket egymásnak feszítve, elfogták apránként az ég kékségét, mintha az elmúlt nyár utolsó viharát hoznák vissza magokkal még egyszer.

Egy pillanatig arra gondolt Zalár, hogy minden erejét összeszedi és csakugyan nem jön ide többet. Eltűnik, elutazik; senkinek sem mondja meg, hova megy, mikor jön. Menekül Nóra elől; vagy még igazabban: menekül saját maga elől. És aztán, hogy már látta is magát, mint Ahasverust: elrémült a roppant egyedüliség képzeletétől. Átélni még egyszer azokat a rettentő órákat, amikor régen, az asszonya nélkül maradt?! Örültség, hogy valaki ilyen inkvizíciós kínokat találjon ki a maga számára! Igen, volna egy módja a bujdosásnak, a soha meg nem szűnő meg nem unható bolyongásnak: ha Nórával együtt indulna neki a világnak, a látszólagos céltalanságnak, amelynek mégis olyan örömei lennének így, hogy királyok is megirigyelhetnék.

Ha nem lett volna itt Irén, ha nem érezte volna a saját lelke kettészakadásának eddig ösmeretlen, bolond fájdalmát: talán most rögtön megragadta volna az aranyhajú asszony karját és vitte, cipelte volna magával, az isten tudja hová. Kimondhatatlan elégtétele lett volna, ha legalább mostantól fogva zsarnokoskodhatik fölötte; ha azt látja folyvást, hogyan jár az asszony a kedvében, mintha rabszolgája volna; ha símulna hozzá szakadatlanul, mint a szerelmes nősténytigris a párjához, aki kéreti magát. De annyi melegség volt a szívében a kis leány iránt, hogy megszégyenülve gondolt rá, mennyire fájna a szegény gyermeknek, ha mindebből, ami most az ő elméjét őrli, csak egy parányit is sejtene.

Lehangolt és szórakozott maradt mindvégig, amíg együtt voltak. És ilyen volt másnap, harmadnap, negyednap. Most már az tűnt fel Sárdy mamának, hogy íme, a kedves szomszéd egyszerre mindennapossá vált nálok. Elég gyakran jött azelőtt is, de ennyit mégsem. Tamás egypárszor jókedvvel figyelmeztette a feleségét, amikor Zalárt Irénke mellett látta: de az okos, élesszemű asszony csak hallgatott. Ő maga néhány nap óta különösen kedvében járt a vendégmenyecskének; amennyire csak tehetette, mindig együtt volt a fiatalokkal. Részt vett apró kirándulásaikban; érdeklődött a legkisebb dolog iránt is, ami elfoglalta, szórakoztatta őket. Nóra mondta is egyszer: - Tera néni féltékeny rám, úgy-e? Hát ha még elszeretem Irént! Ahogy Sárdy mama e szavakra a kis leányára nézett, azt nem lehet leírni. Irén nem értette meg egészen, de ösztöne megsúgta, hogy mit kell tennie. Anyja nyakába borult s meghatottan, könnyes szemmel rebegette: - Soha *tetőled, senki, édes* mamám!

Tera mama alig bírta visszafojtani zokogását. Ő már tudta, hogy mégis lesz, sőt van is már valaki, aki az ő édes egyetlenségét, földi üdvösségét, bizony elveheti tőle, mihelyt elvenni akarja. S majd megrepedt a szíve erre a gondolatra.

Tamás úr úgy találta őket, pityeregve. Nóra az ölelkező, elérzékenyült pár láttára megijedt s szepegeve kért bocsánatot. Ostobaságot mondtam, úgy-e, édes néni? De visszavonom, ne haragudjék, kérem.

A jószívű asszony utóljára még őt is vigasztalta. Sárdy ugyancsak illegette magát, amikor megtudta, miről van szó. Hogy egy ilyen menyecske még el akar szeretni valakit?! Láncos lobogós, de hát miért nem ő rá vetette ki a hálót? Az igaz, hogy vén cápát fogna. De bizonyosan megfogná! Haj, haj!

Egyébiránt pedig nem igen ért rá az öreg, hogy mostanában sokat legyeskedjék. Pistuka már napok óta oda volt s a gazdálkodás egész terhe az ő vállára szakadt. De ilyenek is ezek az asszonyok, dohogott Tamás úr esténként, amikor fáradtan ült le a vacsorához, - se szólnak, se beszélnek, hanem a gazda nélkül rendelkeznek. Most én várhatom vissza a bonorum direktoromat, a tisztartómat, az ispánomat, aki mind egyszerre hagyott itt a Pistuka személyében.

Hogy az a vén számár is nem tudott fölvilágosítani benneteket! Persze, őneki kapóra jött, hogy egyszer a feleségem rendeletére is megboszanthat.

- Ne haragudjál apuskám, engesztelte a lázadó férfiút Irénke. Holnaptól fogva mi is kimegyünk veled gazdálkodni, úgy-e Nóra?

Tera mama nem állhatta meg, hogy ne mosolyogjon, amikor meglátta, hogyan derül ki a Tamás arca a Nóra beleegyező válaszára.

Holnap ugyan abból semmi sem lesz, mondta valamicske gonoszkodással. Hát elfeledtéték, hogy mi van holnap? Bizony-bizony, már megint elmúlt egy hét és nyakunkon a szombat. Jönnek Bakányiék! Itt lesz a neked való fess asszony, édes fiam, kacsintott tréfásan az örege felé. De még egyébbel is megörvendeztetlek. Jön ám Pistuka is. Ma kaptam tőle táviratot. Fölvált azután minden gondodban, bajodban, ne búsulj!

Tamás úr olyan mozdulatot tett mind a két tenyerével, amikor Bakányinét emlegették neki, mintha azt mondta volna: «apage satanas». De arra a hírre, hogy megjön a tótumfakja, mégis csak fölvidúlt.

- Hát mi is lesz holnap? kérdezte érdeklődve.

Irénke felelt neki s ugrált és táncolt aközben.

- Jaj apus drága, holnap mulatunk! A Szivárgóban csónakázunk; Csigolya Muki halászlét főz; de mi anyukával már elhatároztuk, hogy titokban beleavatkozunk az ellátásokba.

Tera mama közbevágott: - Itt volt ma délután a vén Gyurgyalag; jó, hogy eszembe jut. Megváltozott egy kicsit a program, gyermekeim. Se égen, se földön nincs több két csónaknál, a harmadik szétesett. Át kell engednünk a mulatságot a vendégeknek. A Zalár nagy csónakját egészen lefoglalják Bakányiék, oda kerül Csigolya is, ha neki tetszik. A kis csónakban el nem fér kettőnél több ember. Abba Nórát szántam Zalárral.

Irénke a mamájára nézett s egy hosszú pillanatig olvasott jóságos szeméből, amely ezt mondta neki: - Ne menj te én mellőlem sehová sem, édes kis leányom; bízzál meg csak a te végtelenül szerető, egyedül érted aggódó édes anyádban, hogy az van jól te neked, amit ő akar.

Az ártatlan, tisztaszívű gyermek szeme megharmatosodott, de azért mosolygott. Nem volt szomorú. Azt a harmatcöppet nem a lemondás bánata, hanem az anyja iránt érzett szeretet ragyogtatta meg pillái között.

Nóra hallgatott, mint akit mindez kevésbé érdekel; de a lelke legtitkosabb mélységében fölkiáltott: diadal! diadal!

A szivárgói vadászat

Szélcsöndes, meleg napra virradtak másnap a csellőiek. Szeptember második fele mintha megismételte volna a kánikulát. A Szivárgó mellett bágyadtan csipkedte a fűvet a kis Sámson gulyája; maga a gulyás a subáján hasalt s két könyökére támasztott fejjel nézte, hogy éppen ő feléje üget egy pár kocsi Csellő felől.

A Szivárgó nagy ere előtt, amely széles víziútként vezetett be a nádas sűrűjébe, már jó ideje ott ácsorgott a kondori fogat, amely Zalárt hozta ki, meg a vén Gyurgyalagot. Mindketten azzal voltak elfoglalva hogy a csónakokat kellőképp rendbe hozzák. A nagyobbikban kényelmesen elfért négy ember; a kisebbik ellenben kettőnél többet meg nem bírt. A nagy ér torkolata előtt, a szárazon, két korhadó, de azért eléggé lombos fűzfa borult össze; ezek árnyékában volt fölállítva a három vaslábon mozgó bogrács, amivel Csigolya Muki készült mesterkedni, halászlét főzni.

Bakányiné, aki az első kocsiiban ült, már messziről kezdett kiabálni: - Hej Sámson, hej, tereld el innen a bikádat! Ördög bújjon beléd, mit legeltetsz itt éppen most? Még nekünk talál jönni a barmod!

A kis gulyás lomhán tápászkodott föl, s csördítve, kurjongatva hajszolta tovább a jószágot. Magában morgott akközben: még ű beszél! pedig világgá menne tülle tán még Kormos is. (Ezen a néven tisztelte a gulyabeli bikát.)

A nagyhangú nő aztán Zalárnak esett neki, mihelyt megállottak a fűzfáknál.

- Szép ember, gyönyörű ember, hogy még csónakja sincsen elegendő. Most már Sárdyné meg Irénke otthon maradt emiatt. Sárdy is csak a széleken bogarászhat. Ha tudtuk volna! Hát oszt' miféle lélekvesztő ez itt? Ez a másik már tűrhetőbb; ezt szánta nekünk, reménylem. Ezzel talán csak nem merülünk el. Itt van-e Gyurgyalag, mi?! oszt' helyén legyen az esze, hallja-e, öreg. Maga különben ügyes ember. Majd kap borraivalót. Hadd lám, hol ülök én. Ott ni, azon a deszkán, a közepén; de tegyen ám rá még egyet, hallja: - nem szeretném, ha leroppanna; - azt biz' megkeserülnék mindnyájan, aszondom!

Így zsörtölődött tovább a természetes hölgy és bűzgőn rendelkezett, hogy ki hova kerüljön. Maga mellé a férjét, meg Csigolya Mukit osztotta be, aki azt állította, hogy ő jó evezős. A kormány hadd maradjon csak a Gyurgyalag kezében.

Zalár udvariasan és alázatosan tűrte a szemrehányásokat s amint a Bakányiné figyelme másfelé terelődött, rögtön Nórához fordult.

Az aranyhajú asszony igazán bájos volt. Tetőtől talpig könnyű szövetű pepita dresszt viselt: fején kis lengyel sapka volt; kemény inggalléra és kézelője, meg csokorra kötött nyakkendője olyanná tette, mintha fiú volna.

Nem szóltak egymáshoz: mindakettőnek ez volt a tekintetében: - Várj, amíg magunk leszünk.

- Induljunk, induljunk, harsogta Bakányiné; máris sokat késtünk. Mindjárt dél van. A Csigolya szakácstudományát elviheti az ördög. Majd csak abból lakom én jól, amit Teréz főz otthon. Hát bolond maga, - fordult Csigolyához - hogy azt hiszi, itt sülsz meg a maga kozmás pancsa kedvéért? Abba' kell hagyni az egész halászlét! Ki evez, ha maga kuktáskodik?

Mialatt elhelyezkedtek, folyvást beszélt, parancsolt: Te, Pali, ide ülsz mellém, balra; te körülbelül olyan nehéz lehetsz mint én. Az egyensúlyra te vigyázol, érted? Maga, Csigolya, ide ne löjjön valahogy onnan elülről. Ejnye, de veszettül inog ez a csónak, halljátok! Igen, mert az a

szeles Muki mindig fészkelődik; egyre keresi a jobb helyet; tán selyemdívánt szeretne ide is, a Mátyás király restje.

Gyurgyalag lassan taszította be a csónakot a nagy érbe s befordult vele az első kanyarodónál egy tóvá szélesedő öbölbe.

Amint Bakányiné onnan visszatekintett, látta, hogy siklik el a Zalár kis csónakja az éren, be a nádas rejtelmes világába, a szép asszonynyal.

- Az már ért a dolgához, látjátok. Az már tud a csónakkal bánni, halljátok-e? Legjobb is lett vón, ha kicseréltem von Zalárt Mukival. Hej, Zalár, ha-hó! álljon csak meg egy szóra!

Nem jött válasz. Figyelt egy darabig s egyszer csak rémülten sikoltott föl: Pali! Pali! valami mászik rajtam; Jézus! piócákat érzek, piócákat!... Pali ijedten nyomozta a vérszopó bestiákat s végre diadallal húzott elő a csónak aljából egy indiskrét nádgyökeret, amely a felesége cipője köré tekerődött volt.

Bakányiné megkönnyebbült, de azért dühös volt. Mi az ördögnek ijesztgeti ilyesmikkel az embert, fordult Gyurgyalaghoz, aki nagy szemet meresztett erre a különös és méltatlan szemrehányásra.

- Hát mér' olyan csiklandós a ténsasszonyka; mondta kissé hányiveti hangon s az öreg cselédek bizalmaskodásával tette hozzá: egyem a lelkit.

Bakányiné nem neheztelt meg. Inkább valami kellemeset érzett arra, hogy ténsasszonykának szólítja az öreg, éppúgy, mint ezelőtt húsz esztendővel. Akkor ő még csinos menyecske volt; de Gyurgyalag akkor is ilyen ráncos, ősz legény vala bizony, akit bácsinak illett szólítania. S ennek a szemében ő még ma is a régi! Hogy az isten is áldja meg érte.

Messze, a nádasban, lövés hallatszott. Mintha egy nagyot roppant volna valami a föld gyomrában, úgy mordult föl a hang, röviden, hevesen.

- Lám, ni, - Zalárnak már szerencséje akadt, - szólalt meg Bakányi Pali irigykedve.

- Az nem Zalár úr volt, magyarázta Gyurgyalag; Zalár tekintetes úr még nem lehet olyan messze. Ha ő lútt vóna, akkor zúgna, sisteregne itt a nádas; akkor visszhangja vóna a pukkánsnak.

Zalár csakugyan nem sokat törődött e percben a vadászattal. Egy keskeny lápi ösvényen állott meg a csónakkal: feje fölött szinte összeért a nád; a barna mocsárvíz pedig tükröt tartott a csónakban ülő asszony elé, amint lenézett bele. A csónak körül, ahol a nádfal megmozdult volt, zümmögő szúnyogok jajgattak, sírtak.

Nóra összetette a kezét. - Menjünk ki innen Jenő, hisz' itt még meg sem ölelhetlek, súgta lágyan, mintha a nádas beszédét tanulta volna el.

Zalár lenyomta a tolórudat az iszapba s elindította a csónakot. Látszott rajta, hogy nem akar időt veszteni. Máskor, ha maga járta itt a láp útvesztőit, órákig el tudott merengeni a mozgó zöld árnyék játékán; nézte a víz mélyéből visszaverődő képét a nádasnak; hogyan kígyóznak a ringó hullám keblén az eltűnő meg újra fölmerülő nádszálak, melyek a víz fölött, a valóságban, szinte mozdulatlanok voltak, míg a ringó vízben szakadatlanul csavarodtak, furakodtak árnyalakjokkal fölfelé. Most mindez nem érdekelte. Vadrucahajók emelkedtek ki az útjába eső kis rónavizekről, oda sem hederített. Szinte suhant csónakjával, mint a sirály a víz fölött. S egy fordulónál Nóra csaknem fölsikoltott. Ott látta maga előtt a szétnyíló nádas partján túl a két nagy fenyőfát, amely a Zalár csendes kertjének a végében állott őrt.

Néhány perc múlva halk neszszel érte a csónak a partot. Zalár föllállott s körülnézett. Aztán kezét nyújtotta Nórának s kiemelte a gyepre. - Itthon vagyunk, mondta, titkolódzva.

Az evezőt s a tolórudat ledobta a csónakba, aztán a kert alatt, a burján közt, karonfogva vezette tovább az asszonyt, aki szorosan simúlt hozzá.

Az istálló mögött egy félholdnál területen sűrű faiskola volt. Csupa akác. Alig lehetett közte járni. Itt megállott Zalár s egy csonka fatörzsre ültette le Nórát.

- Nem akarom, hogy meglássanak, mondta elfojtott hangon. Várj meg itt! mindjárt visszajövök érted.

Nóra magára maradt. Nagy csönd vette körül. A sűrű zöld lombok egészen elfödtek, de ő előle is elfödtek mindent. Összerezent, amikor nem messzire tőle egy gyöngytyúk kezdett kiabálni, élesen, rikácsolva.

- Eső lesz, gondolta magában. Csellőn már megtanulta, hogy ezt jelenti, ha lármázik a gyöngytyúk.

Szokatlan nagy volt a forróság. Ha nem lett volna a helyzeténél fogva izgatott, talán ledőlt volna a gyepes földre s bágyadtan húnnya volna le a szemét, annyira vágyott néhány percnyi pihenésre.

De már késő volt, mert lépések közeledtek. Furcsa, könnyű, moszatoló lépések, aminők a kullogó rókaé. A sűrűségben meg-megszűnt a mozgás, meg újra elkezdődött. A gyöngytyúkok fölriadtak s gyors futással, mint a menekülő fácán, surrantak el a faiskola bozótjában, láttatlanul.

- Ez nem Zalár, mondta magában Nóra, élénken figyelve, mialatt a lélekzetét is visszafojtotta.

Egyetlen keskeny nyílás volt a sűrűség közt, amelyen néhány ölnyire beláthatott a fiatal fák közé. Ösztönszerűleg szögezte oda tekintetét.

A gyanús, halk lépések újra megindultak. Így csak olyan valaki járhat, aki rosszban töri a fejét. Nórán végigborzongott az az érzés, hogy egészen egyedül van s meg sem mert moccani. Torka összeszorult. A másodpercek mintha megannyi örökkévalóságig tartottak volna.

Most szétnyílt oldalvást a bozót s egy kormos, fekete fej tűnt elő közüle. Utána következett az egész alak. Egy kígyószerű mozdulattal tovacsúszó cigány alakja. Szemét kimeresztette, előre figyelt, még szimatolt is, mint a lesben álló vadállat. Aztán folytatta útját, be a sűrűbe, anélkül, hogy észrevette volna azt a halászápadt női arcot, amely alig három ölnyire volt tőle egy buja akácbokor mögött.

Az istálló felől erős morgás, azután mély, buffogó ugatás hallatszott. Egy nagy, haragos kuvasz ugrott be a faiskola túlsó végébe. De nyomban elcsittította a mérges állatot egy parancsoló hang. A Zalár hangja volt az.

Nórának a szívéből százmázsás kő esett le. Pihegett, úgy leste, hadd térjen vissza elakadt lélekzete. Hallotta, hogy ott, amerre a cigány ment, gyors futással inal el valaki. A másik oldalról Zalár jött, sietve.

Amikor odaért, ahol Nóra várta, az asszony remegve mondta:

- Nem láttad? nem vetted észre? Ó de csúnya fekete ember volt! Hogy villogott a szeme!... nagyon féltem!

Zalár elborult arccal, de meglepetés nélkül hallgatta. Egyet füttyentett. Arra a nagy kuvasz keresztül csörtetett a bozót, hozzá. Zalár lemutatott a földre s halkán uszította a lompos ebet: ksz-ksz! A kuvasz nehézkesen, de buzgalommal fordult egyet-kettőt, nagyot buffogott, amikor arra a pontra ért, ahol a cigány a bokrok közt átsiklott, s aztán vad ugatással rohant be az akácosba.

- Arra ment, mondta Nóra, még most is riadozva.

- Ne félj tőle, csittította Zalár, ha Boglyas utóléri, majd elbánik vele.

De azért magában mégis elkomolyodott. Alig egy hete harmadszor hallott erről a kóborló cigányról. Mit kereshet ezen a környéken, ahol csak veszedelem érheti a bőrét?

Megsimította a homlokát. Eh, mondta fönnhangon, most ne törődjünk vele. Gyere; senki sincs utunkban; eltávolítottam a közelből mindenkit.

És azzal sietve, óvatosan vezette az asszonyt, körül a kert mellett, be, a néma, nagy házba, ahol kívülük most senki sem volt.

*

Nóra pihegve állott meg a dolgozószoba nagy íróasztala mellett, amelylyel szemközt a hársfa lombja látszott odakint. Körülnézett. Valami árnyalatával a szomorúságnak s a meghatottságnak mondta: itt lakol hát, Jenő!

Zalár bólintott. - Elég egyszerű, úgy-e, mondta, oly hangon, amely a szívébe nyilalt az asszonynak.

- *Akkor* is egyszerű volt, szólt Nóra elmerengve. S fürkésző tekintettel folytatta: nem látok virágot.

- A te időd óta nincs virágom.

- Az én időm óta!... Jenő, meghasad a szívem!

Eltakarta az arcát; úgy rémlett Zalárnak, mintha ingadoznék. Odasietett hozzá s megölelte. Közönyös akart lenni, de nem tudott. Úgy szeretett volna beszélni a régi dolgokról, mintha semmi felindulást sem okozna már neki az emlék; de nem bírt.

- Eléggé remete-lakás, úgy-e? kérdezte.

Nóra átfonta a nyakát mindakét karjával. Szegény! súgta a fülébe, s Zalár érezte, hogy meg nedvesedik az arca, amint az asszony hozzásimúl.

- Hol az ágyad? kérdezte Nóra kisvártatva s kíváncsian jártatta végig tekintetét a garçonlakáson.

Zalár a szomszéd szoba felé mutatott.

- Látni akarom, gyere.

Megfogta a Zalár kezét s ő ment elől. Tágas szoba volt az is, mint a falusi régi házak szobái rendszeren. A legszükségesebb bútordarabokon kívül nem volt benne egyéb. Az egyik sarokban egy ócska, széles ágy gúnyasztott. Az éjjeli szekrénykén két gyertya közt egy kicsi arckép-állvány tűnt fel Nórának. Oda akart sietni, de Zalár elfogta, megállította. - Azt nem engedem, azt az egyet...

Mennyire rosszul ösmerte ezt az asszonyt, ha azt hitte, hogy e pillanattól fogva még egyébbel is törődik itt, mint éppen azzal az egygyel! Nóra összetette a kezét. Ezt a mozdulatot még nem feledte el Zalár. Sem azt a tekintetet, amivel az asszonya az imádkozó könyörgéseket kísérni szokta valaha. Szeme a Madonnáé volt ilyenkor; félig nyitott szája pedig az ördög tüzét lihegte.

- Engedd, hadd lássam azt a képet, engedd!

S minthogy Zalár még folyvást tiltakozott: rákapaszkodott újra, s addig küzdött a puha ölelések fegyverével, amíg ott volt már a szája egy vonalnyira a Jenőétől, s ekkor ismételte esdeklő, akaratos, illatos, szomjas ajakkal: engedd!

Zalárnak úgy dobogott a szíve, mintha első szerelmi légyottján lett volna. Két kezével bele-túrkált az asszony sárgaselyem hajába s odaszorította magához, éppen a szájához. És ekkor elkezdtek remegni mind a ketten, mint a nyárfalevél. Nóra valamit akart mondani, de nem tudott. Ott volt a Zalár karjában, mintha meghalt volna. Mialatt Jenő majd összetörte ölelésével: elbágyadva a szerelemtől csak gügyögött, szepegett.

A félhomályos, kimondhatatlanul csöndes szobában olyan hangok támadtak, mintha haldokló madárcák cippannának ki egy lángtengerből.

A boldogságnak ez a fajtája már nem is öröm volt többé, hanem szenvedés. Negyedfél év sóhajto s rettegő nélkülözése, búbánata, mulasztása, vágya, sóvárgása, jajgatása, csalódása, mind-mind bele akart tolakodni ebbe az egyetlen pillanatába a visszatérő üdvösségnek. És mind a kettőjüknek több volt a kínja ebben a rég ösmert, soha el nem feledett, de annyi tengerideig szünetelt ölelésben, semhogy a véget nem érő csók, amivel megőrijtették egymást, el bírta volna feledtetni velök: mit veszettek, távol egymástól, egymás nélkül.

Amikor Zalár szinte tántorogva a mámortól az ablakhoz rohant, hogy egy kis levegőt engedjen be a körülötte égő pokolba: maga dobta oda a félig alélt asszonynak azt a kis arcképet. Nesze, nézd meg; ...bánom is én már; - ...törődöm is én már valamivel ezen a világon!...

Nóra mohó tekintetet vetett a képre s akkor lerogyott Zalár elé és elkezdett sírni, kacagni és csókolta a lábát az emberének, úgy ujongott föl hozzá:

- Uram, egyetlen drága uram nekem; méltatlan vagyok hozzád! te istenem, megváltóm!

Minden szava elcsuklott a nagy megindulástól; és Zalár ahogy ott állott előtte egyenesen: összeszorította a fogát és két öklével belevágott a saját zúgó fejébe, úgy zokogott föl behunyt szemmel, szétrepedéssel fenyegető mellel az égre.

Annál pedig nincsen borzasztóbb, mintha az igazi férfi sír. Attól nemhogy megolvadnának a kövek, mint az asszonyok könyétől; hanem az sem volna csuda, ha fölszakadnának szilárd alapjokról kinyokban, és dühöngő, öldöklő rohanással zúgnának végig a bércek oldalán és belevágódnának titáni erővel a tengerek vizébe, hogy ne hallják a rettenetes hangot: a férfi zokogását.

Nóra fölugrott a földről. Ő már nem sírt. Egy pillanat alatt le tudott csillapodni. Mi volt az ő baja ahhoz képest, ami most *ennek* a szívére itt megrepesztetni készül?! Elkezdte Zalárt simogatni, rázni, élesztgetni, Jenő! hallgass el, Jenő! a mindenható istenre kérlek. Megbolondulok, ha ezt a hangot hallom. Beismerek mindent, csak hallgass el már. Én vagyok a világ legnyomorútabb teremtese; hogy el tudtalak hagyni! Ver érte az isten! Ver mind a két kezével! Jaj, ha én még egyszer bűnbocsánatot kaphatnék tetőled! ha te engem még egyszer úgy tudnál szeretni, mint régen!

Zalár megrázkódott. Elhallgatott. Mintha nehéz álomból ébredt volna, úgy nézett az asszonyra, aki szétbomlott hajjal könyörgött hozzá.

Ami nagy szomjúsága volt az imént az már nem égette. Eloltotta azt a negyedfél év előtt megismételt csók. S lelkében annak a kínja tört ki megint az imént, hogy át- meg átjárta egy szörnyű bizonyosság; az, hogy újjá születhetik a világ, előlről kezdhet az uristen mindent: *ez* nem az a Nóra többé, aki volt, mielőtt tőle olyan kegyetlenül elment.

Ennek a tudatnak a fájdalma, ennek a bizonyossága alázza meg, törte meg az imént. És most is vergődik a kettős érzés között, amelynek egyike mégis csak meggyújtja benne a lávát ennek a asszonynak a közelében; de a másika az emlékezés viharát ébreszti föl nyomban és ez a vihar még a lávát is megforgatja, végig korbácsolja, büntetlenül. Benne nem eshet kár soha.

Az asszony utolsó feljajdulása zúgott a fejében: »jaj, ha te engem még egyszer úgy tudnál szeretni, mint régen!«... Erre felelt: - Úgy szeretni pedig én már senkit sem tudok ebben az életben, Nóra, még téged sem.

Az asszony búsan hajtotta le a fejét. Zalár hallotta, hogy csöndesen sír. De nem érzett iránta semmi különös részvétet. Nem hal bele, gondolta; aztán van is mért sírnia. Ez az óra talán a vezeklés órája. Hadd legyen hát teljes a vezeklése.

- Gyere, mondta, most majd én számolok be neked arról, amit te alig ösmersz.

A titkos szekrényből kivette naplóját s leültette Nórát maga mellé. Aztán el kezdett neki részleteket olvasni fel a múltból.

*

Órák teltek az alatt, hogy mindez történt. Az idő megváltozott odakint. A nagy forróságot egy-egy hirtelen feltámadó szélroham enyhítette. Kezdett az ég alja felhősödni.

Bakányiné már tökéletesen agyonkiabálta a környezetét. Szidta valamennyit, mint a bokrot s ezúttal volt is némi igaza a kitűnő nőnek. Az ura tudniillik nagy ostobaságot követett el. Szenvedélyes puskázó lévén, rávette Gyurgyalagot, hogy vigye be őket valahová a síkvizek egyikére, ahova szeret járni a ruca; ő pedig, - már mint Gyurgyalag, - a zsombik hátán tegyen egy körutat, hogy a mély hasadékok közt pihenő kacsákat fölzavarja.

Gyurgyalag régen elment s vagy ott veszett valahol a járhatatlan lápi dagasztóban, vagy nagyon is buzgón fogta föl a dolgát, csak hogy egyáltalában nem mutatkozott. Pedig Bakányiné már majd hogy meg nem halt unalmában és éhségében.

- Látod Pali, mindig is ilyeneket csinálsz te, hallod. Most oszt' aszondom, vége legyen annak a hiába való durrogatásnak s engem innen valahogy kivigyetek, rendelkezett fokozódó türelmetlenséggel.

A két férfiú szörnyen meg volt akadva. Kivitték volna őket az indulatos úrnőt szívesen, de szégyenszemre kitűnt, hogy egyikök sem tud kellőképpen bánni a lápi szerszámokkal, s ami még rosszabb, az utat sem ösmerték.

Mindazonáltal megkísérelték a szabadulást. Vaktában visszaindultak s Csigolya Muki szörnyű csápolást művelt az evezővel, úgy annyira, hogy mind belehányta a vizet a csónakba.

- Jesszus! elmerülünk! sikoltozott a sportkedvelő hölgy és kiragadta az evezőt a barátja kezéből. - Iszen maga még soha életében sem evezett, vallja be! forgatta kémlő tekintettel.

Muki lesütötte a szemét s így szólott: bevallom, nem eveztem biz' én.

Csak egy csöpp hija volt, hogy a föllázadt úrnő végig nem simított rajta az evezővel erre a nyílt beösmérésre.

- De az ebadtát, engem most innen kivigyenek, aszondom, egy-kettő! Ha megharagítanak fölborítok mindent! Itt veszünk, aszondom!...

Szinte reszketett a szája az indulattól. A két úr belehalványodott, úgy hallgatta. Aztán mintha titkos ösztön dolgozott volna bennök, egyszerre kezdtek ordítani torkuk szakadtából: - Gyurgyala-ag! Gyurgyala-ag!!

A békák mind megvesztek a hallatára.

Amikor már egészen berekedtek, végre felelt nekik a pákász, messziről. De már erre Bakányiné vette át a szót. Síró, sikoltó hangon kezdte leszamarazni a vén kötélre valót. Az ura ijedten vágott közbe: az istenért lelkem, ne bősztse föl, amíg kint nem leszünk; hátha itt hagy bennünket haragjában.

Ez az érv hatott. A hölgy megszelídült. Amikor Gyurgyalag a magas zsombikon ugrálva megérkezett, még neki állott följebb. Hogy mertek onnan elmozdulni, ahova ő beállította a csónakot? Most tiszta véletlen, hogy itt is van olyan zsombik, amin ő lábbal járhat. Ördög vigye az ilyen rendetlen urakat.

Ezt biz' el kellett nyelni most. Hanem a parton kitört Bakányinéből minden visszafojtott méreg. Sikoltó hangjától riadozva menekültek a récék. Maga Gyurgyalag is ijedten lódította vissza a csónakot az érbe s elkezdett befelé evezni, a nádas irányába.

Bakányi Pali, meg Csigolya Muki röstelkedve húzódott a haragos delnő útjából a kint ácsorgó szekér felé.

Az asszony rögtön menni akart. Hát nem várjuk meg Zalárékat? kockáztatta meg a kérdést az ura.

- Mit? te még újra vártni akarsz? talán nem vártam eleget?! Mi közünk Zalárhoz! Majd előkerül az; nem olyan mafla az, mint akárhány más ember. Oszdt' itt lesz nekik Sárdy; mi csak menjünk egy-kettő, hazafelé; meg se álljunk addig. Hát nem látod, hogy eső készül? Még a nyakunkba szakad valami vihar. Egyéb nem is hiányzik a mai naphoz.

Csigolya Muki azt gondolta, hogy 'iszen a vihar úgy is dühöng már, de nem mert szólani. Felült a bakra s meglapúlt, mint a nyúl. Hadd üljön most Pali a nagyságos asszony mellett.

Bakányiné ráförmedt a kocsisra: még sem hajtasz? mamlasz!

Elindultak, vissza sem néztek többet.

Az ördög titka

Zalár arra hagyta félbe a napló olvasását, hogy valaki halkan kopogtatott. Fölugrott s egy pillanatilag megütődve várt, abban a hitben, hogy talán tévedett. De a kopogtatás ismétlődött. Ekkor Nórát hirtelenében a szomszéd szobába vezette s aztán kíváncsian nyitott ajtót.

Hela állott előtte. Alázatos volt, aminő rendszerint nem igen szokott lenni. Lesütötte a szemét. Zalár csudálkozva kérdezte: mit akarsz? hogy tudod, hogy itthon vagyok?

A cigányleány sötét arcbőre szinte égett a pirosságtól, amint felelt: tudom; láttam. Élesen nyomta meg mind a két szót. Zalár megértette, hogy fölfedezték. Valósággal röstelkedve és kitérően kérdezte: mit akarsz?

- Valaki jön a nagy pusztára felől, mondta Hela. Azt gondoltam, jó, ha tudja a gazda.

Zalárt szokta gazdának nevezni. A nagy pusztára alatt pedig Csellőt értette.

Zalár kiment a folyosó végére s onnan győződött meg arról, hogy Hela igazat mondott. A rónaságon gyors ügetéssel közeledett a Sárdyék két almásszürkéje s a könnyű kocsiban egy nő ült.

Még nem lehetett ugyan bizonyossággal megösmerni, de Zalár úgy látta, hogy Sárdyné maga jön hozzá. Annak pedig nem volt szabad megtörténni, hogy Tera mama Nórát itt találja.

Egy pillanatilag igazán zavarban volt. De csakhamar megkönnyebbülten sóhajtott föl. - Hela, mondta inkább kérő, semmint parancsoló hangon, megbízlak valamivel. Okos és ügyes leszel, úgy-e?

- Ahogy a gazda kívánja, felelte Hela komolyan.

- Ha mindent láttál, akkor azt is tudod, ki van itt most. Nem szabad, hogy bárki is tudjon róla. Te elvezeted a nagyságot az érhez, a kert végére; ott van a kis csónak, abba beleültök s aztán átevezel a Szivárgón a két fűzfához. Ott vár valahol a kocsisom; megmondod neki, hogy vigyen benneteket Csellőre, rögtön. Én üzenem.

Hela bólintott. Csak a földet nézte. Ha Zalár nem lett volna olyan izgatott, feltűnhetett volna neki, hogyan változtatja színét a cigányleány. De most nem volt idő fürkésző szemlélődésre. Besietett a szobába s két perc múlva Nórával a karján jött ki megint. Hela már tudja, a mit tudnia kell; menjenek, siessenek, mondta türelmetlenül.

A cigányleány megindult. Nóra szótlanul igyekezett utána. Néhány pillanat múlva eltűntek az udvar liceum-bokrai mellett, amelyek a sövényt pótolták a nagy pusztára felé eső oldalon. Legfőlebb, ha az akácos faiskoláig érhetek, mire az almásszürkék befordultak a nyitott kapun a ház elé.

Csakugyan Sárdy mama szállott ki a kocsiból. Kissé meg volt lepve, amikor Zalár eléje sietett a folyosón.

- Hát maga itthon van? kérdezte.

Most meg Zaláron volt a sor, hogy csudálkozzék a különös kérdésen.

- Na igen, folytatta Tera mama magyarázva, mert én azt hittem, hogy kint van a Szivárgóban. Odaállítottam Sámson, a gulyást, az ér elé, a fűzfákhoz, egy cédulával, amiben arra kérem magát, hogy mihelyt kijönnek, küldje haza Nórát, maga meg jöjjön ide, mert várom valami fontos és sürgős mondanivalóval. Bakányiék hozzánk készültek s így jobbnak láttam, ha magam jövök el, mert másképp nem lehetett volna ma négyszemközt beszélnem magával.

Szokatlanul ünnepélyes és mégis nyugtalan volt. Zalár sehogysem bírta elképzelni, miről lehet szó, de alkalmazkodott a helyzethez. Magyarázatképen, hogy Nórát elhagyta, ama füllentések egyikéhez folyamodott, amelyek nélkül még a legőszintébb ember sem lehet meg, ha oktalanságokat nem akar elkövetni.

- Helára bíztam a nagyságos asszonyt, mert egy negyedórára való dolgom volt itthon. Azóta már útban vannak visszafelé a csónakkal. Én öt perc múlva gyalog mentem volna körül a Szivárgón.

Sárdyné vagy nem hallotta ezt, vagy nem érdekelte a Zalár magyarázata. Besietett a szobába. A nap e pillanatban elhomályosodott. Zalár föltekintett az égre. Erősen kezdett borulni. A meleg épp oly tikkasztó volt, mint nyáron. Villámlás hasgatta meg a gomolygó felhők sötét-ségét. Még vihar lesz, mondta magában Zalár s hozzátette: reménylem, Hela kitesz magáért; ugyancsak igyekeznie kell.

A szobában Sárdyné úgy kínálta meg üléssel, mintha tulajdonképp ő volna itt itthon. Nagyon fontos a közölni valóm édes barátom, szólott; komoly szükségem van önre ezúttal. Amennyire lehet, röviden avatom be s előre is kérem, ne szakítson félbe; ne kérdezzen, ne zavarjon meg egy fölösleges mozdulattal sem, amíg be nem fejezem mindazt, amit mondani akarok, mert amilyen izgatott vagyok, nem tudok majd sorrendet tartani.

Zalár összeszorította a száját s mély hallgatással várt.

- Két hete már, hogy egy asszony van nálunk, - kezdte Sárdyné - akiről különben semmi bizonyosat sem tudtam, amikor hozzánk került. Egy fürdön ösmerkedtünk meg vele, mert magyar volt. Aztán ott a betegségemben jó szívvel ápolt s ezért hálásak voltunk hozzá. Tamás nem nyugodott addig, amíg meg nem hívtam. Akkoriban Roheim bárónénak mondta magát.

Sem gyanakvó, sem túlságosan követelő nem vagyok; de ösztönszerűen szoktam megfigyelni mindazokat, akiknek a társasága hatással lehet a leányomra. Már pedig Roheimné asszony, született Főthy Nóra, a legújabb időkben benső barátságot kötött Irénkémmelel. Anélkül, hogy valami jelentékenyebb okom lett volna rá, nagyon hamar, már egy pár nap múlva, megmagyarázhatatlan szorongást éreztem arra a gondolatra, hogy az én fehér liljomszálam egy ilyen nagyvilági nővel keveredett pajtáságba. Akárki mit mond is, nekünk, anyáknak, próféta i hlet tud támadni a szívében, amely segít bennünket, hogy lássuk a láthatatlant s megérezzük gyermekünk veszedelmét. Amint apránként tisztult véleményem erről az asszonyról, s amint sejteni kezdtem, hogy olyan sajátságok lappangnak benne, amelyeket mi, régi nevelésű nők, soha sem tarthatunk magunkhoz valóknak: fölébredt bennem az óvatosság kötelessége.

Egy fölbontott levelet találtam a kertben, a nagy diófák egyike alatt, ahol a vendégünk ábrándozni szeret. A levél *neki* szólott. Közönséges viszonyok közt csúnya dolog lett volna, amit tettem; de anya vagyok, balsejtelmektől gyötört anya, aki nem sokat törődik vele: összeütközik-e valamely társadalmi fölfogással, amikor a gyermeke érdekében bizonyosságot szomjazik. Elolvastam azt a levelet. Maga barátunk, Zalár, s e perctől kezdve még annál is több: az én tanácsadóm, segítőtársam. Magának is el kell azt olvasnia. Nézze, itt van.

Egy összegyűrt levelet vett ki egy kis iratcsomó közül, amelyet mostanig szinte görcsösen szorongatott s átnyújtotta Zalárnak, aki mindezt úgy hallgatta, mintha álmában beszélne hozzá. A levélben nem volt névszerint való megszólítás. Kuszált vonásokkal, mint ahogy a nagyon ingerült emberek írnak, ez volt benne:

»Ha megkísérted, hogy dacolj velem, tapasztalni fogod, mennyire igazad volt, amikor azt a gondolatot szívtad magadba, hogy maga az ördög tette rád a kezét, a pokol hatalmával. Mondj le arról a gondolatról, hogy tőlem, akit végkép tönkretettél, valaha megszabadúlsz! Láthatod, hogy máris kinyomoztam az utadat, mint eddig mindenkor! Ezúttal ugyan annak a közelébe

menekültél, akit én kerülök. De vigyázz, mert kétélű késsel játszol. Egy szavammal megalázhatlak, semmivé tehetlek. Akit elárútlál, az talán maga tipor össze, ha megtudja a valót. Biztosan foglak a titkoddal s így nincs miért sietnem. De azért túlságosan türelmes sem vagyok. Tudod, hogy visszavárlak! Minél később jössz, annál kínosabb lesz a vezeklésed, Vigyázz! - írj rögtön Budapestre, a Fertő-utca huszonharmadik szám alá.«

Zalárnak meggyorsult a lélekzetvétele s kissé elhalványodott; de minden erejét összeszedte, hogy el ne árulja, mi forr benne. Ezt az írást elég gyakran látta s most ráösmert, ámbár a vonások meglehetősen el voltak ferdítve. Ezt a levelet Örlös írta. Az egyetlen ember, akit bohémkorában igazi barátjának tartott. Zúgott az agya azoktól a gondolatoktól, amelyek megrohanták. De nem mélyedhetett el tünődésébe, mert Sárdyné újra megszólalt:

- Láthatja ebből, hogy önkénytelen és ösztönszerű aggodalmam mennyire jogos volt. És mégis reszkettem, nehogy elhirtelenkedve kövessek el valamit, amit nem lehet többé jóvátenni. Ebben a levélben legföljebb csak megerősítését találtam sejtelmeimnek, de annyi bizonyítékot, amennyire a lelkiösmeretemenek szüksége volt, még nem.

Beavattam hát a kapitányt, aki rokonom s aki azon a napon, amikor a levél kezembe került, az egyetlen megbízható férfiember volt, akivel nagy türelmetlenségemben rögtön rendelkezhettem. Bizonyos, hogy a férjem csak elrontott volna mindent. Pistuka imádja Irént s a tűzbe menne érte. Az Irén érdeke volt az egyetlen érv, amivel rá tudtam bírni arra a kényes föladataira, amire - izgatottságomat látva - végül vállalkozott. Még aznap éjjel elutazott, hogy tisztába hozza, ki hát tulajdonképpen a mi elvált báróné vendégünk. Pistuka ma megjött s az adatok itt vannak, nézze csak.

Zalár átvette a jegyzéket, amit Sárdyné mutatott neki. Pistuka karmolt tele egy ív papirost az ő huszáros jelentésével. Széles sorokban szakgatott mondatok, amelyeknek az értelmét néhol ki kellett egészíteni, mert a jelentés írója el-elnyelt egy nem éppen szükségtelen szót is.

A kapitány ezt írta:

»A Fertő-utca 23. szám, kis külvárosi ház.

Három lakófélt találtam benne. Köztök egy magányos férfit.

Ez az! Ideges, kapkodó ember. Örlösnek hívják. Már deresedik. Festő, de nem dolgozik. Züllik.

Italos. Velem ugyan nem soká bírta szegény! Amint megtudta, honnan jövök, még ő kapaszkodott belém. El sem eresztett többet. Összebarátkoztunk. Magam is ezt akartam egyelőre.

Azt hiszem, bolond, vagy meg fog bolondulni. Benne van a tekintetében. Azt állítja, hogy báró Roheim sohasem is volt a világon. A szép asszonyról nem örömet beszél. Mindenre azt mondja: nem tudom. Kicsoda ez a Fóthy Nóra? kérdeztem tőle egyszer. Rám bámúlt. De hát honnan tudja ön, hogy ő Fóthy Nóra?

Hallatlan! Hihetetlen!

Hisz' ez valóságos regény! Erről az asszonyról az tud legkevesebbet, akitől minden fölvilágosítást vártunk.

Megkerestem a Görgényieket, a *rokonokat*. Soha életükben semmiféle Fóthy Nórával nem volt dolguk. Sem tartáspénzről, sem örökösödési egyezségről eszerint nem lehet szó.

Volt az asszonynak egyszer valakije, akinek a megnyugtatóra találta ki a mesét Roheimről. Az a valaki tönkre ment s ekkor bomlott meg Örlös és ment a szirén után, aki a süllyedő hajóról menekült. Láttam az arcképeit. A régieket. Gyönyörűek. Örlös jól festhetett valamikor. Csak egy van a képek közt, egy madonna-arcú, amely alá Z. betű van írva. Remek asszony!...«

Zalár előtt kezdtek a betűk elhomályosodni. Sárdyné észrevehette, hogy nem olvas már, csak mereven néz, s azt mondta: - Nem szükséges végig olvasnia. Minket csak az eleje érdekel. A többi a kapitány lobbanó indulata, semmi egyéb. Annyi bizonyos, hogy egy kalandornő van nálunk, a veszedelmes fajtából. Megjelenése hódít, modora megnyer; elhiszünk neki az első szóra mindent; eszünkbe sem jut megbizonyosodni. S közben a Damokles-kard folyvást a fejünk fölött. Én botrányt nem akarok, de most már egy nyugodt percem sincsen, amíg ezt a rejtelmes teremtet itt tudom. Maga okos ember, hát magához fordulok. Pistákénak tovább már hasznát nem vehetem, ő bevégezte bizalmi küldetését.

Zalár fölállott. Olyannak érezte bensejét, amilyen az a vidék, ahol orkán zúgott végig. Most hát összetört, összeroppant, semmivé vált minden. Még az is, ami az emlékezésben jó lehetett. Most eszébe jutott, hogy soha egyetlen okmányát sem látta az asszonyának, pedig volt idő rá, hogy kérte. Nem bizalmatlanságból. Erre nem is gondolt. Hanem, mert akkor érlelődött lassan a lelkében, hogy végül magához láncolja egészen. Hadd legyen akkorra minden elkészítve. És most bebizonyítják neki, hogy egy fantoméért rohant volt az örvény széléig. Valakiért, aki tulajdonképpen nincs is. Őrlős, akit az ő bukásakor a fantom magával ragadott, kevésbé volt ideális, mint ő, és megtudta, hogy semmit sem lehet tudnia. Ennek a szirénnek még neve sincsen. Ez az asszony a végzetes rejtelem. Talán ő maga is rég elfeledte már az igazat, amióta a fantasztikus mesék világában bolyong.

Az elfojtott indulat hangján mondta Sárdynénak: magamra vállalom, hogy szépszerivel megszabadítom önöket ettől az asszonytól; menjünk Csellőre rögtön.

Sárdyné megszorította a kezét s előre sietett.

»Kedves barátom, gondolta, mialatt a folyosón végig ment, illik is, hogy *te* szabadíts meg tőle, aki miatt tulajdonképpen szerencsénk volt hozzá. Vak lettem volna, ha nem vettem volna észre. Vajjon kiábrándúlsz-e most már? Istenem, mit is nem tesz meg gyermekéért a szerető anya!«

Beültek a fogatba s az almásszürkék gyors ügetéssel indultak hazafelé.

A hirtelen támadt szélrohamban olyannak látszott a Szivárgó messze terjedő nádereje, mintha millió haragos kéz cibálta-rázta volna.

A lidércfény meg az égő tűz

Az akácos faiskolán oly gyorsan ment át az aranyhajú asszonynyal a cigányleány, ahogy a sűrűség közt csak lehetett. Amint a kert alatt visszafordult, hogy meggyőződjék róla, nyomában van-e Nóra, majd hogy föl nem sikoltott. Úgy rémlett neki, mintha az akácbokrok közül egy fekete, borzas hajjal körített sápadt arc meredne feléjük. De csak egy pillanatig tartott a látomány. Hela maga is azt hitte, hogy csak képzelődött. Erre jöjjön, erre, mondta Nórának s megfogta a kezét, hogy vezesse.

A mocsár süppedő szélén ott volt a finom cipők nyoma, ahol Nóra egy pár órával ezelőtt végigment Zalárral. Csak ezekbe a nyomokba kellett megint belelépnie.

Amint a csónakban voltak, Hela a tolórúddal nagyot lökött a parton. A csónak ringó mozdulattal siklott be az érbe és eltűnt a nád között.

E pillanatban újra szétnyílt a sűrű akácos és egy leskelődő alak, egy cigány, bújt ki belőle. Még az orrcimpája is remegett, úgy figyelt. Hallgatta Hela evezőjének a loccsanását. Kis vártatva megfordult s lopódzva, súnyítva, mint a csikaszfarkas, surrant be a nádas szélébe s a magas sás közt, amelyet a szárazság kiszikkasztott, osont körül a puszta felé.

A szél erősen fújt s tartani lehetett tőle, hogy vihar lesz. Nóra aggódva, félénken sürgette Helát: siessünk, lelkem, siessünk, ahogy lehet.

A cigányleány nem szólt. Minden erejét megfeszítve dolgozott. Letért az eléggé széles viziútról s befurakodott a csónakkal a zsombikos közé, ahol semmi jel sem mutatta, merre kell haladni. A magas zsombikot párnásan borította mindenütt a rajta termő vadfű. Erjedő lápi szagot hordott magával a meg-megújuló szélroham.

Nóra észrevette, hogy már régóta nem azon az úton mennek, mint az előbb. Csudálkozva kérdezte: - Merre megyünk Hela? Hova viszel?

Hela még néhányat taszított a tolórúddal, - az evezőnek itt már nem lehetett hasznát venni, - s azután megállott.

Fejök fölött egy nagy, gomolygó felhő váltott át az égen. Emberalakja volt; az arca sötét, a haja hosszú fehér sáv, amely úszott utána.

- Tündér Ilona itt van, mondta Hela halkan, a felhőt nézegetve. Nóra meghallotta s ijedt csudálkozással nézte a cigányleányt, aki mintha egy láthatatlan lényen keresztül beszélt volna.

- Hela, az istenért, siessünk, mondta, majdnem könyörögve.

De Hela nem mozdult. Folyvást azt az emberalakú felhőt nézte, ahhoz beszélt.

- Az égő tűznek mi az ellensége? A víz! Én vagyok a lidércfény, aki becsalogatom a tüzet oda, ahol meghal. Az égő tűz itt van, hallod-e, anyám, Tündér Ilona? Jól van-e így?!

- Mindenható isten, megörült, mormolta Nóra, összeszorult torokkal. Hela! Hela! vezess ki innen; neked adom a piros gyöngysort, ami úgy tetszett neked! könyörgött összetett kézzel.

A cigányleány végre odafordult hozzá. Kimondhatatlan gyűlölet volt a tekintetében.

- Te fehér kígyó, mondta durván, ijesztően, tudod-e, hol vagyunk? Nézz körül, látsz-e mást, mint nádat; érzel-e mást, mint szelet? Itt vagyunk a Szívárgó szívében; ha én most itt hagylak, reggelre meghalsz a félelemtől. Majd jönnek a lidércek és itt lobognak zöld fénnyel melletted. Nem égetnek meg; inkább megfagyasztanak! Majd jön az éjszaka, iszen már este van

nemsokára. Megfojt lassan a lápi levegő, amit te ki nem bírsz! Ha szél nem volna, már kezdenék a nótát a szúnyogok. Egy szúnyog semmire; de millió szúnyog a pokol. Majd meglátod!

Nóra remegett, mint a nyárfalevél. Megértette, hogy veszélyben van s tehetetlen gyávasággal, azt sem tudva, mit mond, ismételte: - Hallgass Hela, hallgass; ó istenem!

Hela a tolórúddal a kezében kilépett a csónakból egy zsombik tetejére, onnan beszélt: - Gyűlöllek téged, te fehér kígyó. De nem fojtalak meg, mert Tündér Ilona nem akarja. Én csak a lidércfény vagyok, akinek az útján te nem járhatsz, mert te az égő tűz vagy. Ellenséged a víz, ami most körülvesz itt. Megyek már; de te nem jöhetsz utánam; te itt maradsz és meghalsz reggelig vagy megbolondulsz.

Egyik zsombikról a másik tetejére szökve indult el, mintha szárnya volna.

- Hela! ne hagyj itt! sikoltotta Nóra, halálos kétségbeeséssel.

A cigányleány megfordult s vad gyönyörrel nevetett. Hangja úgy süvített, mint a kacagó sirályé. Kezded úgy-e? Csak rajta, rajta! csak sírj, csak könyörögi! Sírtam titokban én is! Irénke is sírt, hallod-e? te kígyó!

Megint elindult, olyan úton, amelyen kívül mindenki százszor is elveszett volna az ingoványban.

Nóra már nem tudott hangot adni. Rémülten nézte, hogyan tűnik el Hela a láp messzeségében. Tudta, hogy hiába minden, ez a teremtés meg nem könyörül rajta.

Borzasztó izgatottságában azt sem kereste, miért van mindez. Csak félt; kimondhatatlanul félt. Majdhogy a szíve meg nem szakadt bele. Érezte, hogy szédül. Nem volt, aki segítsen rajta. Elájult.

Hela azalatt megtette az ő kötéláncosnak való útját. Egyik földpúpról a másikra, egyre tovább. A tolórúd volt a támasza. Sietett, de már jó kedvvel. Az ő fogyatékos erkölcsi érzetének megvolt az elégtétele. A lidércfény útjára hogy is mert rálépni az égő tűz? A pokol tüze? Hadd veszzen ott, ahol van!

Amint a mocsár szélén kissé fáradtan gázolt a sás közt, hogy a fűzfáknál ácsorgó szekérhez jusson: néhány lépésnyire mellette megmozdult a magas sás. Odanézett. Ugyanaz a fekete arc emelkedett ki előtte, amelyet az akácosban látott. Most megösmerte.

- Mirkó! sikoltotta s ösztönszerűleg kezdett futni. A cigánylegény boszút lihegve vetette magát utána. - Mondtam, megesküdtem, hörögte fogcsikorgatva, hogy az én kezemtől halsz meg! Vak dühében csak a futó leányt látta; azt nem vette észre, hogy a fűzfák felől szemközt rohan velök egy alak, akinek hosszú pányvakötél van a kezében. Az volt Sámson, a törpe gulyás.

Hela tudta, hogy most másfajta üldözője van, mint amikor a kis Sámson kergette. Mirkó csupa acélrugó; könnyű, mint a lapta.

A mocsár szélén a dúlt arcú cigány már csak két lépésnyire volt tőle. Már kinyújtotta feléje a kezét, amelyben ugyanaz a fényes kés villogott, amelylyel egykor Zalárt fenyegette. Még egy pár ugrás és a cigány kése érintette Helát. A leány fölsikoltott, de futott tovább. Már senkisémm üldözte. Mögötte egy tömegben hengergőzött a földön Mirkó meg Sámson.

A kis gulyás olyan volt, mint a medve; a cigány meg olyan, mint a párduc. Abban a percben, amikor Mirkó Hela felé szúrt: a gulyás pányvája már a nyaka köré csavarodott.

Sámson egyet rántott a kötelen s Mirkó úgy vágódott attól hanyatt, mintha lelőtték volna. A gulyás rátérdelt.

És ekkor kezdődött két vadállat élethalál harca.

A medve volt zömökebb, erősebb; de a párduc volt fürgébb, vadabb.

Tépték egymást a körmeikkel; marcangolták egymást a fogaikkal. Sámson borzasztó düh fogta el s meg akarta mutatni Helának, ki ő. A cigány pedig tudta, hogy csak a másik élete árán maradhat életben, szabadon.

Két bőszen fenevad nem marja úgy egymást, mint ők ketten.

De mégis a medvének lett volna vége, mert hamarabb kifáradt, ha a párducnak nincs kötél a nyakán.

Egyszer olyat szorított rajta a kis Sámson, hogy Mirkó csak elnyaklott tőle; kidűlledt a szeme és kékesvörössé vált az arca.

Mire Hela a szekérhez ért és onnan visszanézett, Sámson már talpon volt. Mirkó mozdulatlanul feküdt előtte a lápi fűben.

Hela azt sem tudta, mi történt azok közt. Azt is gondolhatta, hogy Mirkó elfutott. Rákiáltott a Zalár kocsisára, aki aludt volt a gyepen és az egész esetből semmit sem látott: - Hamar, hamar Csellőre! Megszúrtak; siessen!...

Fölült valahogy a szekérre s az ijedt kocsis a lovak közé vágott.

A nagy szél csöndesedett; eső nem is esett. Kezdett tisztulni az égbolt.

A Zalár szekere alig valamivel később ért be Csellőre, mint a két almásszürke. Akkor már keresték Nórát. Hogy lehet, hogy még nem jött meg Helával? csodálkoztak.

A cigányleányt úgy kellett leemelni a szekérről. Csupa vér volt.

- Mindenható isten, mi történt? kérdezte Sárdyné remegve.

- Hívják ide Irénkét, hamar! esdekelt Hela, tántorogva.

Irénke Zalárral együtt sietett hozzá.

- Hela meghal, sutogta a cigányleány, amint az Irénke kétségbeesett hangját meghallotta. Azért hal meg, akit legjobban szeret a világon. Ő, kisasszonykám, ott szeretnék lenni mindenkor, a nagy fenyőfáknál, a kondori kertben... ott!

- Hela! Hela! jajgatott Irénke sírva, de mást nem tudott mondani.

Zalárnak jutott eszébe, hogy megkérdezze: hol van a nagysága?

Leírhatatlan tekintettel nézett rá Hela.

- Az égő tűz ott van, ahol megöli halálos ellensége, a víz. A lidércfény utain az égő tűz nem járhat.

Félrebeszél, gondolta Zalár. De Sárdyné, akinek nagyon éles szeme volt, már tudta, hogy Hela gyűlöli Nórát.

- Bent hagytad a lábban, úgy-e? kérdezte.

Hela bágyadtan intett, hogy igen s boldogan mosolygott Irénkére, mintha azt akarta volna mondani: te érted tettem.

Szikra Pista épp' ekkor érkezett hozzájuk. Alig hallotta meg, mi történt, elrohant. Nem kell aggódni, mondta kiabálva, szerencsére bejött Gyurgyalag is, ketten bizonyosan előkerítjük a nagyságát.

- Ott leszek úgy-e mindig, a fenyőfáknál? kérdezte Hela Irénkétől titkolódzva. A szegény kis leány ráborult a mamájára, ott sírt, keservesen.

Zalár már elküldött Cégérdre orvosért. Most gyöngéden vizsgálgatta meg a leány sebét. A szúrás a hóna alatt érte, bal felől, kissé hátul.

Helát hamarosan lefektették. Sárdyné maga kötötte be valahogy a sebét. A szerencsétlen teremtés kétségbeejtően gyöngült. Nagyon sok vért vesztett. Hörögni kezdett. Úgy látszott, hogy belsőleg vérzik el, még pedig most már rohamosan.

Irénke ránézett s látta, hogyan könyörög a szemével; szólni már nem bírt.

- A fenyőfáknál! - igen Hela, oda megyek hozzád, nagyon gyakran, mondta Irénke szent ígérettel. S hozzátette: a gazdád megengedi.

Zalár megfogta a kis leány kezét és Sárdyné felé fordúlva mondta: - Ha Irénke akarja, otthon lesz abban a magányos kertben, ameddig él. Aztán Irénkéhez fordult. A talizmán itt van ma nálam. Sohasem adom vissza többet! Nagy szükségem van rá!...

Hela már nem hallott abból semmitsem. De látta, hogy Irénke fülig pirulva hallgatja, amit Zalár mond neki s arra meglepődten mosolygott. Ezzel a mosolylyal az ajkán ment el, messzire, az örökkévalóságba.

*

Késő este megjött Szikra Pista s a vén Gyurgyalag. Hozták Nórát, akire nem lehetett ráösmer-ni a kiállott nagy rémület miatt.

Az aranyhajú asszonyt egyedül Zalár fogadta. A háziak közül senki sem.

Nóra a megszabadulás örömsikoltásával akart régi barátja nyakába borulni, de Zalár egy mozdulattal visszaparancsolta.

Bevezette a házba s ott négy szemközt átadta neki azt a levelet, amit elvesztett volt s amiben Örlös fenyegeti.

A szirén az első pillanatban megijedt, de két másodperc múlva már fitymálva vont vállat - Ez az egész? mondta. Az az ember örült és én be fogom bizonyítani...

- Nem lesz rá alkalmad, mondta Zalár fagyos nyugalommal, ami Nórát sokkal jobban leverte, mintha vad kitöréssel támadt volna rá. Még az éjjel, azonnal indulsz innen és nem jössz vissza soha! soha többé. Érted?

Ez parancs volt; szigorú és minden gyöngédség nélkül való. Ennek engedelmeskedni kellett.

Nóra hallgatott. Sokkal okosabb volt, semhogy tisztában ne lett volna azzal, hogy mindennek vége van; vége örökre.

- A kapitány úr szíves volt elvállalni, hogy elkísér az állomásig. Egy óra múlva indulsz. Isten veled.

Hidegen, közönyösen beszélt. Amikor bevégezte, megfordult és kiment.

Odakint épp' akkor sereglett össze a tanya népe a kis Sámson köré, aki elmondta, hogy megfojtotta azt a cigányt, aki Helát megszúrta. Ott van a halott a Szivárgó szélén, a nagy sárban.

Egy óra múlva egy szekér robogott el a szomorú pusztáról.

Nóra ült benne, meg Szikra Pista.

Befejezés

Ami még hátra van, az nagyon kevés.

Helát a nagy fenyőfák árnyékába temették, ahová vágyott.

Irénke cifraságok és drága ékszerek helyett ezt a mélázásra való csöndes kertet kapta nász-ajándékkul az ő Zalárjától.

Sámsont a törvényszék fölmentette, mert önvédelemből fojtotta meg a cigányt, aki az életére tört.

Pistuka akkor éjjel, hogy Nórárt elkísérte, eltűnt.

- Iszik valahol, mondta Sárdy boszúsan, valahányszor öneki kellett a gazdasági dolgokat az ekszkapitány helyett elvégezni.

De néhány nap múlva levél jött Pistukától, amely így hangzott:

«Édeseim! - Meg volt írva a sors könyvében, hogy három kolosszális számárságot kövessek el, mielőtt beadom a kulcsot. Hát én elkövettem a harmadikat is. A ti aranyhajú vendégeiteknek szüksége volt valakire, aki megvédje őt félkegyelmű Belzebúbja ellen. Vállalkoztam erre a feladatra. Lovagjává váltam a nagyságának s e percben nyakig úszom az adósságban. Még ezer szerencse, hogy tegnap este faképnél hagyott. Eltűnt végkép. Még azt sem sejtem, merre vette útját. Tőletek függ, hogy mi lesz velem. Ha lehet, váltsatok ki, mert különben egészen kvietálok, pedig azt hiszem, kár volna még értem. Szervusz! A kapitány.»

Sárdy Tamás dohogva-káromkodva küldte el bonorum direktorának a kívánt összeget.

- Tessék! mondta, ez rávall. *Az én pénzemen* csinál ilyeneket. És gondolatban félénken tette hozzá: ha legalább magam... De befejezni még gondolatban sem merte.

(Vége.)

ROMANTIKA

A Szilágyság egyik félreeső erdőségén mentünk keresztül Gúzs Ferivel, az én melankolikus barátommal.

Egy kis birtoka volt Dersida környékén, oda készültünk. Szép jószágából mindössze egy száz holdas pusztát tartott meg a Kraszna völgyében, a többi ezelőtt vagy tizenkét évvel eladta volt.

Hirtelenül történt ez; azután eltűnt arról a vidékről. Beállott bujdosónak; végigjárta az országot szélteben hosszában, mintha valami elől, vagy valaki után futna.

Csak nagy ritkán vetődött haza, a Krasznavölgyébe, ahol pusztai tanyája körül csöndben vadult minden. Egy bocskoros ispán ügyelt az elhanyagolt gazdaságra, amelynek csak annyi szántóföldje volt, hogy megélt belőle a cselédség. A többi mind zöld rét, tele fűzfacsportokkal. Ahol temérdek vadgalamb hűsölt nyaranta.

Még az úri lakás körül is csupa fűzfa nőtt. Óriás szomorú fűzek, amelyek lelógatták ingó vesszeiket a fűre s gyönyörű sátrakat alkottak így. A rekettyefűz járhatatlan bozóttá sűrűsödött a kert mögött; abban elvadultan költött a gyöngytyúk.

Aki elfáradt, az itt kedvére pihenhetett: a szunyogon kívül mással nem volt baja.

Jókora kerülővel, Csucsá felé kanyarodva jöttünk lefelé Erdély szívéből. A felséges hegyi utakon le-leszálltunk a szekerről s óráig ballagtunk, gyalog. Nem volt sietős az útunk.

A szekér nyikorogva jött aztán utánunk.

*

Egy pár ember lépdelt előttünk, még lassabban, még céltalanabbul, mint mi. Két cigány: egy férfi, meg egy asszony. Rongyosak voltak s az asszony vagy négy lépésnyire ment a férfi mögött, teljes szótlansággal. A férfi magas, szikár alak volt; koromfekete, füstös haja lecsüngött. Az asszony még a válláig sem ért volna. Különben is kissé meghajolva ment, mert ő vitte a bugyrot; a férfinál nem volt más, csak egy hatalmas husáng, amely beillett volna a szekerünkbe rúdnak.

Ferinek nagyon megakadt rajtok a szeme s amint közelebb jutottunk hozzájuk, izgatottan ismételte: különös!... különös!...

Tágra meresztette a szemét, megdörzsölte a homlokát, s arra a kérdésemre, hogy mi olyan különös, nem felelt. Csak még jobban sietett, amíg utól nem értük a nagy cigány mögött lépdelő nőt.

Feri e pillanatban elibekerült. Láttam, hogy elsápad. Rája! kiáltotta.

Az asszony megijedt s elejtette a batyuját. A husángos cigány megfordult; csak most lehetett látni, milyen csúnya, rücskös; a szeme olyan volt mint a farkasé: fényes és alattomos.

- Rája! szólt Feri újra, sokkal halkabban; szinte gyöngéden, az örömnél s az ijedtségnek az árnyalatával.

A cigányasszony reszketett; rémülten nézett hol a barátomra, hol a nagy cigányra, aki inkább kíváncsian és alázatosan, semmint fenyegetve állott egy helyben.

Az első tekintetre csak egy vénülésnek indult, sokat kiállott kártyavetőt sejtettem ebben a cigánynőben; de hova-tovább néztem, észre kellett vennem, hogy valamikor nagyon szép lehetett. Még nem volt ráncos, tehát nem is volt igazán öreg; csak nagyon törődött, fonnyadt.

Egyszerre leborúlt a Feri lába elé s elkezdett sírni, értelmetlen szavakat mormolt aközben.

- Kelj fel Rája! szólalt meg a nagy cigány rekedt, érdes hangon, amely ebben az erdőségben igazán a farkasmorgást juttatta eszembe.

Feri csak most tartotta érdemesnek, hogy a kormosfejével is törődjék. Oda lépett eléje.

- Csakugyan te vagy az, Dregán?! Te vagy?!

Ezt már nem az iménti gyöngédséggel kérdezte, hanem dühvel. A cigány megérezte a rátapadó szem lángját s gyáván sunyítva hátrált. De ahogy a husángját szorongatta, abból tudni lehetett, hogy benne is forr valami.

A cigányasszony már felkelt. Szót fogadott a nagy cigánynak. Oda csúszott Ferihez s alázatosan csókolta meg a kezét. - Ne bántsa az uramat, mondta szorongva; engem üssön.

- Az urad? kérdezte Feri, és láttam, hogy borúl el az arca.

- Az, az! felelt a két cigány egyszerre, sietve.

Egy fél perc telhetett el, mialatt mindnyájan hallgattunk. Feri le nem vette a szemét az asszonyról. Engem a nagy cigány érdekelt jobban. Egyszer összenéztünk s akkor mintha egybekapcsolódott volna a tekintetünk, nem bírtam elválni tőle. Szűrő, kemény nézése volt; olyan, amitől dühbe lehet borúlni, vagy pedig el lehet bágyadni.

- Hol jártatok *azóta*? kérdezte végre a barátom, csillapodva.

- Dregán tudja, én nem, ijedezett az asszony.

- Oláhországban voltunk, felelt a nagy cigány, vontatott hangon, amiben mintha ez lett volna: mi közöttök ahhoz!

- Azért nem akadtam hát rátok, - mormolta Feri, magának, befelé. De felemelte a hangját mindjárt: - Hogy bánik veled Dregán? kérdezte az asszonyt szigorúan.

Rája megszeppent s a nagy cigányra nézett. Figyeltem a kormosfejűt. Úgy ki-kitágult a szeme, mintha el akarta volna nyelni az asszonyt. Rája tekintete megüvegesedett; reszketés fogta el, úgy felelt: Dregán nem ver; - nem ver, - ismételte halkabban, de már pityergésre állott a szája.

Feri nekifordult a cigánynak s indulatosan tört ki:

- Te gazember, te kutya, te vered ezt az asszonyt!... Látom abból, hogy mennyire fél tőled!

Dregán hátrált s vállat vont. Az enyém, mondta szemtelenül.

E pillanatban olyasmi történt, amitől magam is megrettentem. Feri revolvért rántott ki a zsebéből s neki szögezte a cigány homlokának. Dregán elbődült s térdre esett; az asszony melléje kuporodott, ott jajgatott a földön.

- Feri! kiáltottam kétségbeesve s megragadtam a karját. Erre leeresztette a revolvért. De a két cigány még akkor is ott szűkölt a porban.

- Álljatok fel! Hallod-e Dregán, most kezemben az életed, megkegyelmeztem, úgy-e, mondta Feri, - de valamit követelek tőled. Nézd, ihol van pénz, tinektek sok pénz ez. Odadobta a cigánynak az erszényét mindenestől, - ez mind a Rájáé; ő adja neked; én adom, ő helyette, de követelem, - érted? - hogy soha meg ne verd többet; egy ujjal se üsd meg! Esküdjél meg, hogy

sohasem bántod. Én is megesküszöm, hogyha valaha rájövök, hogy megszegted, amit most fogadsz, megnyúzlak elevenen.

A nagy cigány odacsúszott a Feri lábához s a cipőjét csókolgatta, úgy fogadkozott nagy átkozódással: »hogy folyon ki á semem; - hogy üssön belém a sistergő istenyilá hetvenhétszer; hogy törjön le az ujjám, amikor hozzá nyúlok!«...

- Most menjetek; menjetek innen messzire. Magyarországon meg ne maradjatok. Menjetek vissza Oláhországba; - induljatok mindjárt!

A két cigány összecihelődött. Dregán felkapta a bugyrot, s a maga vállára dobta. Köszönt s indult, be a hegyek közé.

Rája kissé bárgyún és alázatosan, még folyvást szepegve ment utána, pontosan megtartva a négy lépésnyi távolságot az ura mögött.

Nemsokára eltűntek előlünk. Amíg látni lehetett őket, addig Feri folyvást utánok nézett. Amikor visszafordult, már elmúlt az arcáról a dúlt kifejezés. Inkább a rendes mélabú ült rajta.

Ugyancsak elárúlhatta a tekintetem, hogy mennyire kíváncsi vagyok. Feri karonfogott s megindult velem a csöndes erdei úton.

- Te mindebből persze nem sokat értesz, mondta. Minthogy tanúja voltál, tehát megmagyarázom.

Tizenkét vagy tizenhárom esztendeje annak, hogy Ráját megszöktette tőlem ez a cigány. Rája akkor még nagyon szép volt s én már-már azon gondolkodtam, hogy taníttatom, neveltetem, kisasszonyt csinállok belőle.

Pedig az első naptól fogva, hogy magamhoz vettem: különös, babonás, boszorkányos dolgot tapasztaltam rajta. Időnkint, még pedig eleinte napjában többször is, kitört rajta a reszkető rémület valakitől, akit csak lelkileg látott, akinek a szemétől rettegett.

Ilyenkor el akart futni; rohanva indult neki a világnak s folyvást ezt kiabálta: Dregán!

Dregán egy fiatal, ragyásképzű, csúf cigány volt, a Rája törzséből. Ösmertem már, sokszor volt hajtónk a vadászatokon. Láttad, milyen a szeme? Megverte vele ezt a leányt.

Én azt hiszem, hogy a távolból is tudta izgatni, híni, csalogatni, a puszta nézésével. Rája megérezte, ha Dregán rágondol, s olyankor nem lehetett vele bírni, belebetegedett az izgatottságba.

Végre is elment, eltűnt. Olyankor jött rá a boszorkányos óra, amikor nem voltam mellette. Megszökött tőlem, ahol paradicsomi dolga lett volna, amíg él.

Tüvé tettem akkor az országot miatta; - de Oláhországra bizony nem gondoltam?

Hogy akadt rá Dregánra, ki tudná azt?! A sötétnézésű cigány nyilván odaidézte magához. Később megtudtam, hogy amikor Rája elhagyott, Dregán öt mértföldnyinél is távolabbra volt tőle. S Rája mégis egyenesen odatalált hozzá.

Ennek már egy tucat esztendeje.

Most láttad őket. Tudod-e, hogy ez a vénülő cigányasszony legfeljebb ha huszonhét esztendő?

Hallgattunk.

Az erdőben egy fekete rigó kezdett csacsogni. Mögöttünk a kis oláh szekér nyiszorgott egyhangúan.